

ДЛБ: 821.161.2(477.87)

№ 80

Василь ГРЕНДЖА-ДОНСЬКИЙ

Бібліографічний покажчик

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД “ЗАКАРПАТСЬКА ОБЛАСНА
УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ім. Ф. ПОТУШНЯКА”
ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

ВАСИЛЬ ГРЕНДЖА-ДОНСЬКИЙ: до 120-річчя від дня народження

Бібліографічний покажчик

Серія “КОРИФЕЇ ЗАКАРПАТТЯ: БІБЛІОГРАФІЯ”

Ужгород 2017

Бібліографічний покажчик “Василь Гренджа-Донський”, приурочений до 120-річчя від дня народження цієї знакової для нашого краю постаті, продовжує серію “Корифеї Закарпаття: бібліографія”.

Видання пропонує найповнішу на нині джерельну базу, яка стосується творчості та життєвого шляху поета, журналіста, громадського діяча, зачинателя української літератури на Закарпатті – Василя Гренджі-Донського.

Покажчик адресований літературознавцям, викладачам та студентам-філологам, історикам, бібліотечним працівникам, журналістам, усім, хто прагне повніше ознайомитись із творчим спадком та біографією В. Гренджі-Донського.

Укладач • М. Б. Бадида

Відповідальна за випуск • О. А. Канюка

- © Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потушняка, упорядкування, 2017
- © В. В. Барчан, вступна стаття, 2017
- © ТОВ «РІК-У», 2017

Віг укладачів

Бібліографічний покажчик “Василь Гренджа-Донський”, приурочений до 120-річчя від дня народження цієї знакової для нашого краю постаті, став десятим у серії “Корифеї Закарпаття: бібліографія”.

Видання пропонує найповнішу на нині джерельну базу, яка стосується творчості та життєвого шляху поета, журналіста, громадського діяча, зачинателя української літератури на Закарпатті – Василя Гренджі-Донського.

Посилання на бібліографію, опубліковану у 12 томі “Твори Василя Гренджі-Донського” (Вашінгтон, 1992), сподіваємось, буде потрібним в основному фахівцям – дослідникам творчості ювіляра.

Покажчик відкриває стаття доктора філологічних наук, професора УжНУ Валентини Барчан “Василь Гренджа-Донський – лицар національного духу”, що допоможе більш цілісно і об’ємно сприйняти і постать Гренджі-Донського, і тогочасне історичне тло.

Бібліографічні джерела систематизовані за такими розділами:

- Окремі видання творів В. Гренджі-Донського
- Літературні та публіцистичні твори, надруковані в періодичних виданнях і збірниках
- Література про життя і творчість
- Бібліографічні та довідкові матеріали
- Зірка Гренджа-Донська (1921–2017) – донька В. Гренджі-Донського, дослідник і упорядник його творів

Упорядники покажчика повважали за потрібне виділити в окремий розділ публікації про Зірку Гренджу-Донську, доньку, що заради творчості батька здійснила високий життєвий подвиг – не тільки збрала усі необхідні матеріали, але й знайшла людей, які допомогли їй видати солідне 12-ти томне видання творів В. Гренджі-Донського, що по суті відкрило можливість досліджувати, вивчати та аналізувати творчість цього славного сина Срібної Землі.

Всередині розділів матеріали розміщені у хронологічному порядку. Допоміжний апарат – іменний покажчик.

Бібліографічний опис здійснено згідно з чинними державними стандартами. Підбір матеріалу завершено у травні 2017 року.

ВАСИЛЬ ГРЕНДЖА-ДОНСЬКИЙ – лицар національного духу

Василь Гренджа-Донський по праву належить до плеяди українців, які невтомно й самозречено працювали на полі національного державотворення. Упродовж усього свідомого життя, спочатку на теренах Закарпаття, його рідної Срібної Землі, а потім і за її межами – у Словаччині, де проживають етнічні українці, він ніс і утверджував дух національного самоозначення й самоствердження. Митець словом і ділом торував, означував національно-ментальний, духовний зв'язок степів і ґрунів, їх державну єдиність.

Ім'я В. Гренджі-Донського асоціюється з важливою епохою українського Рисорджименто. Народився в селянській родині у Воловому 23 квітня 1897 року. Здобута початкова освіта та наполеглива самоосвіта, яка дала можливість скласти іспити за горожанську (неповну середню) школу, ознайомитися з угорською, європейською літературою, витримати іспити в торговельну академію та опанувати фах бухгалтера, формували погляди юнака на навколишній світ із його соціальними проблемами. Жорстокі реалії Першої світової війни, на різних фронтах якої він був з 1915 року в складі угорської армії, заклали й сформували в ньому риси незламного борця. Збагачений життєвим досвідом, із враженням від подій, що стали наслідком війни, а саме – політичні процеси у Європі, розпад Австро-Угорської імперії, початок національно-визвольних змагань на Закарпатті в 1918 році, Василь Гренджа-Донський повернувся в 1921 році у рідний край.

Тут він стає активним учасником суспільно-політичного руху, що мав яскраве соціальне й національне спрямування. Був активним подвижником у боротьбі за соціальні права українського населення, його громадянське й національне самовираження, за право культурної, освітньої тожсамості. Цій меті він підпорядкував свою діяльність як літератора, публіциста, журналіста, театрального діяча й критика, учасника товариства “Просвіта”, наставника молоді, організатора творчих сил краю. За свою діяльність у час Карпатської України був заарештований, зазнав тортур та катувань в угорській в'язниці в Тячеві та в концтаборі у Вар'юлопоші. Після звільнення змушений був нелегально перейти чехословацький кордон. Його емігрантське життя завершилося у Братиславі 1974 року.

Значення В. Гренджі-Донського в історії українського Закарпаття оцінено дуже високо. Як справедливо стверджує в передмові до першого тому дванадцятитомного видання митця Б. Романенчук, його вплив у духовному розвої “був для Закарпатської України тим, чим для Наддніпрянщини був І. Котляревський, для Галичини Шашкевич з двома іншими членами Руської трійці, а для Буковини О. Ю. Федькович, цебто, був для Закарпатської України Котляревським – Шашкевичем – Федьковичем разом і одночасно, бо він виконавтам таку ж роль, як усі три згадані батьки народу разом” [12, с. XI].

Різні аспекти життєтворчості В. Гренджі-Донського знайшли осмислення й оцінки у працях дослідників Ю. Балеги, М. Мольнара, О. Мишанича, М. Мушинки, П. Одарченка, В. Попа, Н. Ференц, В. Барчан, М. Козак, Л. Голомб, І. Шинкаря, П. Ходанича, В. Шетелі, А. Пестременка, В. Ільницького, В. Туряниці, В. Пагірі, М. Вегеша, М. Олашина, В. Габора, М. Кухти, О. Барчан, Й. Баглая, В. Андрійця та ін. Та поле осягнення В. Гренджі-Донського як митця, публіциста, журналіста, громадсько-політичного діяча й особистості ще далеко не опрацьоване, його багатоаспектна творчість зумовлює нові зацікавлення й потребує дослідницьких зусиль.

Можемо стверджувати, що концептуальною віссю життєдіяльності письменника була національна ідея. Вона є маркером

його самототожності та домінантою формування особистісного "Я", основою його державницьких стремлень.

Зерна національної ідентичності посіяв у свідомість хлопця батько, який віддав його на навчання в початкову українську, а не малярську школу. Підсилили зароджені паростки дяко-вчителі, зокрема вчитель цієї школи Денис Бокотей, котрий, за словами В. Гренджі-Донського, хоч "не був вповні національно свідомим, все ж на ті часи багато зробив, навіть своїх дітей не пустив до малярської школи" [26, с. 23]. Денаціоналізаторський закон графа Аппоні (1907 р.), що знищував українське шкільництво, посилена мадяризація відчутно впливали на свідомість суспільства, формуючи захисно-протестний її компонент. Багато для національного самоствердження Гренджі-Донського у підлітковому віці давали контакти з Галичиною як через безпосереднє спілкування, коли там працював батько, так і через придбання літератури українською мовою: творів Т. Шевченка, календарів, сонників та ін. Крім того, як згадує письменник, під час Першої світової війни галицькі "Усуси" (Українські Січові Стрільці) "залишили найбільше українських книжок: белетристику, календарі, співаники тощо" [26, с. 32]. Важливу роль мали й контакти із земляками, заробітчанами, воїнами або полоненими, "які прийшли до взаємин з українським населенням рідної України", що, як стверджує Гренджа-Донський, "теж сприяло пізнанню України, її мови, культури" [15, с. 243].

Перебування на фронті Першої світової війни, під час якої у протилежних лавах стояли українці, давало Гренджі-Донському новий досвід у сприйнятті та осмисленні дійсності, розширювало світоглядні обрії, формувало політичне мислення, виробляло ціннісні соціальні та духовні орієнтири. Тож після війни по ухваленню мадярським парламентом закону "X" про автономію Закарпаття, виступів угорської преси проти її надання Руській Країні національно-патріотична свідомість митця дала про себе знати в його чіткій і однозначній громадянській позиції: він заявив про недовіру щодо намірів угорського парламенту. "Мене це обурило, - згадує він. - ... В 1907 році знівечили наші школи,

нашу культуру, в 1919 році змадяризували нашу третю епархію в Гайдудорогу. В 1914 році, коли наші гори зайняла російська армія і потім вона відступила, мадярські гонведи розстріляли нашу племінницю” [26, с. 39].

Національно орієнтована позиція Гренджі-Донського виявилася й у сприйнятті подій, пов'язаних із вирішенням долі Закарпаття, 10 зокрема у підтримці національно-визвольних змагань та рішень Народних Рад краю про злуку з Україною.

На Закарпаття, що з 1918 року вже було приєднане згідно з договором у Сен-Жермені до Чехословаччини, В. Гренджа-Донський повернувся з Будапешта зі сформованим світоглядом. Він визначив вектори й пріоритети його суспільно-політичної та громадської діяльності в краї, реалії якого постають із характеристики письменника: “Своєї інтелігенції ми не мали, панувало велике безробіття, злидні; державні посади позабирали чехи і тільки туттам деякий “надійний русин”. Неграмотність, культурна відсталість, з другого боку, бажання урядових кіл витворити якийсь сепаратизм, якесь “русинство”. Отакий політичний, господарський і культурний стан, – продовжує митець – знайшов я тоді вдома. Все ж, порівняно з тим, що було за ери мадярської, було те положення трохи краще, дозволено сяк-так “хоч виплакатись”” [26, с. 57].

У гірко іронічне “хоч виплакатись” В. Гренджа-Донський уміщував зміст автономних прав краю. В їх рамках, поза своєю працею бухгалтера в Підкарпатському Банку в Ужгороді, він провадив літературну, культурну, політичну діяльність. Важливу роль у набутті національної і соціальної свідомості на той час, як стверджує сам В. Гренджа-Донський, відіграло для нього “товариство українських інтелектуалів, якими були професори... Панькевич, Бірчак, Приходько, Заклинський, Штефан, а пізніше Мондок, Бадан, Цьокан, Дівнич” [12, с. XIV]. Під їх впливом розгорталася його журналістська та письменницька діяльність. На літературному обширі краю особистість В. Гренджі-Донського постає найпотужнішою. Українська мова, якою він перший написав і видав свої віршові твори, започаткував україномовну пресу, була формою його національної самоідентифікації, усві-

домленим кроком на шляху національного самоствердження закарпатських українців через рідне слово. А перехід на фонетичний правопис став фактом не лише мовним, а швидше суспільно-політичним, духовним, що демонстрував рівень національної свідомості. Започатковану Гренджою-Донським справу підхопили молоді літератори краю Л. Дем'ян, О. Маркуш, Ю. Боршош-Кум'ятський та ін.

Роль літератури й мови у формуванні, плеканні й гартуванні національних, громадянських, загальнолюдських засад свідомості народу митець добре розумів. Без сумніву, це ввібраний у власне світосприйняття продукт культурного мислення європейського суспільства. Саме тому за допомогою рідного слова він має намір дійти до дум і почуттів своїх земляків, народу, що "був штовпні несвідомим свого національного "я" [6, с. УІ], зробити це слово засобом комунікації широкого загалу. Як зазначає Б. Романенчук, Гренджа-Донський "твердо стояв на рідній землі з народом і працював для його національного й соціального освідомлення та спонукував земляків до вживання загальноукраїнської літературної мови в усіх публікаціях, урядах, школах" [12, с. XXII].

З його ініціативи та безпосередньої участі зародилася на Закарпатті україномовна журналістика. Рекомендація провідних літературних і громадських діячів-емігрантів з Галичини та Східної України щодо потреби "доброго журналу з чистою українською мовою" припала Гренджі-Донському до душі. З цього приводу він згадує: "Думка власного журналу мене втішила й глибоко захопила з кількох причин. По-перше, матимемо на сторінках журналу можливість освідомлювати не тільки національно, але й соціально, українізація Закарпаття журналом підсилиться і притягнемо молодь з-під впливу денаціоналізаторів. Українізація Закарпаття була для мене найважливішою справою, доки ще не запустила глибокі корені чехізація та сепаратистські впливи "русинізму", бо тенденції я вже тоді бачив" [26, с. 77].

Журналістська діяльність зайняла важливу роль у його житті поруч із художньою творчістю. Вона була свідомо мотивована й ідейно цілеспрямована. Гренджа-Донський бере участь у редак-

ційній роботі тижневика “Русин”, друкує твори у часописах “Руська нива”, “Пчілка”, газетах “Свобода”, “Українське Слово”, “Підкарпатське Пчолярство”, редагує, друкує та видає літературною мовою й фонетичним правописом перший у краї літературний і суспільний журнал “Наша Земля”, що стояв на національно-соборницьких позиціях. Як твердив дослідник публіцистичної творчості Гренджі-Донського А. Пестременко, “майже половина продукції в журналі належала йому, редакторові – понад сотня віршів та оповідань і понад чверть сотні публіцистичних статей і репортажів, в яких він показував приклади важкого національного й соціального гноблення закарпатського населення” [21].

Нелегкій журналістській праці, яку “робив не з інтересу”, а з любові “до свого, до рідного”, письменник віддавався на повну силу. Із захопленням писав про роботу в “Нашій Землі”: “... Я в “Нашу Землю” вложив не тільки енергію і своє здоров’я, але також влив свою душу, і мав я до “Нашої Землі” великий сентимент. Та ж це моя дитина, рідна, кохана, і то не диво, що я так цей журнал любив і люблю його досі. Ми зробили культурну революцію, цілий переворот у думанню людей, що їм покрутили голови пануючі над ним народи” [26, с. 92].

Гренджа-Донський досяг своєї мети. Як твердять дослідники, саме цей часопис “за два роки свого існування... виконав поважну роботу для національного освідомлення закарпатців і для переваги української літературної мови, яка в 1930-х роках прийнялася загальною” [26, с. 94]. Сам же публіцист писав про значення україномовної преси в житті свого народу в газеті “Українське слово”: “Щиронародна, нікому не запродана підкарпатська українська преса зробила більше, ніж усі ті, що хочуть рятувати наш нарід... Підкарпатська українська преса зродилася в вогні боротьби за свою соціальну й національну правду, зродилася в боротьбі за дитячу душу віками поневоленого нещасного русина, щоб з нього зробити свідомого українця, корисного члена свого рідного народу” [24, с. 170].

Своєю журналістською діяльністю Гренджа-Донський, без сумніву, формував державницькі й соборницькі стремління закар-

патських українців, що творили історичний феномен Карпатської України 1938–1939 рр. У цей час він співпрацював з щоденною газетою “Нова Свобода”, став її головним редактором. Проникливі свідчення як учасника й очевидця тих героїчних і трагічних подій відобразив пізніше у щоденнику “Щастя й горе Карпатської України”.

Українське слово і журналістику Гренджа-Донський поставив на службу справі національного самоствердження етнічних українців й у Словаччині в часи еміграції, що тривала з 1939 року. По отриманні громадянства письменник бере участь у діяльності секції українського радіомовлення в Братиславі. “Писав і виходив статті, подавав матеріали, вісті...” [26, с. 241], – фіксує митець у “Спогадах”. Співпрацював у щоденній словацькій газеті “Гардіста”. В 1946 році організував у Пряшеві журнал для молоді “Дзвіночок”. І хоч видання було поділене на російську й українську частини, де останній виділено всього кілька сторінок у другій половині, почин мав результат. Як згадує письменник, “цей мізеренький “Дзвіночок” пришівська українська молодь тепло привітала, починала й сама брати в ньому участь, посилаючи матеріали” [26, с. 259]. Завдяки зусиллям і наполегливості Гренджа-Донського Союз Чехословацької молоді почав видавати українською мовою “Піонерську газету”. Значення цього факту письменник підкреслював у своїх “Спогадах”: “Маючи за собою вже десятки надрукованих власних книжок, я ще ніколи не почував такої радості, як тепер, побачивши перше число газети по-українськи. Це був мій тріумф, моя перемога в боротьбі за рідну мову українських дітей” [26, с. 261].

Гренджа-Донський і далі не полишав ламати “льодові криги” в галузі журналістики. Внаслідок цього з’явилися в Чехословаччині й інші україномовні видання, зокрема суспільно-політичний та літературний місячник “Дружно вперед” у Пряшеві, з яким він теж співпрацював. Упродовж наступних років підтримував співпрацю з часописами “Правда”, “Нове життя”, “Дукля”, “Свобода”, “Америка”, “Вільне слово”.

У справі національно-патріотичного виховання народу, зокрема українців Підкарпатської Русі, В. Гренджа-Донський осо-

бливо вважав на стан освіти. Цю сферу він бачив плацдармом боротьби за душі молоді, за мову, за державність. Тому принципово виступав проти чехізації, яка, на його думку, призводила до “розбурення останньої нашої башти – українського шкільництва”. Антинаціональною він вважає політику, за якої “увесь шкільний реферат, що завідує автономними шкільними ділами, зложений із чехів... На місце прогнаних українських учителів (між якими були відомі фахівці, як Б. Заклинський, Домбровський, Марійка Підгірянка і ін.) посилається вчителів – чехів. Деякі села є без школи й учителя, села не можуть допрохатися приділити їм учителя”, – писав він у “Нашій Землі” 15 жовтня 1927 року [9, с. 25]. Систематичним нищенням українського шкільництва вважав публіцист і закладання повсюдно чеських шкіл, навіть у селах із дев’яноста дев’ятьма відсотками українського населення, здійснювані заходи проти використання українських підручників у школах. Гренджа-Донський наголошував на ролі мови викладання, національного змісту навчального процесу. Питання освіти гостро постає у цілому ряді його публіцистичних статей (“Наша” шкільна політика”, “Шіmek і його шкільна політика”, “Наслідки шіmekівської шкільної політики в Берегівщині”, “Нужда, голод, темнота, розпука і ... чехізація”, “Українська торговельна школа в Ужгороді в руках чехізаторів” та ін.).

Про особливу увагу Гренджі-Донського до стану освіти за Закарпатті свідчать його спогади: “Колись у роках 1927–28 я обійшов цілу країну і сконстатував (та результат опублікував), що на Закарпатті є 96 чеських шкіл... Це тоді була сенсація, люди просто охнули від жаху... А що скажете ви тепер, що чеських шкіл є понад 400... Самих чеських вчителів понад 900 чоловік.

Чехізація з того часу поступила шалено...” [26, с. 397].

У відродженні освіти, культури в краї він покладав особливу надію на “Просвіту”, утворену 9 травня 1920 року. Товариство, за його твердженням, мало “почати широку культурно-освітню діяльність [26, с. 397]. З цією метою Гренджа-Донський у 1922 році стає членом “Просвіти”, виконує функції секретаря організації, працює з просвітянськими осередками, організовує різні

культурницькі заходи, збирає кошти на будівництво Народного дому в Ужгороді, долучається до підготовки Всепросвітянського з'їзду 1937 року.

В. Гренджа-Донський постійно тримає руку на пульсі освітянських проблем і як громадський діяч, і як журналіст та публіцист. Він підтримав створення "Учительської громади", в яку об'єдналися 1211 "руських" учителів Підкарпатської Русі і виробили чітку програму українізації. Писав звіти з конгресу української молоді (7.07.1929), де оприлюднив рішення стосовно шкільництва, з конгресу українського вчительства (2.07.1932) в Хусті, Першого жіночого конгресу в Ужгороді (17.10.1937) тощо. Письменник поділяв висловлені молоддю вимоги у сфері шкільництва, підкреслював рівень громадянської та національної самосвідомості юного покоління українців, вважаючи це важливим історичним моментом у національному відродженні та державотворенні: "Тепер побачили, почули з уст самого народу і всемогутні, що хто ми є. І мусіли побачити ту силу і мусять з нею числитися. Народ через своїх заступників усьому культурному світові проголосив, святочно заманіфестував, що ми є частиною того великого українського народу, що живе за Карпатами, і від нього культурно ніколи не відірвемось" [13, с. 74].

Літературу імпонувала конструктивна перспектива розвитку освіти у краї, висловлена на Всепросвітянському з'їзді 1937 року, зокрема прагнення "спільно зі всіма демократичними організаціями... боротись за побудування достатнього числа народних, горожанських, середніх і фахових шкіл з українською навчальною мовою", створити університет, організувати позашкільну освіту; видавати літературу, закладати фахові курси, бібліотеки, будинки народної освіти тощо. Для цієї мети письменник закликав сконцентрувати всі духовні й матеріальні сили, позбутися будь-яких суперечок та бути одностайними в обороні мови й культури, у прагненні й поступі до "духовної й культурної єдності з цілим українським народом..." [11].

Особливо велику надію В. Гренджа-Донський покладає на вчительство в період Карпатської України. В газеті "Нова Сво-

бода" (1.02.1939) у статті "Учительство і вибори" він констатує: "... наше національно-свідоме вчительство на протязі дводесятиліття не лише будило зі сну своїх сплячих братів, не тільки було носієм національної культури в час найбільших персекуцій, але й стало в ряди будівничих своєї державності...". Він вимагає для народу своїх учителів, адже, вважає, "...народний учитель стоїть найближче до душі народу. Він виховує генерації, він має вплив не тільки на тих, яких виховав, але якраз через своїх вихованців і на ширший загал у своїй громаді..." [27, с. 214]. Дослідники справедливо констатують, що висловлені В. Гренджою-Донським у цій публікації думки умовно обґрунтовують його розуміння ролі педагога, школи й освіти в цілому у формуванні національно-свідомої людини, а відтак – майбутньої держави [4, с. 96].

Серед стратегічних напрямів національно-державницького шляху В. Гренджа-Донський виділяв роботу з підростаючим поколінням. Він надавав пріоритетного значення у патріотичному вихованні молоді пластовому рухові, брав участь у діяльності Пласту, часто бував у таборах, де редагував газету "Таборит", читав твори, вів бесіди, був учасником пластових свят.

У статті "Конгрес народної молоді Підкарпаття", вміщеній у "Свободі" (11, 17 липня 1929 р.), письменник оперує ключовими у духовній сфері молоді поняттями: "національна свідомість", "національне почуття", "національна гордість" і твердо вірить у національно свідому генерацію українства: "Армія молодих борців стоїть напоготові! Народ, що має армію національно-свідомої молоді, доб'ється нарешті до своєї Волі, до своєї національно-господарської незалежності".

До активних дій проти будь-яких противників національного руху В. Гренджа-Донський прагне сконсолідувати сили всіх громадян: інтелігенції, просвітян, батьків, селян, робітників. Закликаючи вийти на маніфестаційні збори, він пише: "Проти... наступу на нашу найбільшу національну святість повинен кожний член нашого народу, без огляду на партійну приналежність, активно виступити й доказати, що на нашому Підкарпатті ми хочемо жити своїм національним життям і в тому дусі хочемо ви-

ковувати нашу молоду генерацію і майбутнє покоління, в якому виростили наші генії, поети й письменники й на чому ґрунтується наша національна культура” [12, с. 138].

До речі, зазначимо, що в ґуртуванні свідомих сил суспільства, зокрема інтелігенції, В. Гренджа-Донський бачив могутню силу. У першому числі “Нашої землі” він закликав усіх, “що почувують себе українцями, що бажають собі та своїм дітям кращої майбутності, всіх письменників і журналістів, без огляду на партійні чи релігійні переконання”, стати разом до праці. Саме тому в майбутньому він зініціював створення першої на Закарпатті спілки письменників і журналістів (1935), запропонував об’єднати всі українські партії і виробити свою, українську програму, що “впливала б із потреб і конечностей нашого українського життя” (“Українське слово”, 1938, ч. 20), та йти з нею на вибори.

Як бачимо, на боротьбу за національну освіту на Закарпатті у 20-30-і роки ХХ ст. В. Гренджа-Донський мобілізував один з найдійовіших видів зброї – слово. Торкаючись у своїй публіцистиці гострих проблем у цій сфері, він “втілював надзвичайно складні й вирішальні для національно-свідомого населення краю питання: виховання патріотичної молоді, боротьби проти чехізації школи, за вільний розвиток української мови, якісне навчання українських дітей, захисту прав українського вчителя, ролі педагога у формуванні соборницького та державницького мислення. Статті В. Гренджі-Донського про шкільництво та освіту були невід’ємною складовою державницьких змагань закарпатських українців періоду будівництва Карпатської України” [4, с. 96].

Під час еміграції В. Гренджа-Донський також опікується розвитком національної освіти українців у Словаччині. Про стан тутешніх українців він пише у “Спогадах”: “Ця частина українського населення всіма попередніми урядами була найбільш занедбана. Неграмотна сіра маса, з неї рекрутувалася колись для мадярів, пізніше для чехів, тепер для словаків та німців найдешевша робоча сила, без прав і без охорони... Школи для “руснаків” існували тільки в деяких трохи свідоміших селах, вчилася в

цих церковних школах церковно-слов'янсько-російсько-українською тарабанщиною" [26, с. 247].

Дбаючи, щоб українським дітям був доступ до свого рідного слова, В. Гренджа-Донський, окрім випуску україномовних газет, береться й за підручники. За відсутності педагогів відповідного фаху, він перекладає українською арифметику для першого класу початкової школи, потім інші підручники. До справи залучає письменників, про що свідчить у "Спогадах": "Місцевий український письменник Федір Лазорик склав перший буквар на основі українського видання. Початки, отже були, треба було тільки продовжувати. Я хотів їм у тій справі допомогти і брався до діла з великою завзятістю" [26, с. 259].

Ще одним аспектом вияву національної свідомості народу В. Гренджа-Донський вважав культурно-мистецьку самоідентифікацію. Щоб увести у свідомість українства Підкарпатської Русі розуміння єдиного національного культурного простору з його високими духовними надбаннями, письменник друкує на сторінках газет художні твори багатьох українських письменників, статті про Т. Шевченка, І. Франка, О. Кобилянську, С. Черкасенка та ін. Прилучається до творення українського театру, стає активним членом театральних організацій, вітає появу в селах і містах краю драматичних гуртків, пише рецензії, відгуки на вистави, закликає інтелігенцію до відвідування й підтримки театру, сам бере участь у виставах, створює власну драматургію, публікує статті про відомих діячів української сцени М. Садовського, М. Аркаса та ін. У своїх статтях, відгуках, анонсах В. Гренджа-Донський торкається різних проблем театального життя і, як твердить дослідник В. Шетеля, "вказує мету, завдання й функції театру та засвідчує результати його дієвої сили в національно-патріотичному відродженні рідного краю" [31, с. 144].

У процесі національного самоозначення В. Гренджа-Донський вбачає важливу роль народної духовної і матеріальної культури. "Скоро українізація українського Закарпаття – була моєю метою, національне освідомлення було моєю ціллю... І ми, коли хочемо жити, повинні всі як один проповідувати і здійсню-

вати культурну єдність свого великого українського народу" [26, с. 93], – писав він.

Саме завдяки самоідентифікації через культуру, духовність, вважає митець, українське населення Закарпаття, без “якого-небудь проводу, без інтелігенції”, зберегло не лише своє фізичне існування, але й неповторність духовного космосу через пісню, казку, музику, звичаї упродовж віків. “Початки його високої, своєрідної культури, – твердить письменник, – походили ще з часів Київської Русі, куди Закарпаття належало. Оця рідна культура й удержувала в ньому той потенціал величезної духовної сили, що дала можливість віками протистояти чужим впливам, живучи під ярмом чужих, ворожих народів... Його прадідівська мова, його рідна, материнська пісня перед денационалізацією його закоронила” [14, с. 427-428].

В. Гренджа-Донський популяризує народну культуру на сторінках періодики, підкреслюючи її красу, неповторність і самобутність. У подорожах по Закарпаттю він збирає і записує народні перекази, казки, пісні, звичаї, багато з цього використовує в літературній творчості.

Отже, формування національно свідомих громадян засобами публіцистики й журналістики було для Гренджі-Донського однією із засад творення власної держави, якою й стала Карпатська Україна. Його титанічна, цілеспрямована праця у різних сферах духовного життя, вітаїстична внутрішня сила, незламність і безкомпромісність борця-патріота перетворили жадану століттями мрію в реальність. Першорядну роль серед інших факторів її становлення зайняла і літературна творчість самого митця.

Чеський критик А. Гартл назвав поета “основоположником української поезії на Підкарпатській Русі” [2, с. 183]. Український поет зі Словаччини Іван Мацинський відніс Гренджу-Донського до “генерації перших сміливих літературних дерзань між двома світовими війнами” [17, с. 99].

Літературний доробок письменника досить вагомий. У літературу він увійшов передусім як поет (збірки “Квіти з терньом”, 1923; “Золоті ключі”, 1923; “Шляхом терновим”, 1924; “Китиця кві-

879019

LIBRARY OF THE
WESTERN CARPATHIAN REGION
17
BIBLIOTEKA REGIONU
KARPAŃSKO-PODKARPACKIEGO
M. Ustronie Morskie, ul. S. 15 88

ток”, 1925; “Тобі, рідний краю”, 1936; “Тернові квіти полонин”, 1928; “Шляхом терновим”, 1964; “Місячні ґруні”, 1969). Але різнобічні зацікавлення схилили його й до епосу та драматургії (“Оповідання з Карпатських полонин”, 1926; “Оповідання для дітей”, 1927; “Покрив туман співучі ріки”, 1928; повісті “Ілько Липей – карпатський розбійник”, 1936; “Петро Петрович”, 1937; поеми “Червона скала”, 1930–1931; “Підкарпатські казки”, 1937; повість “Петрик”, 1973; п’єси “Сиротина”, 1925; “Останній бій”, 1930; “Сотня Мочаренка”, 1932; “Верховина”, 1954; “Золоті ключі Срібної Землі”, 1955; “Токаїк”, 1952–1956; “Зруб”, 1948–1963; “Скам’янілі серця”, 1956 та ін.

Твори митця у 20–30-х рр. друкувалися і на сторінках часописів, літературних альманахів “Трембіта”, “Ґруні – степам”, “Альманах підкарпатських українських письменників” (за редакцією А. Ворона та М. Храпка). Багато творчих задумів виношував митець в чехословацький період життя, серед них і автобіографічний роман “Сини Верховини”, який вийшов 2004 року в Ужгороді.

Літературна творчість Ґренджі-Донського – ця “пісня розпуки мовою свого народу”, за образним висловом В. Пачовського, була формою мовної, культурної, національної самоідентифікації як самого автора, так і українства Підкарпатської Русі. Франтішек Тіхій у газеті “Русин” за 1923 рік після виходу збірки “Квіти з терньом” назвав Ґренджу-Донського “істинним кобзарем”. Суголосний із критиком і сучасник поета Лука Дем’ян, який у своєму зверненні до поета писав: “А вправді на Підкарпатській Русі ще не було такого поета, щоб умів так народною мовою і многозвучними висловами щось такого написати. Ви – гейби Духнович і Павлович, але їх поезії не є такі красні, щоб могли так закраситися до душі людської” [1, с. 232].

Отже, якщо своєю публіцистикою, журналістською діяльністю В. Ґренджа-Донський пробуджував свідомість народу, спонукав до раціонального мислення й діяння, то художнім словом, поезією він перш за все проникав у душу, заторкував емоції, робурхував почуття, формував настрої, що так потрібні були на шляху поступу. За словами С. Гординського, Ґренджа-Донський виступив із своєю поезією під гаслом “привертати й одушевляти”.

Поетову душу митець ідентифікував з “громами блискучи-ми”, “градовою бурею”, “весняною повинню”, а дар творчості вважає “скарбом народним”, призначеним для того,

*Оби мій нарід став великий
У своїм ріднім краю! [28, с. 5].*

Як бачимо, у вірші “Моя пісня” із збірки “Квіти з терном” поет недвозначно задекларував свої наміри і розуміння художнього слова. Саме воно, переконаний автор, здатне воскресити людей під “духової смерті”, в якій він вбачає причину народного горя (“Вихор душі”), таких явищ, як яничарство, відступництво (“Бездольна мати”, “Блудному синкові”).

У вірші “Блудному синкові” звучить актуальна ідея любові до своєї мови, рідного слова, що трансформується в проблему родової, національної, історичної пам’яті. Мати наставляє сина перед війною не забувати три святі заповіді: рідне слово, свою національну приналежність і прагнення до волі:

*Ой не забудь рідне слово,
Що мати учила
Коли тебе, любий сину,
На руках носила.*

*Знай, мій сину, що ти Русин
Великого роду,
Батьки твої умирали
За свою свободу,*

*Лучше битись за ту волю
І свобідним бути,
Або в ярмі, у неволі
На віки заснути [28, с. 11].*

Причини страждання уярмленого народу поет вбачає у вилученні з його духовного поля генетично важливої інформаційно закодованої ланки – мови. Саме тому так настійно звертається він до своїх земляків у вірші “Люби рідну мову”:

*Люби рідну мову, миле руське слово,
Її не встидайся, за ню бийся в груди,
За то рідне слово будь готов до всього
Та знай, що ти Русин, того не забудь [28, с. 10].*

Бажанням достукатися до людських душ, вивести їх зі стану байдужості зумовлені у вірші поета заклики: люби, бийся, знай, не забудь. Митець гостро усвідомлював свою роль в активізації націотворчих чинників як громадянський обов'язок і внутрішнє покликання.

У полі свідомості й художнього мислення Гренджі-Донського постійною була одна з пекучих тем – визволення Закарпаття і возз'єднання його з Україною. Тому одну з причин народного страждання поет бачить у відірваності краю від своєї матері України. У вірші “Ти у гробі, ненько” митець у метафоричному образі відтворює відвічне прагнення народу і його тяжкий шлях до возз'єднання:

*Ти у гробі, ненько Україно,
Заснула під зелененьким дерньом,
Ами собі ноги покололи,
Як до тебе йшли колючим терньом [28, с. 10].*

Біблійний образ колючого терну, трансформований автором відповідно до художнього задуму як терновий шлях до заповітної мети – Української держави, а також образ Голгофи, що асоціюється зі стражданням поневоленого народу, і хреста, як важкого, нестерпного випробування протягом тисячолітнього історичного шляху, наближають образ народу до мученицького образу Христа.

Об'єктом поетової уваги у другій збірці “Золоті ключі” залишається поневолений рідний край, що й спонукає до роздумів над шляхами його визволення. У поезії автор досить чітко формулює ідею національного і громадянського самоусвідомлення:

*Але ключів не здобути,
Кинених у воду,
Поки з мраку не підіймесь
Свідомість народу... [28, с. 63].*

У більшості віршів на соціальну тематику поет переважно відтворює всезагальне горе і страждання, вдаючись то до закликів ("плачте, гори, плачте, сині, Вий, ти, вітре, бий, ти, громе..." – "На шпилью Карпатів"), то до констатації існуючого стану речей ("Не раа ми голодовали, нас не раз і били" – "Ой не раз"), то до звертань ("Невже ж тебе, ти мій народе, Хотят знову дурити" – "Невже ж тебе..."). Поруч із цим прориваються сподівання на "золоті часи" ("На шпилью Карпатів"), звучить заклик брати мітли й вимітати "сміття з нашої хати!" ("Невже ж тебе"). Реальне підґрунтя ідеї соціального визволення й національного самоусвідомлення В. Гренджа-Донський вбачав у героїчному минулому свого народу, в сильних особистостях. Тому в поезії "Арештовання А. Духновича" він створює образ патріота свого народу Олександра Духновича, який не йде на згоду з угорськими повстанцями, бо вони б'ються, щоб "свое дістати", а від русинів "долю і волю украли". До образу "будителя", "нашого підкарпатсько-руського славного люда", "духовного великана", як величає його письменник у статтях, він звертається не випадково. Його підкоряла патріотична діяльність, любов до народу, громадянська позиція Духновича.

Продовження героїчних традицій минулого поет бачить у відродженні пластуництва. Він вірить, що молоді бійці з честю нестинуть справу героїв, "убитих за наш рідний край". Тому оптимістичним настроєм перейнята поезія "Наші пластуни", у якій виражено захоплення молоддю, яка йде маршем під синьо-жовтим прапором Срібної Землі.

У третій збірці "Шляхом терновим", написаній уже модерним українським фонетичним правописом, поруч із мотивом тяжкого підневільного життя краян, упокорених рабською неволею, звучить і мотив оновленого майбутнього. Автор вдається до мови закликів, гасел, стверджувальних інтонацій. "Не ридайте, а взивайте / Рабів до борби", – патетично звертається він до кринавих струн у вірші "Грайте, грайте, кровавії струни". "Тюрем грубі брами розбивайте, Прапір синьо-жовтий розвивайте", – закликає митець свій народ. Ці відкриті гасла поета вперше зазвучали в збірці на всю силу його поетичного голосу.

Художнє втілення знаходять у збірці й революційні події на Закарпатті 1918–1919 років. Це був історично важливий період для краю. “Українська Національна Революція, по упадку російського царату, на Осередніх і Східних Землях України, – відзначає П. Стерчо, – сколихнула й українців Західних Українських Земель, що були в рамцях Австро-Угорської монархії.

І закарпатські українці з запалом кинулися до державного будівництва. Приявність у містах і селах Закарпаття Українських Січових Стрільців та інших українських військових з'єднань прискорила пробудження національної свідомості населення. По розвалі Австро-Угорщини українці Закарпаття спонтанно почали організовувати у своїх народних радах, починаючи від Старої Любовні, Пряшева, через Ужгород, Мукачів, Сваляву аж до Хуста й Сиготу. Народні Ради в Старій Любовні, Сваляві й Сиготі від самого початку стали на позиціях єдності Закарпаття з Українською Державою.

Згідність цих позицій із волею всього населення Карпатської України потверджено на Всенародніх Зборах делегатів від міст і сіл усього Закарпаття, що відбулися 21 січня 1919 року в Хусті, на яких 420 делегатів... однодумно проголосили злуку всього Закарпаття, включно з Пряшівщиною, з Українською Соборною Державою” [23, с. 17].

Визвольні мотиви зазвучали в емоційно насажених творах В. Гренджі-Донського “Пам'яті доби відродження. Вр. 1918”, “28. X. 1918”, “Тюрем грубі брами розбивайте”. Пристрасний патріотичний порив поета дістає вираження в закликах, звернених до сучасників:

*Вставай, народе, зривай кайдани,
Виріж тиранів, катів убивай,
За наші сльози, за наші рани,
За наші муки, – згинуть тирани,
Раби, до бою, за любий край [28, с. 112].*

Як бачимо, поезія Гренджі-Донського увиразнюється тираноборчою риторикою. Гарячі, свіжі події 1918–1919 років вселили в

письменника віру в перемогу, продемонстрували народну свідомість і його стремління – те, що прагнув розбудити своїм словом поет. “Улюбленою моєю темою, – писав митець у 1935 р., – є героїчна доба 1918–1919 рр., і я завжди туди повертаюся, щоб на моїй скромній бандурі оспівати святий бунт і черпати сили даліше... Моїм єдиним і найсвятішим завданням є цілою силою українізувати й то чим скоріш, поки нам ще шиї не викрутили” [8, с. 130].

У віршах “Бій під Сиготом”, “У Сиготі” В. Гренджа-Донський поетизує героїчні змагання двох сотень закарпатських озброєних русинів, які вступили в бій під Сиготом із румунськими королівськими військами. Незважаючи на трагічний фінал кривавого бою, автор не втрачає надії і вірить, що такі уроки історії для народу не проходять марно:

.....
Невільні чекають святий День повстання,
Щоб пута, кайдани спали з їхніх рук [28, с. 113].

Своєрідним підсумком в осмисленні політичних баталій 1918–1919 рр. став вірш з метафоричним початком “Великий твір ми будували”. Підґрунтям авторського поетичного роздуму стала доленосна подія в історії Закарпаття, про яку відомий історик і діаспори П. Стерчо пише: “... важливим чинником, що вирішив долю включення Закарпаття в рамки ЧСР, як автономної і зфедерованої країни, це була постава американських русинів, що нараховують біля півмільйона й прибули до ЗДА за часів страшного мадярського всестороннього утиску, зокрема на переломі 19-го й 20-го сторіч. Провідник чеського визвольного руху, а пізніше президент-визвольник, проф. Тома Г. Масарик, нав’язав контакт із провідником американських русинів, д-ром Григорієм Жигковичем, тодішнім головою Народної Ради Американських Русинів і пізніше першим губернатором автономної Підкарпатської Русі, й переконав його, а, мабуть, вже вони спільно переконали відтак американських русинів, які на своїх зборах у Скрантоні, дня 19 листопада 1918 р. вирішили включити ціле Закарпаття, включно із частинно змадяризованими і частинно вже

зісловакізованими жупами, а саме: Спішською, Шаришською, Земплинською, Абауй, Гомор, Боршодь, Ужгородською, Угоцьською, Бережською і Марморошською, – як одну національну цілість – на автономних правах до ЧСР” [23, с. 18].

У вищеназваному вірші поет акцентує увагу на омріяному бажанні народу здобути незалежність і жити в єдиній українській державі. За мірою творчого, ідейного натхнення, Божого благословення на подвижницький труд, що передбачає й самозречену відданість, жертовність, Гренджа-Донський прирівнює цей акт до акту народження художнього шедевру, створюваного духом, кров'ю і плоттю митця:

*Великий твір ми будували
І кров давали з наших жил,
Фундамент йому мурували,
Й самі лягали до могил [28, с. 113].*

У творі присутня констатація великої несправедливості щодо вирішення долі одного народу іншими. Поет сприймає це як змову світу проти народу, що рвався із соціальної й національної неволі:

*...І от стоять кругом народи,
Народа в землю погрібать
І кинуть трупом у незгоди,
І серце йому розірвать [28, с. 113].*

Як уже йшлося вище, В. Гренджа-Донський розумів шлях свідомого національного поступу лише за активної участі молоді. Тому художнє слово вважав рушійною силою у справі виховання підростаючої генерації. 1925 року вийшла його збірка віршів для дітей “Китиця квіток”. Ф. Агій у рецензії на книжку поцінував її загальне значення, підкресливши, що цим “автор зробив дуже багато для дитячої літератури нашого краю” [3, с. 232],

Названа збірка своїм змістом продовжує соціально-патріотичну тематику. За задумом автора, вона покликана була виховувати в дітей почуття любові до рідного краю, рідного слова, пісні,

національну свідомість, формувати історичну пам'ять. У ряді творів, як, наприклад, "Мені було так років штири", "Ми нужденний хлібець їли", поет відтворює картини власного дитинства, часто голодного, холодного та безрадісного, а у вірші "Сиротина" створює сповнену трагізму картину життя нещасної дитини-сироти, якій ні до кого прихилитись, немає навіть кому поскаржитись, хіба що поплакати на могилі матері. Ці поезії глибоко емоційні, аворушливі, викликають співчуття і співпереживання.

Збірка "Китиця квіток" була своєрідною заявкою у літературному просторі, що наголошувала на важливості виховання підростаючого покоління рідним словом, своєю літературою. Тому вірші митця довгий час друкувалися у періодичній пресі, календарях, читанках. Ще одну дитячу книжку – "Веселка" склали твори, написані впродовж 1922–1974 рр., частина з них друкувалася в дитячому журналі "Пчїлка", який виходив протягом 1922–1932 років.

У Братиславі поет підготував для публікації нову збірку для дітей "Букет квітів", у яку ввійшли твори 1923–1959 років. Вона, щоправда, не побачила світу і була видрукувана лише у третьому томі дванадцятитомного видання.

Цікавою формою дитячих творів, яку любив Гренджа-Донський, були віршовані казки. Уже в 20-х роках вони друкувалися на сторінках часопису "Пчїлка", а казка "Манюсінька", – український варіант Андерсенівського твору, вийшла окремим виданням. Митець любив і відчував необхідність працювати в цій формі, він, – як відзначають видавці третього тому, – мав намір "...написати цілу серію таких казок... для внука і для грядущих генерацій рідного народу..." [25, с. VIII].

Казки Гренджі-Донського народжувалися з народнопоетичної стихії. У його "Спогадах" читаємо: "Джерело красної літератури є в самому народі. Яздибав людей на диво добрих оповідачів, говорили, неначе б читали з книжки... У Синевирі знайшов я сліпого від народження, що вмів прегарно оповідати. Серед народу назбирав я велику кількість "сирого матеріалу", інколи з дуже наївним або вульгарно-соромницьким змістом... Із сотні

казок лишилося щось понад 20 кращих та оригінальних, які я трохи "вишліфував" [26, с. 101].

У 1937 році у державному видавництві в Празі вийшли друком прозові "Підкарпатські казки" В. Гренджі-Донського, призначені для українських шкіл.

Увага письменника до дитячої літератури свідчить про усвідомлену громадянську, державницьку позицію Гренджі-Донського, якої він дотримувався все життя. Це лише часткова реалізація того великого завдання, яке поет ставив перед собою і про яке інформував у одному інтерв'ю: "Я маю вже вироблену лінію й свою ціль. По-перш, хотів би вплинути на молодь та викликати в неї любов до свого рідного народу, до своєї рідної мови й культури" [24, с. 129].

Як справедливо вказували дослідники творчості В. Гренджі-Донського, у багатьох культурно-громадських починаннях він був 28 першим. Йому випала першість і в презентації закарпатоукраїнської літератури у всеукраїнському масштабі. У "Літературній газеті" (1927 р., ч. 18), що виходила в Україні, митця представлено загальноукраїнському читачеві як найвизначнішого тогочасного закарпатського письменника, а його твори – як "живий відгук громадського руху, того національного й соціального зрушення, що відбувається на "Підкарпатті" [19, с. 124]. В 1930 році у виданому в Харкові альманасі "Груні – степам" названому поетичними словами з вірша поета "Щире привітання шлють ґруні степам", значне місце зайняли твори митця. У цьому ж році тут видано і його оповідання "Нема набоїв", а в 1936 році у Львові – повість "Ілько Липей – карпатський розбійник".

Збіркою "Тернові квіти полонин", що з'явилася в 1928 році у Державному видавництві України в Харкові, він презентував себе як перший закарпатський поет, який, за словами М. Мольнара, "вийшов за межі свого рідного краю і став відомий також на Україні" [19, с. 121]. Дослідниця Л. Голомб вважає образ України в цій книжці, полісемантичним, багатовекторним, внутрішньо контрастним і водночас єдиним, ключовим образом-поняттям, що концентрує в собі всі розгалуження поетичної думки

В. Гренджі-Донського. “У ньому, – твердить літературознавець, – сходяться карпатські ґруні (гори) і степи; одвічна соціальна й національна кривда і волелюбність, віра в краще завтра; покора і авитяга, здатність до власного волевиявлення” [7, с. 239].

У віршах збірки постає поетична історія краю: нужда, злидні, неволя рідного народу (“Ми нужденний хлібець їли...”, “На могилу батька”, “Ридання сопівки”, “Бачив я сьогодні”, “Русин”, “Ото зима!...”, “Святий вечір” та ін.), активізація протестних настроїв і їх придушення (“На Покрови рано стріляли в народ...”), рух народу до заповітної мети – вільної України шляхом боротьби (“Як рзнія почнеться...”), постання відважних лицарів, патріотів-повстанців (“Іван Береза”), революціонерів (“Серед двора тюрми труна...”, “Серед ґруня – шолом і кріс...”). А у вірші “Щире привітання шлють ґруні степам” виражена заповітна мрія Гренджі-Донського – єдність Закарпаття з матір’ю-Україною, що увиразнені в образах ґрунів і степів.

Гренджа-Донський завжди відкрито декларував свої симпатії до України, наміри щодо возз’єднання, власну національну приналежність. Свідченням цього є і поезії, що не ввійшли до збірок, зокрема “Наша мрія”, у якій він писав:

*А наша мрія – Львів і Київ,
Постійна із давен-давна,
Бо наша мати – Україна,
А мати в нас лише одна!* [28, с. 170].

Звичайно, не знаючи реального стану речей, політичної ситуації в Україні, поет пристрасно сподівався на її дійову допомогу, закликав прийти і визволити “своїх убогих діток” або хоча б не дозволити “кривавій тиранії...” шаліти і вішати нащадків тих, / Що шаблєю уміли володіти” (“Плач і ридання”).

Об’єктом авторської уваги і творчої думки стають не лише локальні, а й загальноукраїнські проблеми, зокрема, поділ України між сусідніми державами – Польщею, Румунією, Чехословаччиною. З відчуттям трагізму цього факту говорить поет у вірші-інвективі “Розділили Україну поміж ворогів”:

Вже зелену Буковину
Топчуть постолом,
Аз обох боків Карпатів
Хтось з новим ярмом...
І за що, за що лилася
Стільки кров братів?
Україну розділили
Поміж ворогів!... [28, с. 182].

Кінцівка поезії витримана в дусі оптимістичної віри в те, що Україна встане, народ і воля оживуть. За бунтарські настрої, відкрито викривальний пафос твору, Гренджі-Донському забороняли виступати публічно, а чеська поліція, як відзначає Б. Романенчук, називала його “русинським бунтарем” [12, с. XVII]. Історія з віршем “Розділили Україну” набула гучного резонансу і переросла в судовий процес.

У щоденнику В. Гренджа-Донський записав: “Сьогодні судив Україну чеський суд. Мені теж припалося три місяці тюрми. Причину до того дала моя поезія “Розділили Україну поміж ворогів...” Трибунал, що складався з одного чеха-русофіла, одного “русскаво” і одного чеського фашиста, засудив мене, але також і колишнього мого відповідального редактора І. Мешка, теж за ту саму поезію (що помістив) на два місяці тюрми” [26, с. 86]. Ідея возз’єднання з Україною стала однією з центральних у поетичній творчості митця.

Одним із провідних мотивів лірики Гренджі-Донського є мотив ролі поета і поезії в суспільстві. Особливо виразно в контексті національно-визвольних змагань звучить він у віршах, присвячених Т. Шевченку (“Могила пророка”, “Пророкові – Великому Кобзареві”, “Могила пророка – Там, де реве Дніпро могучий...”), поетам Закарпаття (“Нова зірка на нашому небі”, “До Марка Бараболі”).

Постать Т. Шевченка Гренджа-Донський сакралізує як національного пророка. Митець підкреслює позачасовість геніального слова, його енергетичну невичерпність, месіанську роль для всіх поневолених українців:

Поет умер – Кобзар живе!
Кобзар наш житиме повіки,
І він зведе на правий шлях
Всі українські ріки [28, с. 186].

Поетизуючи образ Т. Шевченка, Гренджа-Донський переносив силу його творчості, перейнятої ідеєю визволення, у душі своїх земляків. У статті “Тарас Шевченко”, видрукуваній у газеті “Наша земля” від 15 березня 1927 року, закарпатський поет писав: “Нас, підкарпатських українців, покривали чорні хмари й мало знали ми про Тараса Шевченка. Але пізнавши його, пізнавши його золоті слова, ми також відчули те, що він є наш, що пам’ять його дорога нам, живе і житиме серед нас.

Бо його пламенні слова також якби нам вичитані з душі... Він найбільший син того самого народу, котрого й ми є нероздільною частиною. І ніхто не зможе нас відмежувати від його думок” [24, с. 10-11].

Силу Шевченкового бунтівного духу розуміли й урядовці. Тому й заборонили В. Гренджі-Донському на урочистому вечорі в нічоди 67-ї річниці з дня смерті Кобзаря прочитати вірш “Пророкові – Великому Кобзареві”, щоб “не підбурював народ”.

Поет схильний вірити у магічну силу поетичного слова, яким “...хотів пробудити / Сплячі рабські душі” (“О, чого ж я тут”). У вірші “Розбудимо Закарпаття”, присвяченому С. Черкасенкові, він постизує силу революціонізуючого і перетворюючого слова, утверджує ідею єдності слова і діла:

Ідемо шляхами розуму, завзяття,
Залізним кроком ми вперед ідем,
Зі сну розбудим наше Закарпаття
І віковічні пуга розірвем [28, с. 188].

Поетичний доробок В. Гренджі-Донського на кінець 30-х років був досить значний, а сам поет утвердився як один із кращих митців краю, зачинатель, пропагандист української літератури, активний і впливовий громадсько-політичний діяч, відомий і за межами Закарпаття.

За принципову суспільно-політичну позицію він зазнавав утисків і переслідувань. Про свій стан у тих умовах Ґренджа-Донський писав: “Гнаний, змучений, переслідуваний, я не раз попадав у розпуку, але оптимізму не тратив, бо додавали мені духу листи молоді, котрі захоплювали мене і додавали сили до дальшої боротьби” [26, с. 93].

Творчість письменника часів Карпатської України являє собою поетичний літопис тих подій. Вірш “3. XI. 1938” був відгуком на політично резонансну в історії Закарпаття подію: Віденський арбітражний суд позбавив Карпатську Україну її столиці Ужгорода, а також Мукачева й Берегова. Цю подію поет розцінює як насильство диктаторів і катів над народом:

*Зійшлись міністри в місті Відні,
Юрба диктаторів-нікчем,
Кати-арбітри божевільні,
Нас перекраjali ножем [28, с. 330].*

Повалення Карпатської України й окупація Закарпаття Угорщиною навесні 1939 року супроводжувались кривавою розправою над українськими патріотами, придушенням національного відродження краю. Перебування поета в угорській в'язниці та концтаборі знайшло відбиток у віршах, об'єднаних у рукописну збірку “В тюрмі” (1939), видрукувану в першому томі дванадцятитомного видання “Творів Василя Ґренджі-Донського”. Ці поезії складають тюремний цикл. У них відтворено страждання ліричного героя, його фізичну й духовну стійкість з усвідомленням, жертвовності заради високої ідеї, а смерті – як зміни форм у вічності буття:

*Ми знаємо, що люди ми смертельні,
і нам також колись прийдуть на зміну,
ми в лишень короткі епізоди
всієї вічності, а вічність та –
це наш народ і наша Україна,
навіки – вічна і свята... [28, с. 339].*

Поруч із цим у вірші-заповіті “Моїй донечці” поет актуалізує значення історії для формування духовності людини, її засадних основ як цілісної особистості. У його настанові органічно поєднуються особисте і громадянське, конкретика й узагальнення:

А зродиш ти дочок, синів
вцепи до них ще від колиски
ненависть до цих деспотів, тиранів,
сто раз проклятих ворогів.
Про Хуст ти їм оповідай,
оповідай про “Красне поле”..
Навчай любити Рідний Край,
ту мозолисту Україну,
життя за неї положити,
за неї битись до загину... [28, с. 349-340].

Тюремні поезії Гренджі-Донського перейняті ідеєю стоїцизму. Голос ув'язненого в мадярській тюрмі поета був голосом невпорочного й незламного борця, непокороеного стоїчного духу:

Шалійте, катуйте, скажені собаки
і злість виливайте в проклятий цей час,
брутальні садисти, кати, посіпаки,
знуцанням, терором не зломите нас! [28, с. 344].

Тюремний цикл Гренджі-Донського – це своєрідний поетичний щоденник поневірянь ув'язненого митця, героїчна сторінка літописної історії Закарпаття. У віршах цього циклу поет постає як лицар духу.

Доля письменника, який щиро бажав і самовіддано боротися за те, щоб “народ став великим у своїм ріднім краю”, після авіалякшення з в'язниці була драматичною. Загроза життю змушує митця покинути рідну землю, що призвело до розлуки з Батьківщиною назавжди. Цей період у долі Гренджі-Донського означений як час невтомної творчої праці, результатом якої став вагомий літературний доробок. Як згадував сам митець, працював він дуже багато, “... писав без гонорарів, без того, щоб мав хоч

трошки надії на те, що те все пил не припаде. Писав те, що в мені було, писав те, що уважав, що воно потрібне для нашого народу. Писав, бо моя доля – перо, перо з моїх рук вирве тільки велика зубата Косарка” (26, с. 280).

Поетична творчість В. Гренджі-Донського братиславського періоду засвідчує, що митець психологічно й духовно завжди був зорієнтований на Україну й рідне Закарпаття. Вимушена розлука з Батьківщиною окреслила тематичні обрії та загальне емоційне підґрунтя лірики цього часу. Визначальним і наскрізним її мотивом стає мотив ностальгії (“В світ заочі”, “Утікачем у горах”, “Прощай, рідний краю” та ін.).

У “Спогадах” він звертався до земляків із закликом і порадою триматися “Рідної Землі, наче дитина нені. Ой, не знаєте ви, який гіркий хліб приходиться їсти нещасному скитальцеві – хоч би він був і т. зв. “повноправним” громадянином, як ось я ... Не раз проклинав я ту хвилину, коли з-під терору мадярських наїздників примушений був я покинути свою прекрасну Карпатську Україну. Не раз і не двічі сказав я, що волів би терпіти під мадярами, та зі своїми, ніж тут, на чужій землі, де ніколи моя душа не закліматизується” [27, с. 220-221].

Не дивно, отже, що образ покинутого рідного краю зайняв центральне місце в поетичній творчості митця (“Моя ти рідно Верховино”, “О гори рідні, ох люблю я вас”, “Я знав одну пісню”, “Сон” та ін.).

Поет знову й знову переживав трагедію Карпатської України. Він відчував свою провину перед Батьківщиною, яку не вдалося захистити й відстояти. Із почуттям синівської любові переплітається почуття каяття у вірші “Моя Карпатська Україно”:

*А ми розбіглись, розтеклися
із того пекла в дальший світ,
а в тебе рани розрослися,
азнала ти сваволю, гніт [28, с. 362].*

Верховина для поета асоціюється то з “найкращою квіткою землі”, то з “краєм смутку, горювання”, землею, що “завмерла від

мук, страждання, ланцюгів і батога” (“Моя ти рідна Верховино”). Вона постає для нього через образ рідних гір, яким немає рівних у світі, повітря з полонин, “звуку трембіти”, “запаху рідної ялиці” (“О гори рідні”). Від поезії до поезії поглиблюється мотив суму і самотності, нездійснених сподівань (“І знов весна, цвітуть сади”, “Чи ще побачу вас колись?”, “Напередодні весни”, “У темну ніч”, “Хтозна”, “Брате – вітре”, “Сон” та ін.).

Завдячуючи Словаччині своєю фізичною волею, Гренджа-Донський дуже скоро зрозумів, що він невільник духом. Духовна відірваність від рідної землі й народу породжувала роздуми митця над проблемою “поет-емігрант і Батьківщина”. Вітчизна для нього, – найголовніше джерело його духовного, творчого розкриття. У вірші “Моя Карпатська Україно” Гренджа-Донський пише:

*Мені без тебе жити годі,
я лиш тобі одній співав,
живу думками у народі,
якому серце я віддав [28, с. 362].*

Поезія автора свідчить, що з утратою Батьківщини він втрачає і високий політ духу, що виявляється у творчості. Цей настрій зазвучав у віршах “Нема, нема над Верховину”, “Я вирву спогади з душі”, “Я знав одну пісню” та ін. Ліричний герой вірша “Я знав одну пісню”, “знав одну чудову пісню”, веселу, бадьору, “моє навесні співучий ліс” лише в рідному краї. Але, зазнавши горічливої долі вигнанця, ліричний герой “її забув”, і вона, “скидаючись на чужині” разом із поетом, “зійшла зі світу”.

Мотив призначення поезії, єдності поета зі своїм народом, що лежить з духовною свободою, творчим злетом, звучить і у вірші “Сопільник” (“По наказу грати я не вмію”). Герой цього твору – митець, вільний сопілкар, грає лише те, що лягло на душу, і ніякі накази, погрози, обіцянки господаря не змушують його грати на замовлення:

*– По наказу грати я не вмію
і не буду знати, знайте всі!*

Звуки в гори прямо з серця сію,
не була б то пісня із душі.
Граю те, що хочу і що знаю,
а не те, що скажуть і звелять,
радіше я сопілку порубаю,
хай пісні із неї не дзвенять [28, с. 396].

Мотив поета і поезії увиразнюється й образом митця, переслідуваного за його слово. Неодноразово, підкреслюючи надприродну суть творчості як вияву вищої сили, що є натхненням, Гренджа-Донський у вірші “Зламане перо” здійснює своєрідний аналіз морально-психологічного стану людини, якій забороняють виконувати природою визначену функцію: вербалізувати інформацію космосу. Для цього він знаходить різні варіанти найбільш адекватних і промовистих порівнянь поетові, якому “перо зламали”:

.....
Це так, немовби язика утяли,
це мов скрипаль
без правої руки.
Це так, немов підстрелений птах-лебідь,
він там хоч ще і дихає, й живе,
та може серце тріснути де-небудь
на озері він більши
не попливе [28, с. 405].

Створивши образ підневільного митця, Гренджа-Донський у традиціях українських поетів-класиків і своїх сучасників прирівнює слово до зброї:

Перо гостріше шаблі – а це знають
усі тирани, де б лиш не були,
й тому на руки пута накладають
на тії руки,
пера що взяли [28, с. 406].

Як бачимо, мотив ностальгії органічно пов'язаний у творчості В. Гренджі-Донського з мотивами “поет і Батьківщина”, митець і його покликання”.

Як слушно зазначав дослідник М. Мушинка, Словаччина, яка і зберегла поетові життя, ніколи не стала його другою Вітчизною, адже і на Заході його зараховували то до комуністів, то до “буржуазних націоналістів” [20, с. 164]. Осмислення Гренджі-Донським жорстоких реалій буття дало поштовх до асоціації долі поета-емігранта на чужині з долею невольників. У вірші “Ой важко жити на чужині” відчутний мотив Вавилонського палону, відомий із Біблії та літературних творів. Однак митець не занепадає духом. Мотив поета-невільника в його ліриці переплітається з мотивом стоїцизму. Образ митця, якого не зламали жодні випробування, з'являється і в поетичних рефлексіях “Мене не злочиш, клята доле”, “В моїй душі самі конфлікти” та ін., у яких Гренджа-Донський утверджує ідею стоїцизму:

Ще і в найбільшому нещасті
у мене шапка набакир,
і не пропаду я у вир,
і ласки, милості не прошу,
навколїшки я не паду
і з висока чоло я ношу,
і не молюся – а клянущу [28, с. 396].

Почуття власної гідності та національної самосвідомості – визначальні риси характеру поета-стоїка. Ця людина ревно береже в серці національні святині, вболіває за долю України, терплячи часто “за своє” “зневаги, часом погорди, пониження і глум”. З національними святинями в серці, з турботами про долю України готова зносити несправедливість, терпіти страждання. У зверненні до земляків Гренджа-Донський демонструє неперевшений стоїцизм: “Скільки то наших братів пропало, розтратилося в чужому морі! Безхребетні залишили рідну мову, поженилися з чужинками, запропастили себе і дітей своїх, зробивши їх яничарами; втікають від свого імені, від своєї націо-

нальності, ховаючись, наче щури, щоб, не дай Боже, хтось не довідався, що він українець. Ятримався і тримаюся іншого принципу: не цурався свого! Любив своє рідне, найкраще, найдорожче в світі!.. Правда, за своє треба терпіти, страждати... Багато горя перенести, щоб залишитися собою і не потонути в чужому океані. Ця боротьба коштує нервів, труду, здоров'я, треба мати надзвичайно велику дозу національної свідомости, витривалости, любови до свого рідного, щоб мати стільки сил утриматися і не застрягти в пропасті національної загибелі" [27, с. 219].

Залишаючись українцем, назавжди пов'язаним із Карпатами, Гренджа-Донський не зрадив і свого духовного орієнтира, яким був для нього Тарас Шевченко. У вірші "Великий наш Тарас (До 150-річчя з дня народження)" митець висловлює непереборне бажання пташкою полетіти на батьківщину Шевченка і прилучитися до національного свята – відзначення 150-літнього ювілею Кобзаря. Нестримні почуття і щирі наміри поета висловлені у доволі простій словесно-образній формі:

*Летів би тихий по його слідах
я від народження по домовину,
пройшов би я важкий, тернистий шлях,
яким будив він сплячу Україну.
Епоха! Епоха ціла він для нас,
Великий наш Тарас! [28, с. 429].*

Мрії Гренджі-Донського побувати на землі Тараса судилося збутися лише в 1969 році, коли він у складі делегації відвідав Київ під час декади чехословацької культури. Зв'язкам з Великою Україною, можливістю побувати в її серці – Києві письменник завдячує вченому-літературознавцеві, члену-кореспонденту АН України, своєму землякові О. В. Мишаничу.

У поезії В. Гренджі-Донського еміграційних літ, яка продовжила основні теми попередніх років, національно-патріотичний пафос залишався домінуючим.

Головні мотиви лірики знаходять своє втілення й у віршованому епосі В. Гренджі-Донського ("Червона скала", "Верхо

Липка", "Князь Лаборець", "Князівна Гуцулії", "Медея Верховини", "Щуцукла", "За волю Срібної Землі", "Сива Тисо", "Сава Тур", "Висохла чатиння", "Чорні хмари" та ін.).

Особливе зацікавлення виявляв митець до історичної теми, яка знайшла своє художнє осмислення в поемах "Князь Лаборець" (1923), "Червона скала" (1930), "Сива Тисо" (1939), "За волю Срібної Землі" (1935–1936), "Чорні хмари" (1965–1966).

До подій минулого поет звертався цілком свідомо. Водночас у інтерв'ю на запитання кореспондента: "Які теми... цікавлять вас?", він відповідав:

- Я маю вже вироблену лінію і свою ціль. По перш, хотів би відіграти на молодь та викликати в неї любов до свого рідного народу, до своєї рідної мови й культури.

- Люблю епіку, от і бажав би написати цілий цикл епічних творів; по-перш, з нашої бідної закарпатської історії вигребти героїв і оспівати їх. Бідна вона через те, що мадяри впродовж тивічолітньої неволі навмисно замовчували й затирали всі сліди інших націй. Через те, бачите, в двадцятивосьмій мадярській історії про нашого князя Корятовича згадується декілька рядками. Все те в архівах і в народних переказах. Так і зродився мій хустський князь Богдан (у "Червоній скалі"), оборонець хустської твердині Салай, що поляг у боротьбі з турками ("Останній бій"), а в пізніших повстанчих часів поеми "Смерть Попенка", "Іван Береза", "Сабадюк" і інші. Роблю це свідомо, за планом" [24, с. 129].

Отже, у пошуках ідеалу поет звертався до минулого, проєктуючи його на сучасність. Героїзуючи князів Лаборця, Богдана, поет, за словами В. Бирчака, у "відеалізованій славі хоче знайти доказ, що нині понижене плем'я мало колись князів, було славне й дорівнювало своїм значенням іншим племенам [5, с. 159]. Закарпатський митець утверджував високопатріотичну ідею – оборони рідної землі від зовнішніх ворогів та соборності українських земель [12, с. XXII], прославляв лицарство, героїзм своїх предків.

Героїчній історії Закарпаття В. Гренджа-Донський надавав особливого значення, бо розумів, що героїчний епос завжди мав

великий виховний заряд і міг, як ніщо інше, впливати на чуття та свідомість суспільства. Важливо було творити історичний літопис героїчного Закарпаття. Цими факторами пояснюється зацікавленість митця не лише героїкою минулого, але й ближчими в часі історичними подіями – 1918–1919 рр. Як відзначав сам, “війна з мадярами, з румунами, революційна доба 1918/19, оце наші героїчні часи й цю нашу боротьбу хотів би я описати щось у роді “Гуцульського куреня” О. Бабія... Вже від 1924 року пишу поему, що вже в уривках декілька разів друкувалася і носила різні назви... Стало її переробляю, перехресчую й найновіше носить вона назву “За волю Срібної Землі”, а підтитул “Андрій Сабадюк”. Підтитолом хотів би я увіковічнити колишнього гуцульського повстанського нотаря Сабадюка, що в боротьбі з румунами під Марморощьським Сиготом (де загинуло півсотні наших хлопців) стратив праву руку став інвалідом і минулого року помер” [24, с. 129].

У поемі “За волю Срібної Землі” багато уваги приділено подіям, що відбуваються на Закарпатті, куди герої твору дісталися після фронту, показано їх активність у національно-визвольному русі, опоетизовано високу громадянську активність гуцулів, які усвідомили свою національну ідентичність:

*... ми не русини,
ми не “румунци-угророси”
і не якийсь народець босий,
а славного, великого
народу ми сини,
ми українці, українці! ... [29, с. 148].*

Національно-визвольний рух наблизив закарпатців до вистражданої заповітної мрії, яка й була виголошена “без слова “проти”, без незгод” на велелюдних зборах: “до України приєднатись...” [29, с. 149].

Хронологічно послідовно відтворено тут історично важливі події на Закарпатті: великий народний конгрес у Хусті, на якому було прийнято рішення з’єднатися з Україною, дипломатичну місію представників краю Штеня, Німчука і Сабадюка до національ-

на свідомої Галичини з проханням збройної підтримки у боротьбі з мадярами, бій гуцулів за Сигіт – столицю Гуцульщини та кришаву трагедію поразки закарпатських патріотів у нерівному бою.

У творі відображено сподівання героїчного народу на підтримку великою Україною новоутвореної Гуцульської селянської Республіки, що “шість місяців жила самотньо”. І хоч автор пояснює відсутність допомоги тогочасними політичними умовами, його віра в ідею возз’єднання з Україною вражає своїм фанатизмом і пророчою візійністю. Акт приєднання Закарпаття до чехів і словаків він вважає тимчасовим:

*На всіх правах будем із ними
якийсь короткий час,
док' Україна не зблизиться
і не пригорне нас [29, с. 160-161].*

Поетична хроніка “За волю Срібної Землі” є історико-художнім підтворенням реальних подій національно-визвольної боротьби на Закарпатті 1918–1919 років, героїчним літописом історії найважливішої гілки українського народу, генетичний корінь якого див паростки небаченого досі національного стремління.

Героїв Карпатської України оспівує Гренджа-Донський і в ліричній поемі “Сива Тисо”, написаній під час перебування в тячівській тюрмі 1939 року. Трагедію народу поет осмислював як свідок і учасник подій. В образі ув’язненого героя, що уособлює нову генерацію українства, опоетизовано сильну особистість, наділену невичерпним оптимізмом і нездоланною вірою у краще майбутнє Закарпаття:

*Доля Закарпаття хоч трагічна,
але вірю, що не буде вічна!*

.....
*Ми душею в панцирі, в когорті,
вбити можуть, та не зломлять нас,
нас не зломить Геяш, ані Горті,
нас не зломить цей жахливий час! [29, с. 50].*

Героїчна боротьба Карпатської України та її трагічна поразка, “документальне й психологічне змалювання подій 1939 року” [24, с. 305] – у центрі ще одного твору – поеми “Чорні хмари” (1965–1966 рр.). Поет ретельно відтворює події в часовій послідовності та політичному освітленні. Він показує, що навіть перед крайньою, реальною загрозою, коли в передвоєнній ситуації фашистський диктатор Карпатську Україну “мадярам кинув, мов собаці кістку”, народ не має наміру добровільно брати на себе ярмо і готовий до боротьби, яка є способом самоусвідомлення і самовизначення. При цьому автор наголошує на відчутті високої відповідальності за долю держави, національної і громадянської свідомості народу, який чекає реакції світової спільноти на захист свого справедливого змагання.

*Оцей наш збройний виступ,
це буде наша декларація,
що ми не стадо, а народ,
що ми не та юрба етнографічна,
що топиться серед незгод,
але що ми свідомі нація,
за волю ми готові і на смерть* [29, с. 239, 242].

До кіл Дантового пекла привірюються описи жорстоких розправ гонведів над захисниками Закарпатської України, картини мук і страждань військових і цивільних людей. Натуралістичні прийоми письма митець обирає свідомо, адже те, що було повинно не просто вразити, воно повинно навіки вкарбуватися в пам'ять, у свідомість і підсвідомість. Поіменне увічнення героїв Карпатської України – це створений поетом мартиролог на зразок “Проклятих років” Ю. Клена чи “Розстріляного безсмертя” В. Сосюри. Твір цей у цілому можна назвати “розстріляним безсмертям” Карпатської України.

“Чорні хмари” мають високий виховний потенціал, це твір “ідейно спрямований, суворо стриманий та сильний значимістю засобів вислову” [16, с. 306].

Патріотичний пафос пронизує й цикл віршів “Висохле чатиння” (1954 р.). У поемі, як її називає автор, оспівано “красу маєстатних

Гір, верховинської природи”, передано тугу “за рідними горами, за Рідним Краєм” [26, с. 379]. Висохле чатиння – сухе галуззя смереки. Забуть, для поета, відірваного від Батьківщини, яку він так при-
красно й щиро любив і так натхненно оспівав, це був символ ви-
сокого джерела його творчого натхнення, а значить, і життя. Ми-
стець творить своїм Словом пам’ятник рідному краю, уособленому
в образі гір, і прирівнює його до славнозвісної скульптури Мойсея
Мікеланджело. Тут постає образ поета, філософа, громадянина,
патріота, котрий усвідомлює силу і значимість поетичного Слова,
роль митця у суспільстві, надихаючу силу справжнього мистець-
кого явища, уособленого в шедеврї геніального скульптора.

*Вам, рідні гори, я поставлю Слово,
нехай стоїть до боротьби готово,
неначе тешу пам’ятник з граніту,
нехай гуде – луна по всьому світу.
Прославить боротьбу за існування
Серед сваволі, гніту і страждання,
прославить бій ці героїчні села,
як кам’яний Мойсей Мікельанджеля [29, с. 223].*

Слово в поета – це вічна, сконцентрована духовна енергія
матеріального світу, яка здатна у визначений час активізувати
до боротьби потенційну енергію суспільства. За допомогою ме-
тонімії (“ глянуть гордо в даль міста і села”), поет створює ви-
равно окреслений, скульптурний образ оновленого світу:

*Трембіту Волі в горах вже учули
ті наші лемки, бойки та гуцули ...
І глянуть гордо в даль міста і села,
Як кам’яний Мойсей Мікельанджеля [29, с. 223].*

В осмисленні національно-патріотичної, соборницько-дер-
жавницької теми В. Гренджа-Донський був послідовний і в про-
зі. Свідченням цього є оповідання “Оля”, історична повість “Пе-
тро Петрович” (1937), автобіографічний роман “Сини Верховини”
(2004). У цих творах знаходять відображення як події давніх часів,

так і сучасні автори, освітлюючи ідею волелюбності закарпатських українців, їх незламне бажання єдності з великою Україною.

Прагнення “показати безперервність історичної традиції свого краю, його єдність з усім українським народом як у сучасному, так і в минулому” – головний задум твору “Петро Петрович”. ... Вона, на думку О. Мишанича, “послідовно проведена в повісті, цілком служила сучасності” [18, с. 10].

Національний герой, патріот Петро Петрович Петенько, земплинсько-ужгородський надзупан – центральна постать твору. Він очолив опір неаполітанському князю Карлу Роберту, який у XIV столітті за підтримки римської католицької церкви зайняв угорський престол. Петро Петрович докладав зусиль до об'єднання руської й словацької еліт у цьому протистоянні, виношує думку покликати на угорський трон “достойного найближчого, рідного, свого” галицького князя, а при зустрічі з Юрієм Львовичем переконує його взяти під опіку Угорську Країну Русинів, нагадуючи давню спорідненість Арпадовичів з київськими й галицькими князями та сверджуючи бажання “злучитися з матірним пнем” [10, с. 462].

Історія боротьби закарпатських верховинців від кінця XIX століття до 1921 року проти соціального поневолення, становлення їх національної свідомості та прагнення до возз'єднання з великим українським народом становить основну лінію сюжету в автобіографічному романі-хроніці “Сини Верховини”. У цьому творі автор мав плани втілити великий задум, про який він писав: “... Це праця на довгі роки, бо хотів в ній змалювати все, що діялося протягом 60-ти років, як те наше бідне Закарпаття ходило з рук до рук і нарешті добилося до матірнього пня. Думаю і розраховую матеріал на трилогію, 1-ий до 1919 року, другий – ера Чехословаччини між двома світовими війнами, і третій том від 1945 року дотепер. Багато пережив, багато запам'ятав і є про що писати. Цю велику працю мушу написати для свого народу” [26, с. 404]. Автору вдалося написати лише першу книгу й частину другої, але саме тут історично правдиво й художньо вправно втілюється тема зростання нової генерації верховинців.

Життєпис головного героя твору Любомира (Продана) Гриньова в багатьох моментах збігається з авторовим. Він уособлює ціле покоління закарпатського українства, яке зазнало недолі й ликування за панування Австро-Угорщини, загартувалося морально й фізично на фронтах Першої світової війни, виборювало людські права в боротьбі з місцевими лихварями, багатіями, простало національно, політично й культурно, самовіддано захищало свою землю від іноземних завойовників, утверджувало своє право на життя як народ.

Героїко-патріотична тема зайняла провідне місце і в драматичних творах із давньої історії Закарпаття. Зокрема, в драматичній поемі "Верховина" (1954) через символічні картини й образи постає історично тривалий шлях Закарпаття до возз'єднання з Україною. Сюжет про боротьбу закарпатців з татарськими племенами, який має свою художню обробку й в інших творах, лежить в основі драматичної поеми "Золоті ключі Срібної Землі" (1955), яка, за визнанням митця, була його кращим драматичним твором.

Зауважимо, що національно-патріотична тематика в драматичному доробку В. Гренджі-Донського чехословацького періоду – цілком усвідомлена діяльність автора, спрямована на піднесення національної гідності українців Словаччини, їх національне самоствердження. Письменник мріяв про сценічне втілення своїх драматичних творів, розуміючи ідейно-естетичний вплив театру на глядацький загаль.

Огляд життєвого й творчого шляху В. Гренджі-Донського дає підстави для висновку, що його громадсько-культурна, публіцистична, журналістська, літературна діяльність своїм змістом, ідейною спрямованістю, пафосним зарядом становила виступ потужної дієздатної сили, націленої на формування й становлення особистісної, громадянської й національної свідомості українства, відмежованого від України.

Усе життя й творчий доробок В. Гренджі-Донського характеризують його як сильну, цілеспрямовану, безкомпромісну особистість. Він, син Верховини, гідно проніс шляхом, устеленим "квітами в терньому", визначений йому долею обов'язок народного про-

відника у національно-державницькому поступі. Найважливішим уроком, який потрібно взяти з діяльності цієї особистості, – це переконлива, впевнена, наступальна праця на полі Духа свого народу І, що найголовніше, праця найбільш дієвою зброєю – рідним Словом! Витворити своїм словом і ділом з етнографічної маси народ, свідомий власної держави, здатний був лише лицар національного духу, яким залишається в історії Василь Гренджа-Донський.

Література

1. [Письменник Лука Дем'ян] // Гренджа-Донський В. Твори : в 12-ти т. Т. 12 : Додаткові твори. Бібліографія / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1992. – С. 232.
2. Hartl Antonín. Přehled literárního hnutí na Podkarpatské Rusi // Podkarpatska Rus. Vydal Klub pra'tel Podkarpatski Rusi v Bratislavě roku 1936. – С. 181-187.
3. Агій Ф. “Китиця квіток” Дитячі віршики // Гренджа-Донський В. Твори : в 12-ти т. Т. XI : Похорон поета. Огляд творчості поета / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1989. – С. 231-232.
4. Барчан О. Освіта й шкільництво як об'єкти публіцистики Василя Гренджі-Донського у 20-30-х рр. ХХ ст. / О. Барчан // Наукові записки Інституту журналістики. – 2015. – С. 91-98.
5. Бирчак В. Літературні стремління Підкарпатської Русі / В. Бирчак. Ужгород : Карпати, 1993. – 200 с.
6. Від видавництва // Гренджа-Донський В. Твори : в 12-ти т. Т. 11 : Шляхом терновим. Поезії / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1990. – С. VII-VIII.
7. Голомб Л. Літературне життя 20-30-х рр. ХХ ст. на Закарпатті / Л. Голомб // Новаторські тенденції в українській літературі кінця ХІХ-перших десятиліть ХХ ст. – Ужгород : Гражда, 2006. – С. 236-291.
8. Гренджа-Донський В. На літературному фронті / В. Гренджа-Донський // Гренджа-Донський В. Твори : в 12-ти т. Т. IX : Публіцистика / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1989. – С. 127-132.
9. Гренджа-Донський В. Наша “шкільна” політика // Гренджа-Донський В. Твори : в 12-ти т. Т. IX : Публіцистика ; літ. ред. проф. д-р

- В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1989. – С. 25-26.
- Гренджа-Донський В. Петро Петрович / В. Гренджа-Донський // Гренджа-Донський В. Твори у 2-х т. Т. 1 : Шляхом терновим / В. Гренджа-Донський. – Ужгород : Карпати, 2004. – С. 399-507.
- Гренджа-Донський В. Величний всепросвітянський з'їзд в Ужгороді дня 17.X.1937 / В. Гренджа-Донський // Українське Слово. – 1937. – Ч. 38. – 21 жовт. ; Ч. 39. – 28 жовт.
- Гренджа-Донський В. Заклик до нашої інтелігенції, читалень і організації молоді та свідомого селянства і робітництва! / В. Гренджа-Донський // Гренджа-Донський В. Твори : в 12-ти т. Т. IX : Публіцистика / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1989. – С. 138-139.
- Гренджа-Донський В. Конгрес народної молоді Підкарпаття / В. Гренджа-Донський // Свобода. – 1929. – 7, 11, 18, 25 лип.
- Гренджа-Донський В. Матеріальна і духовна культура селян волинської Верховини кінцем XIX і початком XX століття / В. Гренджа-Донський // Гренджа-Донський В. Твори : в 12-ти т. Т. IX : Публіцистика / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1989. – С. 414-434.
- Гренджа-Донський В. Шевченко на Закарпатті / В. Гренджа-Донський // Гренджа-Донський В. Твори : в 12-ти т. Т. IX : Публіцистика / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1989. – С. 101-131.
- Жила В. Співець Карпатської України / В. Жила // Гренджа-Донський В. Твори : в 12-ти т. Т. XI : Похорон поета. Огляд творчості поета / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1990. – С. 302-306.
- Мацинський І. Тернові квіти полонин / І. Мацинський // Гренджа-Донський В. Твори : в 12-ти т. Т. XI : Похорон поета. Огляд творчості поета / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1990. – С. 98-100.
- Мишанич О. Син Верховини / О. Мишанич // Гренджа-Донський В. Твори у 2-х т. Т. 2 : Сини Верховини / В. Гренджа-Донський. – Ужгород : Карпати, 2004. – С. 5-15.
- Мольнар М. Доля співця полонин / М. Мольнар // Гренджа-Донський В. Твори : в 12-ти т. Т. XI : Похорон поета. Огляд творчості поета / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1990. – С. 101-131.

20. Мушинка М. Гіркий хліб письменника-емігранта / М. Мушинка // Українське слово : хрестоматія укр. літ. та літ. критики ХХ ст. : укр. кн. Кн. 4. – К. : Рось, 1995. – С. 161-168.
21. Пестременко А. Публіцистична творчість Василя Гренджі-Донського / А. Пестременко // Дукля. – 1972. – Ч. 2. – С. 50-54.
22. Романенчук Б. Василь Гренджа-Донський (23.04.1897 – 25.11.1974) / Б. Романенчук // Гренджа-Донський В. Твори : в 12-ти т. Т. 1 : Шляхом терновим. Поезії / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1990. – С. XI-XXVI.
23. Стерчо П. Карпато-Українська держава. До історії визвольної боротьби карпатських українців у 1919–1939 роках / П. Стерчо. – Львів : За вільну Україну, 1994. – 288 с.
24. Твори : в 12-ти т. Т. IX : Публіцистика / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1989.
25. Твори : в 12-ти т. Т. III : Твори для дітей і молоді / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1983. – 687 с.
26. Твори : в 12-ти т. Т. X : Спогади. Листи / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1988. – 518 с.
27. Твори : в 12-ти т. Т. XII : Додаткові твори. Бібліографія / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1992. – 518 с.
28. Твори : в 12-ти т. Т. I : Шляхом терновим. Поезії / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1990. – 456 с.
29. Твори : в 12-ти т. Т. II : Поєми / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1982. – 278 с.
30. Твори : в 12-ти т. Т. VIII : Щастя і горе Карпатської України: Щоденник / В. Гренджа-Донський ; літ. ред. проф. д-р В. Лев. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк. Від. у Вашингтоні, Д. К., 1987. – 487 с.
31. Шетеля В. Театральне мистецтво Закарпаття в рецепції Василя Гренджі-Донського / В. Шетеля // Jazyk a kultúra číslo. – 2016. – № 25-26. – С. 143-151.

Валентина Володимирівна Барчан
доктор філологічних наук, професор

Василь Гренджа-Донський (1897-1974)

Фото 20-30-х років XX ст.

Братислава, 1952 р.

С. Черкасенко (зліва) і В. Гренджа-Донський. Ужгород, 1926 р.

З Олексом
Мишаничем.
Київ, 1973 р.

Робота
над рукописом

Поет з донькою Зіркою.
Ужгород, 1930 р.

Зірка Гренджа-Донська
(1921–2017)

Поет з дружиною
Марусею та донькою
Зіркою. Ужгород,
1937 р.

Зліва направо (сидять)
донька поета Зірка,
В. Гренджа-Донський,
дружина Марія;
(стоять): син поета
Іван, брат поета Іван,
онук Марко Данилюк.
1967 р.

Зірка Гренджа-Донська із сином Марком біля Міжгірської районної бібліотеки для дітей ім. В. С. Гренджі-Донського, 1997 р.

Рекіта Г. І., завідувачка музею В. Гренджі-Донського при Тячівській ЗОШ I-III № 1.

Меморіальна дошка В. Гренджі-Донському на фасаді Ужгородської ЗОШ I-III ст. № 6 ім. В. С. Гренджі-Донського

Виступ професора В. Барчан на літературному вечорі, присвяченому 120-річчю від дня народження В. Гренджі-Донського. Закарпатська ОУНБ ім. Ф. Потоушняка, 2017 р.

БІБЛІОГРАФІЯ

Окремі видання творів В. Ґренджі-Донського

■ 1923

1. **Золоть ключі** : поезіє з илюстраціями / В. Ґренджа-Донський ; вступ. слово А. Волошина. – Ужгород : Книгопечатня “Вікторія”, 1923. – 76 с.

Рец. : Бабій, Олесь. В. Ґренджа-Донський. Золоть ключі / О. Бабій // Літературно-науковий вісник. – Львів. – 1923. – № 11. – С. 281-282.

2. **Квіты з терньом** : поезіє / В. Ґренджа-Донський ; передне слово В. Пачовського. – Ужгород : Книгопечатня “Вікторія”, 1923. – 79 с.

Рец. : Бабій, О. Василь Ґренджа-Донський. “Квіты з терньом” / О. Бабій // Літературно-науковий вісник. – Львів. – 1923. – № 7. – С. 277-278. ; Барчан, В. Поетична творчість В. Ґренджі-Донського : навч. посіб. / В. Барчан. – Ужгород : Карпати, 2004. – С. 101.

■ 1924

3. **Шляхом терновим** : [зб. поезіє] / В. Ґренджа-Донський. – Ужгород : Друк. т-ва “Унію”, 1924. – 32 с.

Рец. : Качанюк, М. Ґренджа-Донський “Шляхом терновим” / М. Качанюк // Літературно-науковий вісник. – Львів. – 1925. – № 4. – С. 325.

■ 1925

4. **Китиця квіток** : дѣточѣ вершики / В. Ґренджа-Донський. – Ужгород : Друк. оо. Василіян, 1925. – 48 с. : портр.

Рец. : Агій, Ф. Кितिця квіток / Ф. Агій // Учитель. – 1926. – Ч. 4-6. – С. 132-133.

5. **Сиротина** : драма на 1 д'ю / В. Гренджа-Донський. – Ужгород : Друк. оо. Василян, 1925. – 32 с.

Рец. : Агій, Ф. Сиротина / Ф. Агій // Учитель. – 1926. – Ч. 4-6. – С. 133-135.

1926

6. **Зб'орка опов'дань з карпатських полонин** / В. Гренджа-Донський. – Ужгород : Друк. т-ва "УНІО", 1926. – 63 с. : іл.

1928

7. **Воли та ведмеді** : [оповідання для дітей] / В. Гренджа-Донський. – Харків, 1928. – 32 с.

8. **Маленький оленик** : [оповідання для дітей] / В. Гренджа-Донський. – Харків, 1928. – 32 с.

9. **Оповідання з карпатських полонин** / В. Гренджа-Донський. – Вид. друге. – Харків : Держвидав України, 1928. – 44 с.

10. **Покрив туман співучі ріки...** : зб. опов'дань / В. Гренджа-Донський. – Ужгород : Вид-во Т-ва укр. письменників і журналістів, 1928. – 16 с.

11. **Тернові квіти полонин** : поезії / В. Гренджа-Донський. – Харків : Держвидав України, 1928. – 68 с.

Рец. : Кар. Бон. Критика / Кар. Бон // Літературно-науковий вісник. – Львів. – 1929. – № 1. – С. 89. ; Маланюк, Є. Із закарпатського парнасу / Є. Маланюк // Вістник. – 1933. – С. 924-928.

1930

12. **Князь Огень** : вірш. казка / В. Гренджа-Донський. – Ужгород, 1930. – 16 с.

13. **На зустріч волі** : зб. опов'дань з часів революції 1918/19 р. та ін. / В. Гренджа-Донський. – Ужгород : "Уніо", 1930. – 156 с.

Рец. : Лелекач, М. В. Гренджа-Донський "На зустріч волі" / М. Лелекач // Пчолка. – 1930. – 1 верес. (Ч. 1). – С. 32.

14. **Нема набоїв ; Ділили землю** : [оповідання] / В. Гренджа-Донський. – Харків : Вид-во "Книгоспілка", 1930. – 38 с.

1936

15. **Ілько Липей – карпатський розбійник** : [повість] / В. Гренджа-Донський. – Львів : Видавець Іван Тиктор, 1936. – 128 с. – (Українська бібліотека ; Ч. 48).

Рец. : **Гранічка, Л.** Гренджа-Донський В. Ілько Липей – карпатський розбійник / Л. Гранічка // Вісник. – Львів. – 1937. – Річник 5. – Кн. 5. – С. 393. ; **Басараб, В.** Доля останнього опришка і першої книжки / В. Басараб // Новини Закарпаття. – 1991. – 2 берез.

16. **Тобі, рідний краю...** : поезії / В. Гренджа-Донський. – Ужгород : Друк. “Вікторія”, 1936. – 48 с. – (Книгозбірня товариства українських письменників і журналістів в Ужгороді ; Ч.1)

1937

17. **Петро Петрович** : іст. повість / В. Гренджа-Донський. – Ужгород : Вид-во Т-ва укр. письменників і журналістів, 1937. – 184 с.

Рец. : **Луців, Л.** Василь Гренджа-Донський “Петро Петрович” / Л. Луців // Література і життя. Літературні оцінки. – Джерзі Сіті – Нью-Йорк : Свобода, [1938?]. – С. 437-438.

18. **Підкарпатськѣ казки** / зібрав та впоряд. В. Гренджа-Донський. – Прага : Держ. вид., 1937. – 184 с.

1938

19. **Червона скала (Князь Богдан)** : епос про хуст. замок в XIII в., на основі нар. переказу / В. Гренджа-Донський. – Вид. друге перероб. й допов. – Ужгород : Друк. “Вікторія”, 1938. – 112 с. – (Книгозбірня товариства українських письменників ; Ч. 4.)

Рец. : **Лелекач, М.** Червона скала / М. Лелекач // Пчолка. – 1931. – Річник IX. – С. 64. ; **Jirásek, J.** Vasyľ Grendža-Donskýj “Červena skala” / J. Jirásek // Podkarpatoruská revue. – Bratislava. – 1938. – VI. – S. 69.

1943

20. **Манюсінька** : [вірш. казка] / В. Гренджа-Донський. – Краків-Львів : Укр. вид-во, 1943. – 54 с.

21. **Пригоди зайчика ; Байка про козу та вовка** / В. Гренджа-Донський. – Краків-Львів : Укр. вид-во, 1943. – 30 с. : іл.

1964

22. **Шляхом терновим** : (вибрані твори) : [поезії] / В. Гренджа-Донський ; підгот. текстів, упоряд., примітки М. Мольнара. – Братіслава : Словац. пед. вид-во ; Пряшів : Від. укр. л-ри, 1964. – 387 с.

Рец. : Неврлий, М. Шляхом терновим / М. Неврлий // Дукля. – 1964. – № 4.

1968

23. **Русалка** : фантастична любовна трагедія з повір'ями верховинців в основі / В. Гренджа-Донський. – Пряшів, 1968. – 56 с.

1969

24. **Місячні ґруні** : поезії / В. Гренджа-Донський ; підгот. текстів, упоряд., післямова М. Мольнара. – Братіслава : Словац. пед. вид-во ; Пряшів : Від. укр. л-ри, 1969. – 200 с.

Рец. : Пагирия, В. Місячні ґруні / В. Пагирия // Дукля. – 1969. – № 5. – С. 70. ; Пестременко, А. Перлини закарпатського регіоналізму / А. Пестременко // Нове життя. – 1970. – 1 трав. – С. 17.

1972

25. **Шляхом терновим** : поезії / В. Гренджа-Донський ; вступ. слово М. Мольнара. – К. : Рад. письменник, 1972. – 120 с. : іл.

Рец. : Пагирия, В. Карпатський бунтар / В. Пагирия // Дукля. – 1973. – № 3. – С. 69-71.

1973

26. **Петрик** : [повість для молоді] / В. Гренджа-Донський. – Братіслава : Словац. пед. вид-во ; Пряшів : Від. укр. л-ри, 1973. – 154 с.

1981

27. **Твори** : в 12-ти т. Т. I : Шляхом терновим : поезії / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Гренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1981. – 456 с.

1982

28. **Твори** : в 12-ти т. Т. II : Поеми / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Гренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1982. – 266 с. : іл.

1983

29. **Твори** : в 12-ти т. Т. III : Твори для дітей і молоді / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Гренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1983. – 668 с.

1984

30. **Твори** : в 12-ти т. Т. IV : Драматична творчість / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Гренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1984. – 369 с.

1985

31. **Твори** : в 12-ти т. Т. V : Повісті / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Гренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1985. – 273 с.

32. **Тече потік з бережечка** : поезія / В. Гренджа-Донський ; упоряд. С. Гостиняк. – Братіслава : Словац. пед. вид-во ; Пряшів : Від. укр. л-ри, 1985. – 128 с. : іл.

1986

33. **Твори** : в 12-ти т. Т. VI : Сини Верховини : іст. роман / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Гренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1986. – 381 с. : фот.

34. **Твори** : в 12-ти т. Т. VII : Оповідання. Переклади / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Гренджа-Донська. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1986. – 411 с.

1987

35. **Твори** : в 12-ти т. Т. VIII : Щастя і горе Карпатської України: Щоденник / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Гренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1987 с. – Показч. географ. назв: с.444-459. – Показч. імен і назв: с. 460-480.

Рец. : Корнієнко, С. "Щоденник" В. Гренджі-Донського / С. Корнієнко // Новини Виноградівщини. – 1999. – 11 берез.

1988

36. **Твори** : в 12-ти т. Т. X : Спогади. Листи / В. Гренджа-Донський ; зібрала, впоряд. і допов. З. Гренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., – 1988. – 482 с. : фот.

1989

37. **Твори** : в 12-ти т. Т. IX : Публіцистика / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Гренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1989. – 434 с.

1990

38. **Твори** : в 12-ти т. Т. XI : Похорон поета. Огляд творчості поета / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Гренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1990. – 550 с. : фот.

1991

39. **Твори** / В. Гренджа-Донський ; упоряд., вступ. ст. та приміт. О. В. Мишанича ; ред. І. Ребрик ; худож. Я. В. Оленюк ; редкол. : В. І. Данканич, П. К. Добрянський, К. Г. Зозуляк [та ін.]. – Ужгород : Карпати, 1991. – 605 с. : іл. : портр. – (Бібліотека "Карпати").

1992

40. **Твори** : в 12-ти т. Т. XII : Додаткові твори. Бібліографія / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Гренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1992. – 562 с.

Рец. : Мушинка, М. Достойний пам'ятник дочки батькові : XII т. "Творів" В. Гренджі-Донського / М. Мушинка // Дукля. – 1992. – № 5. – С. 54-59. ; Свобода. – 1993. – 24 лип. ; Закарпат. правда. – 1993. – 25 трав. ; Пагиря, В. Вийшов 12-й том "Творів" / В. Пагиря // Закарпат. правда. – 1992. – 22 серп. ; Гаджега, В. Від першої книжечки до дванадцятого тому / В. Гаджега // Новини Закарпаття. – 1992. – 22 квіт.

1997

41. **Величний Всепросвітянський з'їзд в Ужгороді 17.X.1937. Маніфест "До українського народу Підкарпаття"** / В. Гренджа-Донський ; уклад. П. М. Федака ; Закарпат. край. культурно-освітнє т-во "Просвіта". – Ужгород, 1997. – 34 с.

2002

42. **За сьомою горою** : закарпат. казки / зібрав і впоряд. В. Гренджа-Донський ; передм. Г. Рекіти-Пазуханич. – Ужгород : Закарпаття, 2002. – 200 с. – (Закарпатські народні казки).

Рец. : Повернення з-за сьомої гори // Закарпат. калейдоскоп. – 2002. – 25 квіт. – С. 1.

43. **Щастя і горе Карпатської України: щоденник, мої спогади** / В. Гренджа-Донський ; упоряд. та приміт. Д. М. Федаки ; передм. : В. І. Ільницького, Д. М. Федаки ; худож. оформ. О. О. Наурскова. – Ужгород : Закарпаття, 2002. – 516 с. : іл. – (Письменство Закарпаття).

Рец. : Довганич, О. Унікальні документи доби тріумфу і трагедії Карпатської України / О. Довганич // Новини Закарпаття. – 2002. – 14 берез. – С. 5. ; Роман, М. Щастя і горе Карпатської України / М. Роман // Нове життя. – 2004. – 7 трав. – С. 5. ; Роман, М. Карпатська Україна в щоденнику В. Гренджі-Донського / М. Роман // Дукля. – 2009. – № 1. – С. 47-58.

2003

44. **Ілько Липей – карпатський розбійник** : повість / В. Гренджа-Донський. – Ужгород : Гражда, 2003. – 182 с. : іл.

45. **Я теж українець** : публіцистика / В. Гренджа-Донський ; упоряд., передм., підгот. текстів, пояснення до слів і виразів та приміт. В. І. Ільницького. – Ужгород : Закарпаття, 2003. – 520 с. : іл. – (Письменство Закарпаття). – Бібліогр.: с. 494-505.

Рец. : **Федака, С.** Міжвоєнний Ужгород очима Василя Гренджі-Донського / С. Федака // Ужгород. – 2003. – 14 черв. – С. 13. ; **Сенько, І.** Публіцистика В. Гренджі-Донського / І. Сенько // Погляд. – 2003. – 21 черв. – С. 1, 5. ; **Греба, В.** Нарешті Василь Гренджа-Донський приходиться до нас таким, яким був / В. Греба // Панорама. – 2003. – 12 лип. – С. 6. ; **Довганич, О.** Василь Гренджа-Донський: “Я теж українець” / О. Довганич // Новини Закарпаття. – 2003. – 4 верес. – С. 6.

2004

46. **Твори** : у 2-х т. Т. 1 : Шляхом терновим / В. Гренджа-Донський ; упоряд., підгот. текстів, передм. З. Гренджі-Донської. – Ужгород : Карпати, 2004. – 608 с. : іл.

47. **Твори** : у 2-х т. Т. 2 : Сини Верховини / В. Гренджа-Донський ; упоряд., підгот. текстів, передм. З. Гренджі-Донської. – Ужгород : Карпати, 2004. – 464 с. : іл.

Рец. : **Барчан, В. В.** Співець рідних Карпат / В. В. Барчан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 10. – Ужгород : УжНУ, 2004. – С. 165-166. ; Новини Закарпаття. – 2004. – 11 груд. – С. 6. ; Новий двотомник Василя Гренджі-Донського // Карпат. світ. – 2005. – № 1. – С. 19.

2009

48. **Під чоботом окупанта. Мадярські звірства** / В. Гренджа-Донський ; вступ. ст. В. Рекіти. – Б. м., 2009. – 100 с. : фот. – (Героїчний чин Карпатської України).

Літературні та публіцистичні твори, надруковані в періодичних виданнях і збірниках

■ 1923

49. **В тому городочку...** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1923. – Ч. 1. – С. 1.
50. **Злодій** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1923. – Ч. 2. – С. 24.
51. **Люби рідну мову** / В. Гренджа-Донський // Календар “Прогресу”. – 1923. – С. 93.
52. **Медвідь і пчолы** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1923. – Ч. 3. – С. 32.
53. **Наші пластуни** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Пластун. – 1923. – Ч. 1.
54. **Несла пчолка...** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1923. – Ч. 4. – С. 49.
55. **Ой у нашом городочку...** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1923. – Ч. 5. – С. 58.
56. **Умерла королева** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1923. – Ч. 6-7. – С. 72.

■ 1924

57. **Верховино, мати...** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1924. – Ч. 2. – С. 39.
58. **Зажурилась Пчолка** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1924. – Ч. 1-2. – С. 21.
59. **Люби рідну мову** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1924. – Ч. 5. – С. 101.

60. **Нечемний Юрка** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1924. – Ч. 3. – С. 43.

61. **Ой дівчата голубчата...** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1924. – Ч. 5. – С. 84.

62. **Чесний хлопець** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1924. – Ч. 3. – С. 43.

63. **Я русин...** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1924. – Ч. 5. – С. 84.

■ 1925

64. **Зозуля в полі** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Пластун. – 1925. – Ч. 1.

65. **Люби рідну мову** / В. Гренджа-Донський // Наш рідний край. – 1925. – Ч. 1. – С. 11.

66. **Через доли та додому...** / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1925. – Ч. 9-10. – С. 137.

■ 1926

67. **В десятю річницю смерти Івана Франка** / В. Гренджа-Донський // Франко, І. Збірка оповідань і віршів : з нагоди 10-ої річниці смерти / І. Франко. – Ужгород : Друк. оо. Василяян, 1926. – С. 7-10. – (Вид. т-ва “Просвіта” в Ужгороді).

68. **[Вірші]** / В. Гренджа-Донський // Трембіта : літ. альманах. – Ужгород : Вид-во т-ва “Просвіта”, 1926. – 100 с.

69. **Спиридон Феодосійович Черкасенко** : з приводу 50 років з дня народж. / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1926. – Р. 5. – С. 71.

70. **Тарас Шевченко** : з приводу 112-ї річниці з дня народж. / В. Гренджа-Донський // Свобода. – Джерзі-Сіті. – 1926. – Ч. 10. – 11 берез.

■ 1927

71. **Іван Береза** / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1927. – Ч. 2. – С. 5.

72. **Ми українці!** / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1927. – Ч. 1. – С. 3.

73. Підкарпатським українським письменникам і журналістам / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1927. – № 6. – С. 11.

74. По Підкарпатті : [нарис] / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1927. – Ч. 8.

75. Спиридон Феодосійович Черкасенко / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1927. – Ч. 1

76. Тарас Шевченко / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1927. – Ч. 2. – 15 берез.

77. Театр / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1927. – Ч. 9. – С. 18.

78. Трагедія народу / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1927. – Ч. 8. – С. 8.

79. Як різня пічнеться... / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1927. – Ч. 6. – С. 4.

■ 1928

80. Нужда, голод, темнота, розпука і... чехізація : [нарис] / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1928. – Ч. 7. – 25 лип.

81. Розділили Україну поміж ворогів... : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1928. – Ч. 11. – С. 6.

82. Смерть революціонера : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1928. – Ч. 12. – С. 6.

■ 1929

83. Зов'яла Рожа : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Пчолка за 1929–1930 шк.-рок. – Ужгород, 1929–1930. – С. 140.

84. Конгрес народної молоді Підкарпаття / В. Гренджа-Донський // Свобода. – 1929. – 7, 11, 18, 25 лип.

■ 1930

85. Назустріч волі : [оповідання] ; Делегація під ворожими штиками ; Нема патронів ; Ділили землю : [вірші] ; По Закарпаттю : [нарис] / В. Гренджа-Донський // Ґруні – степам : антол. закарпато-укр. літ. / зладив О. Бадан. – Харків : Держ. вид-во України, 1930. – С. 31-91.

86. **Червона скала** : [епос про хуст. замок в XIII в., на основі нар. переказу] / В. Гренджа-Донський // Пчолка. – 1930/31. – Ч. 1. – С. 8-11 ; Ч. 3. – С. 82-84 ; Ч. 2. – С. 43-46 ; Ч. 6. – С. 133-135 ; Ч. 7. – С. 165-167 ; Ч. 8-9. – С. 197-202 ; Ч. 10. – С. 223-228.

■ 1932

87. **Український театр** / В. Гренджа-Донський // Укр. слово. – 1932. – Ч. 5. – С. 4.

■ 1933

88. **Вистава підкарпатського малярського мистецтва** / В. Гренджа-Донський // Укр. слово. – 1933. – Ч. 2. – 15 січ.

■ 1934

89. **Нечуваний голод на Волищині** / В. Гренджа-Донський // Укр. слово. – 1934. – Ч. 29. – 2 серп.

■ 1935

90. **Вилучіть з монополію кукурудзу!** / В. Гренджа-Донський // Укр. слово. – 1935. – Ч. 30. – 5 верес.

91. **Готель “Солома”** / В. Гренджа-Донський // Наша земля. – 1935. – Ч. 14. – 11 квіт.

■ 1936

92. **Двадцята річниця смерті другого генія нашого народу – Івана Франка** / В. Гренджа-Донський // Укр. слово. – 1936. – 21 трав. – Ч. 19.

93. **Спиридон Черкасенко – 60-річний** / В. Гренджа-Донський // Укр. слово. – 1936. – 24 груд.

■ 1937

94. **І Закарпаття щось дасть для соборної літературної мови** / В. Гренджа-Донський // Рідна мова. – 1937. – Ч. I. – С. 41.

■ 1938

95. **[Вірші]** / В. Гренджа-Донський // Календар Українського Робітничого Союзу на рік 1939. – Річник 28 / М. Миколаєвич [та ін.]. – Скрантон, Па, 1938. – 132 с. : іл.

96. **"250"** : [оцінка творчості Т. Шевченка] / В. Гренджа-Донський // Укр. слово. – 1938. – 26 берез. – Ч. 16.

■ 1939

97. **Успіхи колядок на "Карпатську Січ"** / В. Гренджа-Донський // Нова Свобода. – 1939. – Ч. 6.

■ 1957

98. **Тобі, рідний краю** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Державин, В. Антологія української поезії / В. Державин. – Лондон : Вид-во Спілки укр. молоді у Великій Британії, 1957. – С. 310.

■ 1960

99. **[Вірші]** / В. Гренджа-Донський // Ластівка з Пряшівщини : з нар. та літ. творчості українців Чехословаччини / уклад. М. Мольнар ; передм. М. Рильського. – К. : Рад. письменник, 1960. – 246 с.

■ 1965

100. **[Вірші]** / В. Гренджа-Донський // Поети Закарпаття : антол. закарпатоукр. поезії / підготов. текстів, упоряд., прим. і вступ. ст. В. Микитася, О. Рудловчак ; відп. ред. В. Дацей. – Братіслава : Словац. пед. вид-во ; Пряшів : Відділ укр. л-ри, 1965. – 645 с.

101. **[Вірші]** / В. Гренджа-Донський // Розмова сторіч : [збірник] / вступ. ст., упоряд. І. Мацинського. – Братіслава : Словац. пед. вид-во ; Пряшів : Від. укр. л-ри, 1965. – 374 с.

■ 1968

102. **Назустріч волі** : оповідання з 1918-го року на Закарпатті / В. Гренджа-Донський // Календар "Слово" на 1969 рік. – Торонто : Вільне слово, 1968. – С. 51-54.

1969

103. [Вірші] / В. Гренджа-Донський // Календар "Слово" на божий 1970 рік : дев'ятий річник. – Торонто : Вільне слово, 1969. – 144 с.

1970

104. П'ятнадцяте велике свято у Свиднику : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Альманах українського народного союзу на рік 1970. Річник 60-ий. – Джерзі Сіті ; Нью Йорк : Свобода, 1970. – 256 с.

1972

105. Олекса Борканюк : [поезія] / В. Гренджа-Донський // Дукля. – 1972. – № 6. – С. 19.

1976

106. Зозуля в полі ; Наші пластуни ; Закарпатській молоді : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Пластовий Альманах : з нагоди п'ятдесятиріччя Українського Пласту на Закарпатті 1921–1971 / зложив С. Пап-Пугач. – Рим, 1976. – С. 104-105, 112-113.

1977

107. [Вірші] / В. Гренджа-Донський // Календар Світла на божий 1977 рік. – Річник 38-ий / пригот. М. Химій ; ред. О. Купранець. – Торонто : Вид-во оо. Василяян, 1977. – 192 с.

1980

108. Люблю тебе, мій рідний краю ; Захмарилось ; Наш ліс вивозять ; Зламане перо : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Слово : збірник. Т. 8 : Література. Мистецтво. Критика. Мемуари. Документи / ред. кол. : С. Гординський [та ін.]. – Едмонтон : Об-ня Укр. Письменників "Слово", 1980. – 256 с.

1987

109. Мої спогади : (уривки) / В. Гренджа-Донський // Дукля. – 1987. – № 4. – С. 52-55.

1988

110. **Молодій генерації** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Самостійна Україна. – 1988. – Рік XL, квіт.-черв., Ч. 2/427. – С. 51.

1989

111. **Ще б'ються хлопці...** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Свобода. – Джерзі-Сіті. – 1989. – 15 берез. – С. 1.

1990

112. **[Вірш]** / В. Гренджа-Донський // Наук. зб. музею укр. культури у Свиднику. – № 15. 2 том : Першоджерела / упоряд. М. Сополіга. – Братіслава : Словац. пед. вид-во ; Пряшів : Від. укр. л-ри, 1990. – 437 с.

113. **Ластівонько, мила пташко ; Обіцянка** : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Дружно вперед. – Пряшів. – 1990. – № 6. – С. 19.

1991

114. **Журавель-брехун** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Дружно вперед. – Пряшів. – 1991. – № 3. – С. 28.

115. **На порозі рік новий** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Рад. Верховина. – 1991. – 28 груд.

116. **Понад гори ; Тобі рідний краю. ; Молодій генерації ; Ой ходжу я понад Тису ; Смерть Івана Поденка** : (уривок) : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Карпат. край. – 1991. – 22 січ. – С. 33-39. – (Вкладка).

117. **Шумить** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Новини Закарпаття. – 1991. – 27 лип.

118. **Az én dalom ; A Verhovinán ; A próféta sírja** : [versek] / V. Gren dzsa-Donszkij ; fordította J. Skrobinec // Kalendárium '92. – Ungvár : Kárpáti Kiadó, 1991. – P. 45. – Текст угор. мовою.

1992

119. **[Вірші]** / В. Гренджа-Донський // Моя Карпатська Україно : поет. антол. / упоряд. та післяслово І. Ребрика. – Ужгород : Бокор, 1992. – С. 39-46, 153-177.

120. **Олена Верховинка** : поема, історія рідного села / В. Гренджа-Донський // Верховина. – 1992. – 1 серп. – С. 4.

121. **Розділили Україну поміж ворогів** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Карпат. Україна. – 1992. – 27 лют. – С. 3.

122. **Тобі, рідний краю** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Вісник Хустщини. – 1992. – 22 серп. – С. 3.

123. **“Ходжу попід славний замок”** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Новини Мукачєва. – 1992. – жовт. (спец. випуск). – С. 4.

124. **Чуже сміття** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Карпат. Україна. – 1992. – 29 жовт. – С. 4.

125. **Ének Ungvárról ; Az én dalom ; A verhovinán ; A próféta sírja** : [versek] / V. Grendzsa-Donszkij ; ukránból ford. J. Petrik // Kalendárium, 1992. – О. 44-45. – Текст угор. мовою.

1993

126. **Арестовання Духновича ; Могила пророка ; Молодій генерації** : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Календар “Просвіти” на 1993 рік / упоряд. : Й. Баглай, Д. Федака. – Ужгород, 1993. – С. 90-91, 101.

127. **Могила пророка** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Карпат. Україна. – 1993. – 20 трав. – С. 4.

128. **Моя Карпатська Україно** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Голос Карпат. – 1993. – 15 квіт. – С. 3.

129. **Ще б’ються хлопці... ; Моя Карпатська Україно ; Лиш Смерть вирве з рук мій олівець** : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Нове життя. – 1993. – 13 берез. – С. 4.

1994

130. **[Вірш]** / В. Гренджа-Донський // Музей української культури у Свіднику: наук. зб. Т. 19 / упоряд. М. Сополига. – Пряшів, 1994. – 563 с. : іл.

131. **Світ за очі...** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Календар “Просвіти” на 1994 рік / упоряд. : Й. Баглай, Д. Федака. – Ужгород, 1994. – С. 62-63.

132. **Ще б’ються хлопці...** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Нови́ни Закарпаття. – 1994. – 15 берез. – С. 2.

1995

133. **Ірині Невицькій** : [вірш] / В. С. Гренджа-Донський // Бджілка. – 1995. – № 1. – С. 4.

134. **Розділили Україну поміж ворогів ; Моя Карпатська Україно... ; Сон** : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Українське слово : хрестоматія укр. літ. та літ. критики ХХ ст. : у 4 кн. Кн. 4. – К. : Рось, 1995. – С.156-161.

135. **Червона скала** : [народ. переказ про хуст. замок з часів татар. нападу] / В. Гренджа-Донський // Бджілка. – 1995. – № 3. – С. 24.

1997

136. **Брате вітре ; Чуже сміття** : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Календар "Просвіти" на 1997 рік / упоряд. : Й. Баглай, Д. Федака. – Ужгород : Закарпат. край. т-во "Просвіта", 1997. – С. 85, 87.

137. **Мені в наруччі умирав** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Карпат. голос. – 1997. – 13-19 берез. – С. 2.

138. **Орел над Грунем** : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Карпат. край. – 1997. – № 1-5. – С. 100-101.

1999

139. **За Україну, за народ** : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Наш рідний край. – 1999. – № 6-7 (лют.-берез.). – С. 6-10.

140. **Моя Карпатська Україно** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Голос України. – 1999. – 30 лип, – С. 10.

141. **Сон** : [вірш про Ужгород] / В. Гренджа-Донський // Ужгород. – 1999. – 21 серп. – С. 12.

142. **Щастя і горе Карпатської України : щоденник ; Русин ; У Сиготі ; Ще б'ються хлопці... ; Одні з нас на розстріл... ; Несу в хустині грудочку землі** : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Красне поле : у 3 ч. Ч. 1 : Про Карпатську Україну / упоряд. : Ю. Зейкан, В. Копейко. – Ужгород : Патент, 1999. – С. 60-62, 76-78.

2002

143. **Оля ; Ділили землю** : [оповідання] / В. Гренджа-Донський // Закарпатське оповідання ХХ століття : антологія / упоряд., передм.,

підгот. текстів П. М. Ходанича ; худож. В. Микита. – Ужгород : Вид-во “Закарпаття”, 2002. – С. 50-63. – (Серія антологій Красне письменство Закарпаття).

144. **Розділили Україну поміж ворогів** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Вітчизна. – 2002. – № 7-8. – С. 101-106. ; Календар “Просвіти” на 2002 рік. – Ужгород : Закарпат. крайове т-во “Просвіта”, 2002. – С. 82.

2003

145. **Василь Гренджа-Донський** : із щоденникових записів / В. Гренджа-Донський // Карпат. Україна. – 2003. – 22 листоп. – С. 3.

146. **Моя пісня ; Верховино, мати ; Ми українці ; Щире привітання шлють ґруні степам ; На могилу батька ; На Боржаві** : [уривок] ; **Тобі, рідний краю... ; Трембіта ; Люби свій рідний край!** : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Закарпатська поезія ХХ століття : антологія / упоряд., передм. В. П. Густі ; худож. оформ. О. Долгош ; голов. ред. Г. М. Курій. – Ужгород : Закарпаття, 2003. – С. 11-18. – (Серія Красне письменство Закарпаття).

147. **Тобі, рідний краю ; Верховина, мати** : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Жупанин, С. Верховиночка : літ. рідного краю : у 2-х кн. Кн. 2 : навч. посіб. для учнів 7-9 кл. загальноосвіт. шк., 3-5 кл. гімназій, ліцеїв і колегіумів Закарпаття / С. Жупанин. – К. : Рута, 2003. – С. 52-53.

2004

148. **[Вірші]** / В. Гренджа-Донський // Барчан, Валентина. Поетична творчість В. Гренджі-Донського : навч. посіб. / В. Барчан. – Ужгород : Карпати, 2004. – С. 108-140.

149. **На горбочку під горою ; Перший сніг ; Пісня школярів-садоводів ; Вітай, школо! ; Червона скала** : [вірші] ; **Кобзар ; Зів'ялий квіт** : [оповідання] ; **Сиротина** : [уривок з драми] / В. Гренджа-Донський // Закарпатська література для дітей ХХ століття : антологія / упоряд., передм. та підгот. текстів Г. Малик ; худож. оформ., післямова О. Долгош ; голов. ред. Г. М. Курій. – Ужгород : Вид-во “Закарпаття”, 2004. – С. 17-42. – (Серія Красне письменство Закарпаття).

■ 2006

150. [Вірші] ; Повінь ; Весна ; Нещасна доля з тими українцями ; Танки : [проза] / В. Гренджа-Донський // Під синіми Besкидами : антол. поезії та малої прози укр. письменників Словаччини / упоряд. : Д. М. Федака, І. Ю. Яцканин. – Ужгород : Закарпаття, 2006. – С. 22-32, 276-280.

151. Русин ; Арештовання Духновича ; Зів'ялі лілеї ; Бій під Сиготом ; Розділили Україну поміж ворогів ; Весняна ніч ; Ой, чому біліє біла полонина ; Лист до поета в Рим ; Мені в наруччі умирав ; В світ за очі ; Ще б'ються хлопці ; Криваві квіти ; Балада про дівчину з багнетом у грудях ; Втеча з гортівської тюрми ; Помер ; Моя карпатська Україно... ; На Моравії ; Елегія осені ; Великий наш Тарас ; Рідна пісня пестить душу : [вірші] ; Мої спогади : уривки ; Щастя і горе Карпатської України : уривки / В. Гренджа-Донський // "Криваві тіні Кремлю" : літ. творчість репресованих закарпатців / упоряд. і підгот. текстів О. Д. Довганича ; ред. Д. М. Федака ; худож. оформ. М. М. Дем'яна. – Ужгород : Закарпаття, 2006. – С. 109-154.

■ 2008

152. Моя Карпатська Україно... : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Європа-Центр. – 2008. – № 4 (груд.). – С. 113.

153. Щастя та горе Карпатської України : [уривки з кн. "Щастя і горе Карпатської України : мої спогади"] / В. Гренджа-Донський // Пороги. – 2008. – № 3 (лип.-серп.). – С. 20-21.

■ 2009

154. Народна українська влада Підкарпаття. Влада Бровдія відступила! Прем'єром наш батько Авг. Волошин / В. Гренджа-Донський // Політична еліта на сторінках "Нової свободи" : до 70-річчя проголошення незалежності Карпат. України. – Ужгород : Говерла, 2009. – С. 41-44.

155. Під чоботом окупанта : фрагменти зі щоденника / В. Гренджа-Донський // Європа-Центр. – 2009. – № 4 (груд.). – С. 80-85 : фот.

156. Розбудимо Закарпаття ; Моя Карпатська Україна : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Альманах Українського Народного Союзу

2009 : річник 99-ий / ред. П. Часто. – Нью-Джерзі, 2009. – С. 106-108. – (Поети Карпатської України).

157. **Розмова з прем'єром др. Августином Волошином** : [інтерв'ю / вів В. Гренджа-Донський] // Політична еліта на сторінках "Нової свободи" : до 70-річчя проголошення незалежності Карпат. України. – Ужгород : Говерла, 2009. – С. 58-60.

■ 2011

158. **Сирітка ; Чесний хлопець ; Заблудила дівчинка у полі ; Люблю тебе, мій рідний краю** : [вірші] / В. Гренджа-Донський // Листок з вирию : поезія укр. діаспори для дітей. Кн. 3 : Журавлики / упоряд. Г. Кирпа. – К. : Етнос, 2011. – С. 100-103. – (Українська діаспора).

■ 2013

159. **На могилу батька** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Книга про батька : укр. поети ХІХ-ХХІ ст. : антологія / упоряд., передм. В. Л. Чуйка ; відп. за вип. І. Л. Андрієвська. – К. : Криниця, 2013. – С. 76.

160. **Пророкові – великому Кобзареві** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Закарпатська Шевченкіана : зб. наук. та публіцист. ст., есе, спогадів, поет. добірок, бібліогр. джерел / Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка ; авт. ідеї проекту О. Д. Гаврош ; відп. за вип. Л. З. Григаш. – Ужгород : Ліра, 2013. – С. 201.

■ 2016

161. **Двадцять річниця смерти другого генія нашого народу – Івана Франка** / В. Гренджа-Донський // Закарпатська Франкіана : зб. наук. ст., есе, худож. творів, бібліогр. джерел / Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка ; ідея О. Д. Гавроша ; відп. за вип. О. А. Каянюка. – Ужгород : РІК-У, 2016. – С. 202.

■ 2017

162. **Тобі, рідний краю** : [вірш] / В. Гренджа-Донський // Календар "Просвіти" на 2017 рік / уклад. : П. М. Федака, П. П. Федака. – Ужгород, 2017. – На звороті обкл.

Література про життя і творчість

1923

163. **Волошин, Августин. Вступне слово** / А. Волошин // Гренджа-Донський, В. Золоті ключі : поезії з ілюстраціями / В. Гренджа-Донський. – Ужгород : Книгопечатня “Вікторія”, 1923. – С. 3-5.

164. **Пачовський, Василь. Переднє слово** / В. Пачовський // Гренджа-Донський, В. Квіти з терном : поезії / В. Гренджа-Донський. – Ужгород : Книгопечатня “Вікторія”, 1923. – С. 3-5.

1931

165. **Довгаль, С. Шляхом поступу (з приводу десятиліття “Пчілки”)** : [про творчість В. Гренджі-Донського] / С. Довгаль // Учитель : пед. часопис. – 1931. – Річник XII. – Ч. 7-8.

166. **Недзельський, Е. Современная карпаторусская литература** : [про творчість В. Гренджі-Донського в літературному процесі Підкарпатської Русі] / Е. Недзельський // Центральная Европа. – Прага. – 1931. – Ч. 4. – С. 204, 207. – Текст рос. мовою.

1936

167. **Недзльскій, Е. Литература и издательская діяльність на Подкарпатской Руси послѣ переворота** : [в т. ч. про творчість В. Гренджі-Донського] / Е. Недзльскій // Подкарпатская Русь 1919–1936. – Ужгород : Издание Р. Н. Г., 1936. – С. 131-134. – Текст рос. мовою.

1937

168. **Бірчак, Володимир. Літературні стремління Підкарпатської Русі** : [в т. ч. оцінка творчості В. Гренджі-Донського] / В. Бірчак. – 2-е допов. вид. – Ужгород : Друк. “Школьная помощь”, 1937. – С. 157-162.

1938

169. Jirásek, J. *Vasyl Grendža-Donskyj "Červená skala"* / J. Jirásek // Podkarpatoruská revue. – Bratislava. – 1938. – VI. – S. 69. – Текст чеськ. мовою.

1939

170. Гординський, С. *Сучасна закарпатська поезія* / С. Гординський // Сьогодні і минуле : вісн. українознавства. – Львів : НТШ, 1939. – С. 23-32.

1962

171. Балега, Ю. *Література Закарпаття двадцятих-тридцятих років ХХ століття* : [в т. ч. про творчість В. Гренджі-Донського] / Ю. Балега. – К. : Рад. письменник, 1962. – 245 с.

172. Мишанич, О. *В боротьбі за волю* : [до 65-річчя з дня народж. В. Гренджі-Донського] / О. Мишанич // Дукля. – 1962. – № 2. – С. 22-26.

1963

173. Мацинський, І. *Тернові квіти полонин* : [відзначено 40-річчя поет. дебюту В. Гренджі-Донського] / І. Мацинський // Дукля. – 1963. – № 3. – С. 12.

1964

174. Мольнар, М. *Доля співця полонин* / М. Мольнар // Гренджа-Донський, В. *Шляхом терновим* : (вибрані твори) : [поезії] / В. Гренджа-Донський ; підгот. текстів, упоряд., примітки М. Мольнара. – Браїслава : Словац. пед. вид-во ; Пряшів : Від. укр. л-ри, 1964. – С. 3-52.

175. Петруньо, С. *Вибране Гренджі-Донського* : (одного з найстарших поетів Закарпаття – видано у Пряшеві) / С. Петруньо // Літ. Україна. – 1964. – 20 листоп. – С. 3.

1965

176. Мишанич, О. *Тернові квіти полонин* : [про творчість В. Гренджі-Донського] / О. Мишанич // Вітчизна. – 1965. – № 1. – С. 158-163.

1967

177. **Мишанич, О. Василь Гренджа-Донський** / О. Мишанич // Рад. літературознавство. Серія : Літературні портрети. – 1967. – № 4. – С. 69-75.

178. **Мишанич, О. Обличчя полонини** : [В. Гренджа-Донський] / О. Мишанич // Літ. Україна. – 1967. – 30 квіт.

179. **Мольнар, М. Скромний ювілей** : [В. Гренджа-Донський] / М. Мольнар // Дукля. – 1967. – № 2. – С. 32-36.

180. **Небесник, І. “Настане ще наше свято”** : [до 70-річчя з дня народж. В. Гренджі-Донського] / І. Небесник // Жовтень. – 1967. – № 8. – С. 128-132.

1968

181. **Вайда, М. Привіт Пряшівщині від земляків в Америці** : [до 70-літнього ювілею Гренджі-Донського] / М. Вайда // Новий шлях. – Торонто. – 1968. – 21 верес., 5 жовт.

1969

182. **Мольнар, М. Василь Гренджа-Донський** : (до 70-річчя від дня народж.) / М. Мольнар // Науковий збірник музею української культури в Свиднику. – Вип. 4. – Кн. 1. – Братіслава ; Пряшів, 1969. – С. 370-378.

183. **Пестременко, А. Переклади В. Гренджі-Донського** / А. Пестременко // Дружно вперед. – Пряшів. – 1969. – Ч. 4. – С. 27.

1972

184. **Заслуженому діячу мистецтв Василю Гренджі-Донському – 75 років** // Дукля. – 1972. – № 3. – С. 38-41.

185. **Мольнар, М. Співець карпатських полонин** / М. Мольнар // Гренджа-Донський, В. Шляхом терновим : поезії / В. Гренджа-Донський. – К. : Рад. письменник, 1972. – С. 5-18.

186. **Пестременко, А. Публіцистична творчість Василя Гренджі-Донського** / А. Пестременко // Дукля. – 1972. – № 2. – С. 50-54.

1973

187. **Стефанко, А. Ратай Полонин** : [до 75-річчя з дня народж. письменника В. Ґренджі-Донського] / А. Стефанко // Вісник Карпатського Союзу. – Нью-Йорк. – 1973. – січ.-квіт. – С. 16.

1974

188. **Роман, М. Помер В. Ґренджа-Донський** / М. Роман // Шлях перемоги. – Мюнхен. – 1974. – 15 груд. ; Нове життя. – Пряшів. – 1974. – 6 груд.

1975

189. **Атаманюк, В. Пам'яті В. Ґренджі-Донського** / В. Атаманюк // Дружно вперед. – Пряшів. – 1975. – № 1. – С. 16.

190. **В останню дорогу** : [виступ М. Мольнара на похороні В. Ґренджі-Донського] // Дукля. – 1975. – № 1. – С. 45-47.

191. **Василь Ґренджа-Донський** : (23.04.1897 – 25.11.1974) // Дукля. – 1975. – № 1. – С. 40 : портр.

192. **Іванчов, Ф. Син Верховини** : [посмертна згадка про В. Ґренджу-Донського] / Ф. Іванчов // Дукля. – 1975. – № 1. – С. 41-42.

193. **Лісовий, П. Закарпатський літературний журнал "Наша земля"** : [в т. ч. про В. Ґренджу-Донського] / П. Лісовий // Рад. літературознавство. – 1975. – Ч. 7. – С. 74-78.

194. **Мольнар, Михайло. В останню дорогу** : [про В. Ґренджі-Донського] / М. Мольнар // Дукля. – 1975. – Ч. 1. – С. 46.

195. **Мольнар, Михайло. Пам'яті Василя Ґренджі-Донського** : [посмертна згадка] / М. Мольнар // Дружно вперед. – Пряшів. – 1975. – № 1. – С. 18.

196. **Пагіря, В. Останні листи** [Василя Ґренджі-Донського] / В. Пагіря // Дукля. – 1975. – № 1. – С. 42.

1976

197. **Пластовий Альманах**: з нагоди п'ятдесятиріччя Українського Пласту на Закарпатті 1921–1971 : [до розвитку пластової поезії долу-

чився і В. Гренджа-Донський, в т. ч. згадка про поета як прихильника [Пласту] / зложив С. Пап-Пугач. – Рим, 1976. – С. 87, 122-123.

1977

198. Кундрат, Юрій. Художні твори В. Гренджі-Донського в журналі “Наша земля” / Ю. Кундрат // Дукля. – 1977. – № 3. – С. 58-64.

1979

199. Параска, Марія. Українська мемуарна література після 1945 року : [в т. ч. про закарпат. письменника В. Гренджу-Донського] / М. Параска // Дукля. – 1979. – № 2. – С. 45-53.

1980

200. Мольнар, М. Доля співця полонин: причинок до творчої біографії В. Гренджі-Донського / М. Мольнар // Мольнар, М. Зустрічі культур: з чехословацько-українських взаємовідносин. – Братіслава : Словац. пед. вид-во, Від. укр. л-ри в Пряшеві, 1980. – С. 388-447.

201. Сірка, Йосиф. Розвиток національної свідомості лемків Пряшівщини у світлі української художньої літератури Чехословаччини : [в т. ч. про В. Гренджу-Донського] / Й. Сірка. – Мюнхен, 1980. – 192 с. Бібліогр.: с.139-169.

202. Юрчо, Ян. Літературна творчість українських письменників Чехословаччини : [в т. ч. про В. Гренджу-Донського] / Я. Юрчо // Дукля. – 1980. – № 4. – С. 75-77.

1981

203. Одарченко, Петро. Співець Срібної Землі : [про життя і творчість В. Гренджі-Донського] / П. Одарченко // Свобода. – Джерзі-Сіті. – 1981. – 1 лип. – С. 2.

204. Романенчук, Богдан. Василь Гренджа-Донський: (23.04.1897–25.11.1974) : [вступ. ст.] / Б. Романенчук // Гренджа-Донський, В. Твори : в 12-ти т. Т. I : Шляхом терновим : поезії / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Гренджа-Донська. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1981. – С. XI-XXVI.

1987

205. **Гривняк, Юрій. Василь Гренджа-Донський (1897–1974)** : з нагоди 90-ліття з дня народж. поета / Ю. Гривняк // Сучасність. – Мюнхен. – 1987. – червень, ч. 6 (314). – С. 35-39. ; Укр. слово. – Париж. – 1987. – 5 квіт.

206. **Мишанич, О. Співець полонини** : [до 90-річчя з дня народж. В. Гренджі-Донського] / О. Мишанич // Закарпат. правда. – 1987. – 23 квіт. – С. 3.

207. **Репертуарний збірник. Ч. 2** : [присвяч. творчості В. Гренджі-Донського з приводу 90-ліття з дня народж.] / упоряд. М. Мальцовська. – Пряшів : Вид. Культурного союзу укр. трудящих ЧССР, Центральний комітет, 1987. – 59 с.

208. **Фединишинець, В. Іронія долі** / В. Фединашинець // Закарпат. правда. – 1987. – 18 лип.

1988

209. **Бажанський, Михайло. Поет Василь Гренджа-Донський у моїх спогадах** / М. Бажанський // Самостійна Україна. – 1988. – Рік XL. – Ч. 2/427 (квіт.-черв). – С. 45-51.

210. **Ребрик, І. Гренджа-Донський – талановитий і суперечливий** / І. Ребрик // Молодь Закарпаття. – 1988. – 28 трав. – С. 4.

1989

211. **Балега, Ю. Автор тернових квітів** : [про поета В. Гренджу-Донського] / Ю. Балега // Закарпат. правда. – 1989. – 25 черв.

212. **Василь Гренджа-Донський: (1897–1974)** : [закарпат. письменник, поет, культ.-освіт. діяч] // Роман, М. Літературні портрети українських письменників Чехословаччини / М. Роман. – Пряшів, 1989. – С. 33-37 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

213. **Гренджа-Донська, Зірка. Твори В. Гренджі-Донського на конвенції славистів** / З. Гренджа-Донська // Свобода. – Джерзі-Сіті. – 1989. – 15 берез. – С. 4.

214. **Густі, В. Кого я знав, кого люблю** : [про В. Гренджу-Донського] / В. Густі // Молодь Закарпаття. – 1989. – 4 лют.

215. **Красняник, М. Літописець тернового шляху** : [про життя і творчу спадщину В. Ґренджі-Донського] / М. Красняник // Рад. Верховина. – 1989. – 31 берез.

216. **Химинець, В. Прикра помилка чи вигадка?** : [про В. Ґренджу-Донського] / В. Химинець // Ленін. правда. – 1989. – 6 лип.

217. **Gozdok, P. Szeresd az anyanyelvet...** : A vidék irodalmi múltjának krónikájából / P. Gozdok // A Kommunizmus Zászlaja. – 1989. – okt, 7. – O. 4. – Текст угор. мовою.

1990

218. **Балега, Ю. Сини свого народу. Традиції О. Духновича в творчості В. Ґренджі-Донського** / Ю. Балега // Ужгород. ун-т. – 1990. – 1 верес. – Ч. 19-20.

219. **Божук, Г. Великий корифей Закарпаття** : [до 93-ої річниці з дня народж. поета В. Ґренджі-Донського] / Г. Божук // Рад. Верховина. – 1990. – 28 квіт.

220. **Василенко, П. Василь Ґренджа-Донський за кордоном** / П. Василенко // Молодь Закарпаття. – 1990. – № 49. – С. 6.

221. **Вегеш, М. Августин Волошин: ким він був?** : [згадка про В. Ґренджу-Донського як про редактора “Нової свободи”] / М. Вегеш // Рад. Верховина. – 1990. – 24 берез.

222. **Вегеш, М. Перший літописець Карпатської України** / М. Вегеш // Рад. Верховина. – 1990. – 22 листоп.

223. **Гостиняк, С. Свідок минулого** : [вступ. ст. до першого опублікування на території Чехословаччини і України спогадів В. Ґренджі-Донського] / С. Гостиняк // Наук. зб. музею укр. культури у Свиднику. – № 15. 2 том : Першоджерела / упоряд. М. Сополига. – Братіслава : Словац. пед. вид-во ; Пряшів : Від. укр. л-ри, 1990. – С. 333-335.

224. **Ґренджа-Донська, Зірка. В'щі слова поета** : [про В. Ґренджу-Донського] / З. Ґренджа-Донська // Америка. – Філадельфія. – 1990. – 16 черв.

225. **Ґренджа-Донська, Зірка. Пам'яті дорогого друга** : [про В. Ґренджу-Донського] / З. Ґренджа-Донська // Свобода. – Джерзі-Сіті. – 1990. – 13 лип.

226. **Заброварний, Степан.** Пам'яті Василя Ґренджі-Донського : [до 15-річчя з дня смерті письменника] / С. Заброварний // Наше слово. – Варшава. – 1990. – 11 лют. – С. 3.

227. **Красняник, М.** “Лист із США” : [про В. Ґренджу-Донського] / М. Красняник // Молодь Закарпаття. – 1990. – 17 берез. – С. 3.

228. **Красняник, М.** Літописець тернового шляху : [про В. Ґренджу-Донського] / М. Красняник // Рад. Верховина. – 1990. – 31 берез. – С. 4.

229. **Нірода, П.** Померла Маруся Ґренджа-Донська : [друга дружина В. Ґренджі-Донського] / П. Нірода // Рад. Верховина. – 1990. – 1 листоп.

230. **Пагіря, В.** Василь Ґренджа-Донський за кордоном : [про вид. у США 12-томного зібрання тв. письменника] / В. Пагіря // Дукля. – 1990. – № 4. – С. 78-79. ; Закарпат. правда. – 1990. – 18 серп. – С. 3.

231. **Пагіря, В.** Остання зустріч : [про В. Ґренджу-Донського] / В. Пагіря // Рад. Верховина. – 1990. – 4 жовт. – С. 3. ; Молодь Закарпаття. – 1990. – 8 груд. – С. 5.

1991

232. **Бабидорич, М.** Ґренджа-Донський в Ужгороді : [встановлено пам'ятний знак] / М. Бабидорич // Закарпат. правда. – 1991. – 3 верес.

233. **Буде пам'ятник В. Ґренджі-Донському** // Закарпат. правда. – 1991. – 30 квіт.

234. **Василенко, П.** Василь Ґренджа-Донський за кордоном / П. Василенко // Свобода. – Джерзі-Сіті. – 1991. – 23 січ. – С. 4.

235. **Вегеш, М.** В. Ґренджа-Донський розповідає. Галичани на Закарпатті / М. Вегеш // Закарпат. правда. – 1991. – 30 жовт. – С. 3.

236. **Вегеш, М.** Земляк про земляка (В. Ґренджа-Донський про А. Волошина) / М. Вегеш // Рад. Верховина. – 1991. – 21 верес. – С. 2.

237. **Вегеш, М.** Кривава казка : [про життя і творчість В. Ґренджі-Донського] / М. Вегеш, В. Пилипчинець // За вільну Україну. – Львів. – 1991. – 1 жовт.

238. **Вегеш, М.** Уроки В. Ґренджі-Донського : [в Синевир. СШ Міжгір. р-ну] / М. Вегеш, І. Мокринин // Закарпат. правда. – 1991. – 13 квіт. – С. 3.

239. **Вегеш, М. Учень Тараса Шевченка** : [про творчість В. Ґренджі-Донського] / М. Вегеш // Закарпат. правда. – 1991. – 24 жовт. – С. 3.

240. **Ґренджа-Донська, Зірка. В. Ґренджа-Донський – “лояльний маляр”?** / З. Ґренджа-Донська // Новини Закарпаття. – 1991. – 28 сеп.

241. **День В. Ґренджі-Донського** : [про свято у Міжгір'ї] // Закарпат. правда. – 1991. – 26 квіт.

242. **Джахман, Г. Світлій пам'яті поета – земляка** : до 94-ї річниці від дня народж. В. С. Ґренджі-Донського / Г. Джахман // Рад. Верховина. – 1991. – 25 квіт.

243. **Зейкан, Ю. Під сонцем поезії для всіх є місце** / Ю. Зейкан, В. Густі // Закарпат. правда. – 1991. – 16 берез. – С. 4.

244. **Красняник, М. На батьківщині поета** : до 94-ї річниці від дня народж. В. С. Ґренджі-Донського / М. Красняник // Рад. Верховина. – 1991. – 18 квіт. – С. 3.

245. **Красняник, М. Терновий шлях і після смерті** : [про поета В. С. Ґренджу-Донського] / М. Красняник // Молодь Закарпаття. – 1991. – 13 лип. – С. 3.

246. **Мишанич, О. Немов жарина під попелом: сторінки поверненої спадщини** : [нарис про В. Ґренджу-Донського] / О. Мишанич // Друг читача. – 1991. – 5 черв. – С. 4.

247. **Мишанич, О. Василь Ґренджа-Донський (1897–1974)** / О. Мишанич // Ґренджа-Донський, В. Твори / В. Ґренджа-Донський ; ред. І. Ребрик. – Ужгород : Карпати, 1991. – С. 5-21. – (Б-ка “Карпати”).

248. **Мушинка, М. Ластівка далекої весни** : [про В. Ґренджу-Донського] / М. Мушинка // Карпат. край. – 1991. – 11 черв. – С. 3.

249. **Мушинка, М. Арсеній Коцак та Василь Ґренджа-Донський під одною стріхою** : [в одній кн. праці обох письменників] / М. Мушинка // Дукля. – 1991. – № 3-4. – С. 59-61. ; Закарпат. правда. – 1991. – 13 черв.

250. **Пагіря, В. В. Ґренджа-Донський** / В. Пагіря // Карпат. край. – 1991. – № 35. – С. 12.

251. **Пагіря, В. З останніх листів В. Ґренджі-Донського дочці Зірці в США** / В. Пагіря // Карпат. край. – 1991. – 10 верес. – С. 4.

252. **Попов, О. “О, Ужгороді мій коханий!”** / О. Попов // Новини Закарпаття. – 1991. – 3 верес.

253. Рипкович, Л. Він знову у Карпатах : [про поета В. Ґренджу-Донського] / Л. Рипкович // Закарпат. правда. – 1991. – 11 квіт. – С. 3.

254. Фединишинець, В. Здивований велет : [про творчість поета В. Ґренджі-Донського] / В. Фединишинець // Закарпат. правда. – 1991. – 21, 22 берез. – С. 3.

255. Krasznyanik, M. Hrendzsa-Donszkij emlékének megőrzése / M. Krasznyanik // Kárpátontúli Ifjúság. – 1991. – јúl. 13. – О. 6. – Текст угор. мовою.

1992

256. Анталовський, В. Поповнюються кошти на пам'ятник : [В. Ґренджі-Донському] / В. Анталовський // Верховина. – 1992. – 6 трав. – С. 3.

257. Балєга, Ю. Традиції О. Духновича у творчості В. Ґренджі-Донського / Ю. Балєга // Матеріали наук. конф., присвяч. пам'яті Івана Панькевича (23-24 жовт. 1992 р.). – Ужгород, 1992. – С. 337-341.

258. Балог, Ю. Хуст у житті В. Ґренджі-Донського : до 95-річчя від дня народж. / Ю. Балог // Вісник Хустщини. – 1992. – 22 квіт.

259. Бідзіля, Ю. Знає Тиса, знають люди : [про В. Ґренджу-Донського] / Ю. Бідзіля // Новини Закарпаття. – 1992. – 22 лют.

260. Василь Ґренджа-Донський : [про життя і творчість] // Моя Карпатська Україно : поет. антол. / упоряд. та післяслово І. Ребрика. – Ужгород : Бокор, 1992. – С. 37-38, 152.

261. Вєгеш, М. Галичани про Ґренджу-Донського / М. Вєгеш // Рад. Верховина. – 1992. – 22 січ.

262. Вєгеш, М. Учень Тараса Шевченка : [про творчість В. Ґренджі-Донського] / М. Вєгеш // Новий шлях. – Торонто. – 1992. – Рік LXIII. – Ч. 22, 23 (30 трав., 6 черв.)

263. Горова, Є. Навічно в пам'яті народній : до 95-річчя від дня народж. В. С. Ґренджі-Донського / Є. Горова // Верховина. – 1992. – 15 квіт. – С. 3.

264. Ґренджа-Донська, Зірка. 12-титомник Василя Ґренджі-Донського / З. Ґренджа-Донська // Новини Закарпаття. – 1992. – 14 листоп. – С. 3.

265. **До ювілею В. Ґренджі-Донського** : [про підготовку вечора] // Закарпат. правда. – 1992. – 8 квіт. – С. 3.

266. **Зимомря, М. Орли літають над горами** : творчість В. Ґренджі-Донського на сторінках німецькомовної преси 30-х років / М. Зимомря // Новини Закарпаття. – 1992. – 25 черв. – С. 8. ; Верховина. – 1992. – 7 лип. – С. 3.

267. **Зимомря, М. Творчість В. Ґренджі-Донського на сторінках німецькомовної преси 30-х років** / М. Зимомря // Матеріали наук. конф. присвяч. пам'яті Івана Панькевича (23-24 жовт. 1992 р.). – Ужгород, 1992. – С. 342-343.

268. **Ковач, М. Карпатська трагедія, або про те, як винищували закарпатських українців у таборах смерті** : [праця-щоденник В. Ґренджі-Донського “Щастя і трагедія Карпатської України”] / М. Ковач // Дружба. – 1992. – 18 квіт. – С. 3.

269. **Красняник, М. “Ким ми є, ми не ганьбимося”** : до 95-річчя від дня народж. В. Ґренджі-Донського / М. Красняник // Верховина. – 1992. – 4 квіт. – С. 3.

270. **Красняник, М. Верховинський пророк** : до 95-річчя від дня народж. В. Ґренджі-Донського / М. Красняник // Новини Закарпаття. – 1992. – 22 квіт. – С. 4.

271. **Кудрявська, Л. Він повернувся до нас** : [спогади про В. С. Ґренджу-Донського] / Л. Кудрявська // Вісті Ужгородщини. – 1992. – 25 квіт. – С. 2.

272. **Література про поета** // Ґренджа-Донський, В. Твори : в 12-ти т. Т. XII : Додаткові твори. Бібліографія / В. Ґренджа-Донський ; зібрала і впоряд. З. Ґренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1992. – С. 31-296.

273. **Мандзюк, Г. Вогненне слово Василя Ґренджі-Донського** / Г. Мандзюк // Верховина. – 1992. – 30 трав. – С. 3.

274. **Нитка, В. Пам'яті В. Ґренджі-Донського** : з нагоди 95-річчя від дня народж. / В. Нитка // Новини Закарпаття. – 1992. – 25 квіт. – С. 4.

275. **Пагіря, В. Вийшов 12-й том “Творів”** : [у Вашингтоні вийшов 12-й том “Творів Василя Ґренджі-Донського”, які видала донька письменника – Зірка] / В. Пагіря // Закарпат. правда. – 1992. – 27 серп. ; Панорама. – 1992. – 3 верес. – С. 3.

276. Пагіря, В. **Документи розповідають** : [про розповідь В. Гренджі-Донського як угорські терористи залякували населення Закарпаття волошинською владою] / В. Пагіря // Вісті Свалявщини. – 1992. – 8 верес. – С. 3.

277. Пагіря, В. **Тернистий шлях поета** : до 95-річчя з дня народж. В. Гренджі-Донського / В. Пагіря // Панорама. – 1992. – 23 квіт. – С. 3.

278. **Пам'ятник В. Гренджі-Донському на Закарпатській Україні** // Нове життя. – 1992. – 9 жовт.

279. Петрович, С. **“Уклін тобі, поете”** : [про вечір присвяч. 95-річчю від дня народж. В. Гренджі-Донського, який пройшов в м. Ужгороді] / С. Петрович // Карпат. Україна. – 1992. – 30 квіт. – С. 10.

280. **Повернути голоси народу** : [про В. Гренджу-Донського] // Карпат. край. – 1992. – № 38. – С. 30.

281. Пойда, С. **“Син Карпат”** : [про В. Гренджу-Донського] / С. Пойда // Карпат. Україна. – 1992. – 30 квіт.

282. Попович, О. **Вірив у щасливу будучність краю** : [до 95-річчя від дня народж. В. Гренджі-Донського] / О. Попович // Зоря Рахівщини. – 1992. – 22 квіт. – С. 2.

283. Ребрик, І. **Гіркі уроки історії** : [про В. Гренджу-Донського] / І. Ребрик // Закарпат. правда. – 1992. – 18 берез. – С. 2.

284. Рішко, М. **Великодній спів під будинками** : [спогади про В. Гренджу-Донського] / М. Рішко // Новини Закарпаття. – 1992. – 25 квіт. – С. 7.

285. Селянський, Я. **Навіки в пам'яті народній** : [верховинці вшанували ювілей В. Гренджі-Донського] / Я. Селянський // Верховина. – 1992. – 6 трав. – С. 3.

286. Сюсько, М. **Тернистою дорогою** : [спогади про зустріч з В. Гренджою-Донським] / М. Сюсько // Новини Закарпаття. – 1992. – 7 трав. – С. 8.

287. Ференц, Н. **Запізніла квітка** : [про В. Гренджу-Донського] / Н. Ференц // Закарпат. правда. – 1992. – 7 лип.

288. Ференц, Н. **Зробив усе, що міг** : [про В. Гренджу-Донського] / Н. Ференц // Вісті Ужгородщини. – 1992. – 23 квіт.

289. Ференц, Н. **Син Срібної землі** : до 95-річчя з дня народж. В. Гренджі-Донського / Н. Ференц // Закарпат. правда. – 1992. – 23 квіт.

290. **“Уклін тобі, поете”** : літ.-муз. вечір. присвяч. 95-річчю від дня народж. В. Ґренджі-Донського // Закарпат. правда. – 1992. – 25 квіт. – С. 3.

291. **Чепара, В. “Повернення Василя Ґренджі-Донського”** : план уроку / В. Чепара // Верховина. – 1992. – 21 берез. – С. 3.

292. **Шинкар, Іван. Деякі питання історії Закарпаття у творчості В. Ґренджі-Донського** / І. Шинкар // Тези доповідей наук. конф. “Суспільно-політичні відносини на Закарпатті в 20-30-х роках ХХ ст.” / М-во освіти і науки України, Ужгород. держ. ун-т, Каф. історії України. – Ужгород, 1992. – С. 130-133.

1993

293. **Баглай, Й. “Запорожець за Дунаєм” не вмирає** : [театр. критика В. Ґренджі-Донського про оперу С. Гулака-Артемівського “Запорожець за Дунаєм”] / Й. Баглай // Карпат. Україна. – 1993. – 29 квіт.

294. **Баглай, Й. Василь Ґренджа-Донський – театральний критик** / Й. Баглай // Закарпат. правда. – 1993. – 27 квіт. – С. 3.

295. **Василь Ґренджа-Донський (1897–1974)** // Історія української літератури ХХ століття : в 2 кн. Кн. I : 1910–1930-ті роки : навч. посіб. / за ред. В. Г. Дончика. – К., 1993. – С. 365-369.

296. **Вегеш, М. Василь Ґренджа-Донський і Тарас Шевченко** / М. Вегеш // Верховина. – 1993. – 4 груд. – С. 3.

297. **Вегеш, М. Велич і трагедія Карпатської України** : [в т. ч. про творчість В. Ґренджі-Донського] / М. Вегеш, В. Задорожний. – Ужгород : Патент, 1993. – 81с.

298. **Вегеш, М. “Просвіта” і В. Ґренджа-Донський** : [закарпат. т-ву “Просвіта” – 73] / М. Вегеш, В. Міщанин // Закарпат. правда. – 1993. – 6 трав. – С. 5. ; Карпат. Україна. – 1993. – 6 трав

299. **Вегеш, М. Галичани на Закарпатті. Василь Ґренджа-Донський розповідає...** / М. Вегеш // Визвольний шлях. – 1993. – Кн. 8. – С. 1016-1020.

300. **Вегеш, М. Якої України хотів Василь Ґренджа-Донський?** / М. Вегеш // Календар “Просвіти” на 1993 рік / упоряд. П. Федака. – Ужгород : ВВК “Патент”, 1993. – С. 120-122.

301. **Вегеш, М. Олександр Духнович в публіцистиці Василя Гренджі-Донського** / М. Вегеш, В. Делеган // Матеріали наук. конф. Всеукр. братства вояків УПА "ОУН і УПА: історія, уроки, сучасність" (16-17 січ. 1993 р.). – Івано-Франківськ, 1993. – С. 43-44.

302. **Гренджа-Донська, Зірка. Моя праця над виданнями творів Василя Гренджі-Донського** / З. Гренджа-Донська // Карпат. Україна. – 1993. – 4 берез. – С. 4.

303. **Гренджа-Донська, Зірка. "Ми є лишень короткі епізоди..."** : життя і творчість В. Гренджі-Донського / З. Гренджа-Донська ; відп. ред. І. Ребрик. – Ужгород : Срібна Земля, 1993. – 88 с. – (Серія "Доджерел").

Рец.: Дуйчак, Микола. Дочка про свого батька / М. Дуйчак // Дукля. – 1994. – № 2. – С. 70-71.

304. **Густі, В. Для вчителів – словесників** : [в т. ч. про творчість В. Гренджі-Донського] / В. Густі // Ділове Закарпаття. – 1993. – № 2. – С. 3.

305. **Мишанич, О. Василь Гренджа-Донський** / О. Мишанич // Мишанич, О. Повернення : літ.-крит. ст. і нариси / О. Мишанич. – К. : Обереги, 1993. – С. 94-111.

306. **Мишанич, О. Карпати нас не розлучать** : літ.-крит. ст. і дослідження : [в т. ч. про творчість В. Гренджі-Донського] / О. Мишанич. – Ужгород : Срібна Земля, 1993. – С. 38, 67-91.

307. **Пачовський, В. Переднє слово** : [про зб. поезій В. Гренджі-Донського "Квіти з терньом"] / В. Пачовський // Закарпат. правда. – 1993. – 30 січ. – С. 3.

308. **Рішко, М. Пісня про соловейка Срібної Землі Василя Гренджу-Донського** / М. Рішко // Карпат. Україна. – 1993. – 16 верес.

309. **Рішко, М. Одна нас мати Верховина породила** : (спогад) : до 95-річчя від дня народж. В. Гренджі-Донського / М. Рішко // Літопис Бойківщини. – Канада. – 1993. – Ч.1/53(64). – С. 60-62.

310. **Селянський, Я. Співцеві Верховини** : [до дня народж. В. Гренджі-Донського] / Я. Селянський // Карпат. Україна. – 1993. – 6 трав. – С. 6.

311. **Ференц, Н. В. Гренджа-Донський як поет і громадський діяч** / Н. Ференц // Українські Карпати : матеріали міжнар. наук. конф.

“Укр. Карпати : етнос, історія, культура” (26 серп.-1 верес. 1991 р.). – Ужгород : Карпати, 1993. – С. 483-491.

312. **Ференц, Н. Василь Ґренджа-Донський** / Н. Ференц // Календар “Просвіти” на 1993 рік / упоряд. П. Федака. – Ужгород : Патент, 1993. – С. 117-120.

313. **Чопик, Д. Б. В. Ґренджа-Донський – співець Українських Карпат** / Д. Б. Чопик // Українські Карпати : матеріали міжнар. наук. конф. “Українські Карпати : етнос, історія, культура” (26 серп.-1 верес. 1991 р.). – Ужгород : Карпати, 1993. – С. 553-563.

1994

314. **Веґеш, М. “Моє минуле – відкрита книжка”** : [до 120-річчя з дня смерті поета В. Ґренджі-Донського] / М. Веґеш, В. Туряниця // МЗ-Реформа. – 1994. – 26 листоп. – С. 4.

315. **Веґеш, М. Василь Ґренджа-Донський у спогадах друзів** : [до 20-ї річниці від дня смерті поета] / М. Веґеш, В. Туряниця // Вісті Ужгородщини – 1994. – 26 листоп.

316. **Веґеш, М. Співець Срібної Землі** : 25 листопада – день смерті поета : [В. Ґренджа-Донський] / М. Веґеш // Закарпат. правда. – 1994. – 22 листоп. – С. 2.

317. **Веґеш, М. У вінок шани і визнання: В. Ґренджа-Донський у наукових студіях учених УжДУ** / М. Веґеш, В. Туряниця // Ужгород. ун-т. – 1994. – 29 листоп. – С. 2.

318. **Гостиняк, С. Державнотворчі намагання українців у “Щоденнику” Василя Ґренджі-Донського** / С. Гостиняк // Науковий збірник Музею української культури у Свиднику. Т. 19. – Братислава–Пряшів, 1994. – С. 398-402.

319. **Ґренджа-Донська, Зірка. Похорон Василя Ґренджі-Донського** : [нарис] / З. Ґренджа-Донська // Календар “Просвіти” на 1994 рік. – Ужгород : Патент, 1994. – С. 166-168.

320. **Кобаль, Т. “Несу один калини лист сухий”** : [В. Ґренджа-Донський] / Т. Кобаль // Срібна Земля. – 1994. – 23 квіт.

321. **Кордонець, В. “Моє життя – відкрита книга”** : пам’яті В. Ґренджі-Донського присвячується / В. Кордонець // Вісник Берегівщини. – 1994. – 26 листоп.

322. **Магочій, Павло Роберт. Формування національної свідомості: Підкарпатська Русь (1848–1948)** / П. Р. Магочій ; передм. І. Попа. – Ужгород, 1994. – 296 с. – (Поличка “Карпатського краю” № 3-6 (18)).

Див. Іменний покажч.: Гренджа-Донський В. 70, 79, 92, 93, 94, 95, 96, 102, 128, 140, 151, 157, 168, 178,

323. **Пагирия, В. Мукачево – Братислава – Вашингтон** : [знайомство з В. Гренджою-Донським] / В. Пагирия // Новини Закарпаття. – 1994. – 20 листоп.

324. **Попович, П. В чужій землі не хочу я лежати!** : [В. Гренджа-Донський] / П. Попович // Срібна Земля. – 1994. – 26 листоп.

325. **Попович, П. Полум'яний борець за вільну Україну** : [жит. і твор. шлях В. Гренджі-Донського] / П. Попович // Новини Виноградівщини. – 1994. – 26 листоп. ; Шлях перемоги. – 1994. – 3 груд.

326. **Туряниця, В. “Правда завжди переможе”** : [мої односельчани і В. С. Гренджа-Донський] / В. Туряниця // Нове життя. – 1994. – 10 груд.

■ 1995

327. **Баглай, Й. Василь Гренджа-Донський і театр** / Й. Баглай / Тези доповідей та повідомлень першої наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча В. С. Гренджі-Донського (1897–1974) (м. Ужгород, 16 груд. 1994 р.). – Ужгород : Патент, 1995. – С. 61-63.

328. **Бажанський, Михайло. Поет Василь Гренджа-Донський у моїх споминах** / М. Бажанський // Бажанський, М. Моя Карпатська Україна : синхронізація неповторних подій / М. Бажанський. – К. ; Нью-Йорк : Світовид, 1995. – С. 86-94 : фот.

329. **Вегеш, М. Василь Туряниця – новий лауреат премії імені Гренджі-Донського** / М. Вегеш // Новини Закарпаття. – 1995. – 16 листоп. – С. 2.

330. **Вегеш, М. У вінок шани і визнання** : [про В. Гренджу-Донського – поета, журналіста, культ.-громад. діяча] / М. Вегеш, В. Туряниця. – Ужгород : Патент, 1995. – 36 с.

331. **Вегеш, М. Життєвий і творчий шлях Василя Гренджі-Донського** / М. Вегеш // Тези доповідей та повідомлень першої наукової

конференції, присвяченої життю і діяльності видатного поета і культурно-громадського діяча В. С. Ґренджі-Донського (1897–1974) (м. Ужгород, 16 груд. 1994 р.). – Ужгород, 1995. – С. 7-12.

332. **Вегеш, М. “Щастя і горе Карпатської України” В. Ґренджі-Донського – історичне джерело / М. Вегеш, В. Задорожний // Там само. – С. 51-53.**

333. **Данилюк, Д. Василь Ґренджа-Донський у вітчизняній і зарубіжній історіографії / Д. Данилюк, М. Вегеш, В. Туряниця // Там само. – С. 14-19.**

334. **Ілько, В. Василь Ґренджа-Донський про історичний розвиток Закарпаття / В. Ілько, М. Олашин // Там само. – С. 61-63.**

335. **Марина, Василь. Висвітлення процесу денаціоналізації в творчості Василя Ґренджі-Донського / В. Марина // Там само. – С. 63-65.**

336. **Мушинка, М. Гіркий хліб письменника-емігранта : до 20-ліття з дня смерті В. Ґренджі-Донського : [аналіз еміграційного періоду життя і творчості письменника] / М. Мушинка // Дивослово. – 1995. – № 8. – С. 7-10. ; Літопис Батьківщини. – 1995. – Ч. 1/55(66). – С. 53-60. ; Народна Воля. – Скрантон, Па. – 1995. – 15 черв.**

337. **Мушинка, Микола. Гіркий хліб письменника-емігранта : [про життя і творчість В. Ґренджі-Донського] / М. Мушинка // Українське слово : хрестоматія укр. літ. та літ. критики ХХ ст. : у 4 кн. Кн. 4. – К. : Рось, 1995. – С. 161-168.**

338. **Нариси історії Закарпаття. Т. II : (1918–1945) : [в т. ч. про діяльність В. Ґренджі-Донського] / Ужгород. держ. ун-т ; Ін-т карпатзнавства ; відп. ред. І. Гранчак [та ін.]. – Ужгород : Вид-во “Закарпаття”, 1995. – 664 с.**

339. **Попович, П. Борець і мученик за Україну : [В. Ґренджа-Донський] / П. Попович // Срібна Земля. – 1995. – 25 листоп. – С. 12.**

340. **Попович, П. Виноградівці вшанують пам'ять полум'яного борця за вільну Україну : [вечір пам'яті, присвяч. 20-річчю від дня смерті В. Ґренджі-Донського] / П. Попович // Шлях перемоги. – 1995. – 14 січ.**

341. **Туряниця, Ю. В. Ґренджа-Донський – класик нової дитячої літератури Закарпаття / Ю. Туряниця // Тези доповідей та повідомлень першої наукової конференції, присвяченої життю і діяльності видат-**

ного поета і культурно-громадського діяча В. С. Гренджі-Донського (1897–1974) (м. Ужгород, 16 груд. 1994 р.). – Ужгород, 1995. – С. 22-26.

1996

342. Баглай, Й. В. Гренджа-Донський і Спиридон Черкасенко ; Василь Гренджа-Донський про Миколу Садовського / Й. Баглай // Календар “Просвіти” на 1996 рік / Закарпат. крайове т-во “Просвіта”. – Ужгород : Патент, 1996. – С. 174-178, 183-186.

343. Вегеш, М. Василь Гренджа-Донський і “Наша Земля” / М. Вегеш // Верховина. – 1996. – 14 верес. – С. 3.

344. Вегеш, М. Олександр Духнович в оцінках Августина Волошина і Василя Гренджі-Донського / М. Вегеш // Бойки. – 1996. – № 1-12. – С. 68-70.

345. Довганич, О. Вимушений компроміс : [післямова до драмат. легенди В. Гренджі-Донського “Золоті ключі Срібної Землі”] / О. Довганич // Тиса. – 1996. – № 1-2. – С. 121.

346. Довганич, О. Чорний ворон кряче : [В. Гренджа-Донський про злочини угор. окупац. режиму] / О. Довганич // Карпат. край. – 1996. – № 5-7. – С. 48-49.

347. Лауреати премії ім. Гренджі-Донського : Красняник М., Вегеш М., Анталовський В., Пагирия В., Селянський Я., Малета В., Клевець В., Туряниця В. // Новини Закарпаття. – 1996. – 1 листоп. – С. 2.

348. Пагирия, В. “Червона скала” Василя Гренджі-Донського / В. Пагирия // Рад. Верховина. – 1996. – 9 січ. – С. 4.

349. Сенько, Іван. Формування етнічної ментальності Василя Гренджі-Донського / І. Сенько // Сенько, І. Ментальність русинів-українців / І. Сенько. – Ужгород, 1996. – С. 90-106.

350. Федака, П. Василь Гренджа-Донський і “Просвіта” / П. Федака // Федака, П. Пам’ять рідної землі / П. Федака. – Ужгород, 1996. – С. 264-268.

351. Ференц, Н. Карпатська Україна в творчості В. Гренджі-Донського / Н. Ференц // Карпатська Січ : матеріали наук. конф., присвяч. 56-ій річниці Карпат. Січі. – Ужгород, 1996. – С. 151-156.

352. Ференц, Н. Просвітницька діяльність Василя Гренджі-Донського / Н. Ференц // Науковий збірник т-ва “Просвіта” в Ужгороді : Річник I (XV). – Ужгород, 1996. – С. 63-69.

353. **Skrobinec, Jurij. Grendzsa-Donszkij és Petőfi** : 100 éve szü lett Grendzsa-Donszkij ukrán költő, író, publicista és műfordító / J. Skrobinec // Kalendarium '97. – Ungvár : Kárpáti Kiadó, 1996. – P. 136. – Текст угор. мовою.

1997

354. **Бабота, Л. Художня проза Василя Гренджі-Донського після 1939 року** / Л. Бабота // Дукля. – 1997. – № 5. – С. 38-41.

355. **Баглай, Й. Василь Гренджа-Донський – театральний критик ; Василь Гренджа-Донський і театр ; Василь Гренджа-Донський про Миколу Садовського ;** / Й. Баглай // Баглай, Й. Із театром – сорок років : ст., рец., нариси / Й. Баглай. – Ужгород, 1997. – С. 24-28, 39-42.

356. **Вегеш, М. Повернення карпатського соловейка** : [до 100-річчя від дня народж. В. Гренджі-Донського] / М. Вегеш // Ріо-інформ. – 1997. – 22 квіт. – С. 4.

357. **Гуменюк, В. Співець закарпатського краю** : [В. Гренджа-Донський] / В. Гуменюк // Армія України. – 1997. – 13 трав. – С. 4.

358. **Гренджа-Донська, З. Закарпаття святкує свого поета** : у 100-річчя з дня народж. В. Гренджі-Донського / З. Гренджа-Донська // Нове життя. – Пряшів. – 1997. – 16 трав.

359. **Гренджа-Донська, Зірка. “Я у своїй душі не могла знайти досить слів подяки...”** : [лист із США до 100-го ювілею В. Гренджі-Донського] / З. Гренджа-Донська // Новини Закарпаття. – 1997. – 7 серп. – С. 6.

360. **Гренджа-Донська, Зірка. Спогади дочки** : думки з приводу 100-ої річниці з дня народж. Василя Гренджі-Донського / З. Гренджа-Донська // Календар “Просвіти” на 1997 рік. – Ужгород : Закарпат. край т-во “Просвіта”, 1997. – С. 79-84. ; Альманах Укр. Нар. Союзу. – Джерз і Ситі-Нью Йорк. – 1997. – Річник 87-й. – С. 169-174. ; Слово і час. – 1997. – № 4. – С. 7-12.

361. **До 100-річчя В. Гренджі-Донського** : [іменем письменника названа Ужгород. шк. № 6] // Відомості міліції. – 1997. – 22 берез. – С. 7.

362. **Закарпаття вшановує Гренджу-Донського** : [урочистості до 100-річчя з дня народж. В. Гренджі-Донського] // Срібна Земля-фест. – 1997. – 24-30 квіт. – С. 14.

363. Зимомря, М. Творчість В. Гренджі-Донського в оцінках зарубіжної критики [питання рецепції] / М. Зимомря // Програма наукових читань з нагоди 100-річчя від дня народж. письменника і громад. діяча “Василь Гренджа-Донський і “Просвіта” (19 квіт., 1997 р.). – Ужгород, 1997. – С. 4.

364. Мишанич, О. Василь Гренджа-Донський (1897–1974) / О. Мишанич // Календар “Просвіти” на 1997 рік. – Ужгород : Закарпат. край. т-во “Просвіта”, 1997. – С. 77-78.

365. Мишанич, О. Василь Гренджа-Донський (1897–1974) / О. Мишанич // Укр. Альманах. – Варшава, 1997. – С. 180-183.

366. Мишанич, О. Століття співця Карпатської України : [В. Гренджа-Донський] / О. Мишанич // Слово і час. – 1997. – № 4. – С. 6.

367. Мишанич, О. Тернові квіти полонини : минуло 100 років від дня народж. В. Гренджі-Донського / О. Мишанич // Літ. Україна. – 1997. – 19 черв. – С. 7.

368. Мишанич, О. Українська ідея в творчості Василя Гренджі-Донського / О. Мишанич // Мишанич, О. Повернення : літ.-крит. ст. й нариси / О. Мишанич. – К. : Обереги, 1997. – С. 166-188.

369. Мігалега, М. Семантико-стилістичний аналіз усталених виразів у публіцистичних творах В. Гренджі-Донського / М. Мігалега // Дукля. – 1997. – № 3. – С. 31-32.

370. Мушинка, М. Урок Гренджі-Донського : до 100-річчя з дня народж. / М. Мушинка // Орбіта-логос. – 1997. – 17 квіт. – С. 13.

371. Мушинка, М. Що не забуло серце : [Зірка Гренджа-Донська видала кн. про батька] / М. Мушинка // Новини Закарпаття. – 1997. – 7 серп. – С. 6.

372. Мушинка, Микола. Василь Гренджа-Донський і Пряшівщина : до 100-ліття з дня народж. / М. Мушинка // Дукля. – 1997. – № 2. – С. 13-21.

373. Мушинка, Микола. На правах рукопису. Нова публікація Зірки Гренджі-Донської / М. Мушинка // Дукля. – 1997. – № 5. – С. 62-63.

374. Небесник, І. Рідний мені з дитинства : [творчість В. Гренджі-Донського] / І. Небесник // Новини Закарпаття. – 1997. – 22 квіт. – С. 5.

375. Павличко, Д. Вічно живий документ : [про щоденник В. Гренджі-Донського “Щастя і горе Карпатської України”] / Д. Павличко // Дукля. – 1997. – № 6. – С. 15-20.

376. **Павличко, Д. На могилі В. Ґренджі-Донського** : [вірш] / Д. Павличко // *Визвольний шлях*. – 1997. – № 10. – С. 1232-1233. ; *Вісті з України*. – 1997. – № 22. – С. 7.
377. **Пагіря, В. Ґренджа-Донський у Мукачеві** : до 100-річчя поета / В. Пагіря // *Новини Закарпаття*. – 1997. – 25 квіт.
378. **Пагіря, В. Дві зустрічі** : [спомини про В. Ґренджу-Донського] / В. Пагіря // *Новини Закарпаття*. – 1997. – 22 квіт. – С. 5.
379. **Пагіря, Василь. Василь Ґренджа-Донський** / В. Пагіря // Пагіря, В. *Закарпатці у діаспорі* : нариси про закарпат. емігрантів / В. Пагіря. – Ужгород : Патент, 1997. – С. 82-84.
380. **Пагіря, Василь. Спогад про останню зустріч** : [про В. Ґренджу-Донського] / В. Пагіря // *Календар “Просвіти” на 1997 рік*. – Ужгород : Закарпат. край. т-во “Просвіта”, 1997. – С. 85-87.
381. **Пилипчинець, В. Святкування ювілею Василя Ґренджі-Донського** / В. Пилипчинець // *Новини Закарпаття*. – 1997. – 13 трав. – С. 6.
382. **Подвижник рідної літератури** : до 100-річчя з дня народження В. Ґренджі-Донського // *Вісник Хустщини*. – 1997. – 23 квіт.
383. **Поп, В. До 100-річчя Василя Ґренджі-Донського** / В. Поп // *Новини Закарпаття*. – 1997. – 1 берез. – С. 6. ; *Вісник Берегівщини*. – 1997. – 6 берез.
384. **Рекіта, Г. Ґренджа-Донський у Тячеві** : до 100-річчя від дня народж. співця карпат. полонини / Т. Рекіта // *Справа честі*. – 1997. – 31 трав. – С. 2.
385. **Рекіта-Пазуханич, Г. “Ми є лишень короткі епізоди...”** : [до 100-річчя з дня народж. В. Ґренджі-Донського] / Г. Рекіта-Пазуханич // *Дивослово*. – 1997. – № 4. – С. 49-53.
386. **Рекіта-Пазуханич, Г. З досвіду вивчення творчості В. Ґренджі-Донського в загальноосвітній школі** / Г. Рекіта-Пазуханич ; ред., упоряд. Н. Ребрик. – Ужгород : Карпати-Ґражда, 1997. – 80 с. – (Шкільна серія. Вип. 1.)
387. **Рекіта-Пазуханич, Г. Незгасний світоч Срібної землі** : до 100-річчя з дня народж. В. Ґренджі-Донського / Г. Рекіта-Пазуханич // *Срібна Земля*. – 1997. – 19 квіт. – С. 12. ; *Слово Просвіти*. – 1997. – № 7. – С. 13.

388. **Рекіта-Пазуханич, Г. Світоч Срібної землі** : до 100-річчя В. Гренджі-Донського / Г. Рекіта-Пазуханич // Дружба. – 1997. – 19 квіт.

389. **Федака, Д. “Шкільна серія” для школярів** : до 100-річчя від дня народж. В. Гренджі-Донського / Д. Федака // Срібна Земля-фест. – 1997. – 20-26 берез. – С. 14.

390. **Федака, С. Пам’яті видатного просвітянина** : [в Ужгороді відзначено столітній ювілей В. Гренджі-Донського] / С. Федака // Срібна Земля-фест. – 1997. – 24-30 квіт. – С. 2.

391. **Фединишинець, В. Земляче мій, капітане мій** : [творчість В. Гренджі-Донського] / В. Фединашинець // Новини Закарпаття. – 1997. – 22 квіт. – С. 5.

392. **Фединишинець, М. “На Закарпатті вижити з літератури – то краще каміння товкти”** : до 100-річчя від дня народж. В. Гренджі-Донського / М. Фединашинець // Срібна Земля-фест. – 1997. – 24-30 квіт. – С. 14.

393. **Ференц, Н. Його часопис “Наша земля”** : до 100-річчя з дня народж. В. Гренджі-Донського / Н. Ференц // Новини Закарпаття. – 1997. – 8 квіт. – С. 6 ; 10 квіт. – С. 5.

394. **Ференц, Н. Іван Франко і Василь Гренджа-Донський** / Н. Ференц // Син народу, що в гору йде : наук. зб. праць викладачів, аспірантів, студентів Ужгород. держ. ун-ту : [присвяч. 140-річчю від дня народж. І. Франка] / Ужгород. держу н-т. – Ужгород, 1997. – С. 73-74.

395. **Ференц, Н. Терновий вогонь любові** : [до 100-річчя з дня народж. В. Гренджі-Донського] / Н. Ференц // Молодь Закарпаття-реформа. – 1997. – 9 трав. – С. 3.

396. **Фізер, Іван. Новітній “Будитель” Закарпаття** : [доповідь з нагоди відзначення 100-річчя з дня народж. В. Гренджі-Донського] / І. Фізер // Народна воля. – Скрантон, Па. – 1997. – 30 жовт. – С. 8.

397. **Хланта, І. “Золотим потям” була казка** : до 100-річчя з дня народж. В. Гренджі-Донського / І. Хланта // Новини Закарпаття. – 1997. – 17 квіт. – С. 5.

398. **Magyar, T. A költő, akit „ruszin lázadónak” bélyegeztek** : (Vasziľ Hrendzsa-Donszkij születésének 100. évfordulójára) / T. Magyar // Kárpáti Igaz Szó. – 1997. – ápr. 26. – O. 12. : fotó. – Текст угор. мовою.

399. **Skrobinec, J. Grendzsa-Donszkij és Petőfi** : 100 éve született Vaszil Grendzsa-Donszkij ukrán költő, író, publicista és műfordító / J. Skrobinec // Kalendárium '97. – O. 136. – Текст угор. мовою.

400. **Zimomrja, M. A megérdemelt dicsőség útján** : Vaszil Hrendzsa-Donszkij születésének 100. évfordulójára / M. Zimomrja // Ungvidéki Hírek. – 1997. – jún. 7. – O. 8. – Текст угор. мовою.

1998

401. **Белень, Михайло. Василь Гренджа-Донський (1897–1974)** : [графіка й біогр. нарис] / М. Белень // Белень, М. Карпатська Україна у портретах / М. Белень. – Ужгород, 1998. – С. 66-68 : портр.

402. **Відзначення 100-річчя від дня народження Василя Гренджі-Донського** // Календар “Просвіти” на 1998 рік / упоряд. П. Федака. – Ужгород : Закарпат. край. т-во “Просвіта”, 1998. – С. 108-110.

403. **Зимомря, М. “Щоденник” В. Гренджі-Донського в контексті духовних змагань Карпатської України** / М. Зимомря // Слово педагога. – Кошалін (Польща). – 1998. – № 2. – С. 20-21.

404. **Кундрат, Юрій. Василь Гренджа-Донський як перекладач** : іст.-літ. огляд / Ю. Кундрат // Дукля. – 1998. – № 4. – С. 40-41.

405. **Мишанич, О. Василь Гренджа-Донський (1897–1974)** / О. Мишанич // Історія української літератури ХХ століття : у 2 кн. Кн. I : Перша половина ХХ ст. / за ред. В. Г. Дончика. – К. : Либідь, 1998. – С. 184-186.

406. **Мушинка, М. На пошану батькові** : [нова публікація Зірки Гренджі-Донської] / М. Мушинка // Визвольний шлях. – 1998. – січ. – Кн. 1(598). – С. 94-96.

407. **Пальок, Василь. “Не злякають нас ні пута, ні ярмо...”** : місце Василя Гренджі-Донського в суспільному русі Закарпаття в 20-30-х роках ХХ ст. / В. Пальок // Карпат. край. – 1998. – № 1-2. – С. 16-19.

408. **Фединишинець, М. Лідер українських будителів** : [про В. Гренджу-Донського] / М. Фединашинець // Айно. – 1998. – № 2-5. – С. 66-69.

1999

409. **Бочко, М. Ф. Коваль про В. Гренджу-Донського** / М. Бочко // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 1 / М-во

освіти України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 1999. – С. 8-10. – Бібліогр.: с. 10.

410. **В. С. Гренджа-Донський** : [коротка біогр. довідка] // Наш рідний край. – 1999. – № 6-7 (лют.-берез.). – С. 6 : портр.

411. **Вегеш, Микола. Августин Волошин в оцінці Гренджі-Донського** / М. Вегеш // Календар “Просвіти” на 1999 рік. – Ужгород : Закарпат. край. т-во “Просвіта”, 1999. – С. 73-74.

412. **Гоздог, П. Зачинатель нової літератури** : [про В. Гренджу-Донського] / П. Гоздог // Новини Виноградівщини. – 1999. – 26 серп. – С. 4.

413. **Гоздюк, П. Василь Гренджа-Донський – поет, прозаїк, драматург** : [102 роки від дня народж.] / П. Гоздюк // Вісник Хустщини. – 1999. – 24 квіт. – С. 4.

414. **Гренджа-Донська, Зірка. Ще кілька вражень про святкування 100-ліття Василя Гренджі-Донського** / З. Гренджа-Донська // Красне поле : у 3 ч. Ч. 1 : Про Карпатську Україну / упоряд. : Ю. Зейкан, В. Копейко. – Ужгород : Патент, 1999. – С. 79-81.

415. **Історична галерея** : визначні діячі науки, культури, освіти видатні постаті громад.-політ. та духовного життя Закарпаття : [в т. ч. про В. Гренджу-Донського] / ред. І. Ребрик ; упоряд. : Й. Кобаль, Н. Ребрик. – Ужгород : Гражда, 1999. – Вип. 5. – 13 портр.

416. **Мишанич, О. Оновлення літератури. Про літературний рух на Закарпатті 20-30-х рр. ХХ ст.** : [в т. ч. про В. Гренджу-Донського] / О. Мишанич // Карпат. край. – 1999. – Ч. 1-3. – С. 62-71.

417. **Мігалєга, М. Прислів'я та приказки у творчості В. Гренджі-Донського (семантико-стилістичний аспект)** / М. Мігалєга // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 1 / М-во освіти України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 1999. – С. 131-134. – Бібліогр.: с. 134.

418. **Одарченко, Петро. Видатні українські діячі** : статті, нариси : [в т. ч. про видатного поета Карпат. України В. Гренджу-Донського] / П. Одарченко. – К. : Смолоскип, 1999. – 322 с.

419. **Павличко, Д. На могилі Василя Гренджі-Донського** : [вірш] / Д. Павличко // Красне поле : у 3 ч. Ч. 1 : Про Карпатську Україну / упоряд. : Ю. Зейкан, В. Копейко. – Ужгород : Патент, 1999. – С. 81-82.

420. **Сенько, І. Проблеми етногенезу у творчості Василя Гренджі-Донського** / І. Сенько // Науковий збірник товариства "Просвіта" в Ужгороді. – Ужгород, 1999. – Річник II-III (XVI-XVII). – С. 95-106.

421. **Сюсько, М. Мовознавчі зацікавлення В. Гренджі-Донського** / М. Сюсько // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 1 / М-во освіти України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 1999. – С. 181-185. – Бібліогр. : с. 185.

422. **Ференц, Н. Будівничий і поет Карпатської України** : [В. Гренджа-Донський] / Н. Ференц // Карпатська Україна і Карпатська Січ : матеріали всеукр. наук.-практ. конф., присвяч. 60-річчю Карпат. України і Карпат. Січі м. Хуст, 14 берез. 1999 р. / упоряд. В. Худанич. – Ужгород : Карпати-Гражда, 1999. – С. 55-62.

2000

423. **Барчан, В. В. Мотив ностальгії в еміграційній ліриці В. Гренджі-Донського** / В. В. Барчан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 4 / М-во освіти і науки України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 2000. – С. 84-86.

424. **Вегеш, М. М. Громадсько-політична і культурно-освітня діяльність Василя Гренджі-Донського (1897–1974)** : (матеріали до спецкурсу "Історія укр. культури ХХ ст.") / М. М. Вегеш, Л. В. Горват. – Ужгород : ТОВ "Колір принт", 2000. – 106 с.

425. **Вегеш, М. Життєвий і творчий шлях Василя Гренджі-Донського** / М. Вегеш, Л. Горват // Верховина. – 2000. – 18 листоп. – С. 3.

426. **Вигодованець, Н. Проблеми української національної школи в публіцистиці В. Гренджі-Донського** / Н. Вигодованець // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 3 / М-во освіти і науки України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 2000. – С. 285-296. – Бібліогр. : с. 296.

427. **Козак, М. Фольклорні мотиви поезії Василя Гренджі-Донського** / М. Козак // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 3 / М-во освіти і науки України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 2000. – С. 310-315. – Бібліогр. : с. 315.

428. **Дурунда, А. Орел з обпаленими крилами** : [В. Гренджа-Донський] / А. Дурунда // Срібна Земля. – 2000. – 2 груд. – С. 14.

429. **Пилипчинець, В. Василь Гренджа-Донський повернувся у Міжгір'я** : [пам'ятник співцю Карпат – автор М. Белень] / В. Пилипчинець // Фест. – 2000. – 23-29 листоп. – С. 2.

430. **Сенько, І. М. Історія у дзеркалі літератури** : [в т. ч. висвітлено питання відображення істор. дійсності у худож. творах В. Гренджі-Донського] / І. М. Сенько ; Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 2000. – 100 с.

431. **Сюсько, М. Мовний світ В. Гренджі-Донського** : літературна й діалектна стихія у творчості письменника / М. Сюсько // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 2 / М-во освіти і науки України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 2000. – С. 209-215. – Бібліогр.: с. 215.

432. **Сюсько, Михайло. Питання літературної мови у творчих взаєминах Василя Гренджі-Донського та Зореслава (о. Степана-Севастиана Сабола, ЧСВВ)** / М. Сюсько // Науковий збірник Товариства “Просвіта” в Ужгороді. – Річник IV (XVIII) : Карпатська Україна: Національне відродження. Політичний розвиток. Персоналії : матеріали міжнар. наук. конф., присвяч. 60-річчю Карпат. України (11-12 берез. 1999 р.) / упоряд. та наук. ред. : П. Федака, М. Вегеш ; редкол. : Й. О. Баглай, М. М. Вегеш, Д. Д. Данилюк [та ін.]. – Ужгород : Два кольори, 2000. – С. 182-185. – Бібліогр. в кінці ст.

433. **Фединишинець, М. Творчі взаємини Августина Волошина і Василя Гренджі-Донського** / М. Фединашинець // Науковий збірник товариства “Просвіта” в Ужгороді. – Ужгород, 2000. – С. 218.

434. **Ференц, Н. Проблеми національної культури у публіцистиці В. Гренджі-Донського** / Н. Ференц // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. пр. – Вип. 3 / М-во освіти і науки України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 2000. – С. 329-336. – Бібліогр.: с. 336.

2001

435. **Барчан, В. Календар “Просвіти” в Ужгороді як своєрідне періодичне закарпатське видання 20-30 рр. ХХ ст.** : [в т. ч. про В. Гренджу-Донського] / В. Барчан, О. Росул // Актуальні проблеми журналістики : зб. наук. праць. – Ужгород : Ліра, 2001. – С. 250-256.

436. **Гаврош, О. Гренджі: закарпатські династії** : [про родину В. Гренджі-Донського] / О. Гаврош // Новини Закарпаття. – 2001. – 17 лют. – С. 12.

437. **Гренджа, Іван.** “КДБ пропонувало мені шпигувати за братом” : [інтерв'ю з братом письменника В. Гренджі-Донського / вів О. Гаврош] / І. Гренджа // Старий Замок. – 2001. – 24 трав. – С. 12. ; Календар “Просвіти” на 2002 рік. – Ужгород : Закарпат. край. т-во “Просвіта”, 2002. – С. 177-183.

438. **Росул, О.** “Юношество” – молодіжний журнал 20-30 рр. ХХ ст. : [в т. ч. про В. Гренджу-Донського] / О. Росул // Актуальні проблеми журналістики : зб. наук. праць. – Ужгород : Ліра, 2001. – С. 357-360.

439. **Сюсько, М.** Особливості мови щоденника Василя Гренджі-Донського “Щастя і горе Карпатської України” / М. Сюсько, Я. Шебештян // Там само. – С. 472-480.

440. “Тобі рідний краю” : матеріали до сценарію літ.-муз. вечора до 105-ої річниці з дня народж. В. Гренджі-Донського // Календар краєзнавчих і пам'ятних дат на 2002 р. : рек. бібліогр. посіб. / Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ; склад. : Т. І. Васильєва, Г. К. Ковальчук. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2001. – С. 99-101.

2002

441. **Божук, Г.** Василь Гренджа-Донський і молодь : до 105-ої річниці з дня народження / Г. Божук // Срібна Земля. – 2002. – 27 квіт. – С. 14.

442. **Бойківщина** : наук. зб. Т. 2 : матеріали наук. конф. “Бойківщина: віра, культура, цивілізація”, присвяч. 75-річчю т-ва “Бойківщина”, Дрогобич-Трускавець, 28-29 верес. 2002 р. : [в т. ч. розглянуто щоденник В. Гренджі-Донського як документ доби] / Наук.-культурол. т-во “Бойківщина”. – Дрогобич : Добре серце, 2002. – 444 с.

443. **Бочко, М.** Мотиви туги за рідним краєм у поетичній творчості Василя Гренджі-Донського та Федора Коваля (спроба типологічного зіставлення) / М. Бочко // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 5 / М-во освіти України, Ужгород. держ. ун-т. – Ужгород, 2002. – С. 43-48. – Бібліогр. : с. 48.

444. **Василь Гренджа-Донський** : [коротка довідка про життя і творчість письменника] // Закарпатське оповідання ХХ століття : антологія / упоряд., передм., підгот. текстів П. М. Ходанича ; худож. В. Микита. – Ужгород : Вид-во “Закарпаття”, 2002. – С. 50 : портр.

445. **Гаврош, О. Закарпатське століття: пам'ять** : [спогади; в т. ч. про В. Ґренджу-Донського згадує І. Ґренджа] / О. Гаврош // Закарпат. правда. – 2002. – 19-25 верес. – С. 11 : фот.

446. **Ґренджа, Н. Брат мого дідуся** : великий поет і патріот Срібної Землі очима школярки : [про В. Ґренджу-Донського] / Н. Ґренджа // Новини Закарпаття. – 2002. – 23 квіт. – С. 2.

447. **Ґренджа, Н. Дух поета завжди із нами** : [про вшанування пам'яті В. Ґренджі-Донського] / Н. Ґренджа // Новини Закарпаття. – 2002. – 15 січ. – С. 4.

448. **Ґренджа-Донський Василь Степанович** // Вони боронили Карпатську Україну : нариси історії нац.-визвол. боротьби закарпат. українців / під ред. М. Вегеша [та ін.]. – Ужгород : Карпати, 2002. – С. 472-477.

449. **Донька Ґренджі-Донського вдячна за книжку батька** : [слова подяки] // Фест. – 2002. – 16-22 трав. – С. 12.

450. **Ільницький, В. І. Літописець Карпатської України** : [передмова] / В. І. Ільницький, Д. М. Федака // Ґренджа-Донський, В. Щастя і горе Карпатської України: щоденник. Мої спогади / В. Ґренджа-Донський. – Ужгород : Закарпаття, 2002. – С. 5-16.

451. **Козак, М. Ю. Розвиток української лірики 20-30-х рр. ХХ ст. на Закарпатті (проблематика та жанрово-стильові пошуки)** : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 : [в т. ч. проаналізовано лірику В. Ґренджі-Донського] / М. Ю. Козак ; Прикарпат. ун-т ім. В. Стефаника. – Івано-Франківськ, 2002. – 20 с.

452. **Козак, М. Ю. Романтизм у ліриці В. Ґренджі-Донського** / М. Ю. Козак // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 6. – Ужгород, 2002. – С. 103-105.

453. **Літописець Карпатської України** : [про творчість В. Ґренджі-Донського] // Закарпат. калейдоскоп. – 2002. – 14 лют. – С. 1.

454. **Мишанич, О. Оновлення літератури** : (про літ. рух на Закарпатті 20-30-х років ХХ ст.) : [в т. ч. про В. Ґренджу-Донського] / О. Мишанич // Мишанич, О. На переломі : літературознавчі ст. й дослідження / О. Мишанич. – К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. – С. 237-256.

455. **Повернення спадщини В. Ґренджі-Донського** : [до 105-річчя з дня народж.] // Європа-центр. – 2002. – 27 квіт. – С. 6.

456. **Рекіта, В. Літописець Карпатської України** : [В. Ґренджа-Донський] / В. Рекіта // Дружба. – 2002. – 25 квіт. – С. 2. ; Просвіта. – 2004. – № 4 (квіт.). – С. 4.
457. **Рекіта-Пазуханич, Г. Шляхом терновим до України** : ознайомлення із життям і творчістю В. Ґренджі-Донського : [урок літ. рід. краю у 10-11-х кл.] / Г. Рекіта-Пазуханич // Укр. мова та літ. в шк. – 2002. – № 4. – С. 54-58.
458. **Рекіта-Пазуханич, Ганна. За горами високими за лісами глибокими** : урок-мандрівка у світ казок, запис. В. Ґренджею-Донським / Г. Рекіта-Пазуханич // За сьомою горою : закарпат. казки / зібрав і впоряд. В. Ґренджа-Донський ; передм. Г. Рекіти-Пазуханич. – Ужгород : Закарпаття, 2002. – С. 190-197.
459. **Рекіта-Пазуханич, Ганна. Незгасний світоч Срібної Землі** : [передмова] / Г. Рекіта-Пазуханич // За сьомою горою : закарпат. казки / зібрав і впоряд. В. Ґренджа-Донський. – Ужгород : Закарпаття, 2002. – С. 3-5.
460. **Свято у Міжгір'ї** : [з нагоди 105 річниці з дня народж. В. Ґренджі-Донського] // Закарпат. калейдоскоп. – 2002. – 25 квіт. – С. 1.
461. **Сюсько, М. Ономастика художнього тексту (на матеріалі творчої спадщини В. Ґренджі-Донського)** / М. Сюсько // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 5 / М-во освіти України, Ужгород, держ. ун-т. – Ужгород, 2002. – С. 276-279. – Бібліогр.: с. 279.
462. **Сюсько, М. Шляхом терновим** : [до 105-річчя з дня народж. В. С. Ґренджі-Донського] / М. Сюсько // Закарпат. правда. – 2002. – 18-24 квіт. – С. 7.
463. **Туряниця, Ю. Д. Художня своєрідність творів Василя Ґренджі-Донського для дітей** / Ю. Д. Туряниця // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 6. – Ужгород, 2002. – С.115-118.
464. **Федака, Д. "Свій щоденник Василь Ґренджа-Донський творив не раз під загрозою смерті"** : [розмова / вів М. Сірик] / Д. Федака // Фест. – 2002. – 7-13 берез. – С. 14.
465. **Фединишинець, М. Президент Карпатської України і президент карпатоукраїнської літератури** : [про творчі взаємини А. Волошина і В. Ґренджі-Донського] / М. Фединашинець // РІО. – 2002. – 23 лют. – С. Б 6.

466. **Юричка, І. З його ім'ям у серці** : [вшанування В. Ґренджі-Донського в шк. № 6 м. Ужгород] / І. Юричка // Срібна Земля. – 2002. – 9 листоп. – С. 14.

2003

467. **Барчан, О. В. Тарас Шевченко і становлення національної свідомості закарпатців у публіцистиці Василя Ґренджі-Донського** / О. В. Барчан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 7. – Ужгород : Ліра, 2003. – С. 84-88.

468. **Барчан, О. Василь Ґренджа-Донський про роль О. Духновича в духовній культурі Закарпаття** / О. Барчан // Олександр Духнович – визначний педагог, мислитель і громадсько-політичний діяч Закарпаття : матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 200-річчю від дня народж. О. Духновича (24-26 квіт. 2003 р., Ужгород). – Ужгород : Вид-во УжНУ, 2003. – С. 242-248.

469. **Василь Ґренджа-Донський** : поет, прозаїк, драматург 23.04.1897–26.11.1974 рр. : [довідка про життя та творчість] // Письменники Закарпаття / упоряд. В. Кохан ; вступ. слово М. Талапканича. – Ужгород, 2003. – С. 12 : портр.

470. **Василь Ґренджа-Донський** : [коротка довідка про життя і творчість письменника] // Закарпатська поезія ХХ століття : антологія / упоряд., передм. В. П. Густі ; худож. оформ. О. Долгош ; голов. ред. Г. М. Курій. – Ужгород : Закарпаття, 2003. – С. 9-10 : портр. – (Серія Красне письменство Закарпаття).

471. **Василь Ґренджа-Донський (1897–1974)** // Жупанин, С. Верховиночка : літ. рідного краю : у 2-х кн. Кн. 2 : навч. посіб. для учнів 7-9 кл. загальноосвіт. шк., 3-5 кл. гімназій, ліцеїв і колегіумів Закарпаття / С. Жупанин. – К. : Рута, 2003. – С. 52 : портр.

472. **Вишнянський, В. Поетичному роду нема переводу** : [презентація першої поетичної зб. внучатої племінниці В. Ґренджі-Донського – Н. Ґренджі “Ріка життя” м. Виноградів] / В. Вишнянський // Старий Замок. – 2003. – 6 лют. – С. 16

473. **Густі, В. Негодами гартована, а сонцем очарована** : [передмова ; в т. ч. про В. Ґренджу-Донського] / В. Густі // Закарпатська поезія ХХ століття : антологія / упоряд., передм. В. П. Густі ; худож. оформ.

О. Долгош ; голов. ред. Г. М. Курій. – Ужгород : Вид-во “Закарпаття”, 2003. – С. 3-8. – (Серія Красне письмо Закарпаття).

474. **Ільницький, В. Публіцистика Василя Ґренджі-Донського** : [передмова] / В. Ільницький // Ґренджа-Донський, В. Я теж українець : публіцистика / В. Ґренджа-Донський. – Ужгород : Закарпаття, 2003. – С. 5-12.

475. **Книговидавці знову прийшли до нас не з порожніми руками** : [про вихід кн. В. Ґренджі-Донського “Я теж українець”] // Фест. – 2003. – 22-28 трав. – С. 2.

476. **Козак, М. Пейзажна лірика Василя Ґренджі-Донського** / М. Козак // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 8. – Ужгород : Ліра, 2003. – С. 89-92.

477. **Рекіта, В. Історія Закарпаття у творчій спадщині Василя Ґренджі-Донського** / В. Рекіта // Карпати – Carpatica. – Вип. 28 : Актуальні проблеми політичної історії та духовності Закарпаття. – Ужгород, 2003. – С. 95-109.

478. **Рекіта, Г. “Шляхом терновим”** : узагальнення вивченого з життя і творчості В. Ґренджі-Донського та з розділу “іменник” : [конспект уроку з літ. рід. краю] / Г. Рекіта // Слово вчителя. – 2003. – 3 жовт. – С. 5.

479. **Рекіта-Пазуханич, Г. І. Шляхом терновим** : до 25-х роковин від дня смерті поета В. Ґренджі-Донського // Все для вчителя. – 2003. – № 3. – С. 24-27.

480. **Річниця Василя Ґренджі-Донського** : [106-річчя від дня народж.] // Срібна Земля. – 2003. – 26 квіт. – С. 3.

481. **Федака, П. Крайове товариство “Просвіта” у громадській діяльності і творчості Василя Ґренджі-Донського** / П. Федака // Науковий збірник Товариства “Просвіта”. – Ужгород. – 2003. – (Річник V-VII). – С. 41-47.

482. **Ференц, Н. Будівничий і поет Карпатської України** : [В. Ґренджа-Донський] / Н. Ференц // Ференц, Н. Поезія і поети Закарпаття : літ.-крит. ст. / Н. Ференц. – Ужгород : Мист. Лінія, 2003. – С. 67-75.

483. **Ференц, Н. В. Ґренджа-Донський про мову закарпатців** / Н. Ференц // Там само. – С. 56-62.

484. **Ференц, Н. В. Ґренджа-Донський як редактор журналу “Наша земля”** / Н. Ференц // Там само. – С. 49-56.

485. **Ференц, Н.** Пласт у житті і творчості В. Гренджі-Донського / Н. Ференц // Там само. – С. 62-67.

2004

486. **Барчан, В. В.** Лірика Василя Гренджі-Донського / В. Барчан // Українська поезія Закарпаття ХХ століття : наук. зб. / упоряд. та передм. В. В. Барчан. – Ужгород : Ліра, 2004. – С. 43-84.

487. **Барчан, Валентина.** Поетична творчість В. Гренджі-Донського : навч. посіб. / В. Барчан. – Ужгород : Карпати, 2004. – 152 с. – Бібліогр.: с. 92-94.

488. **Барчан, О. Олександр Духнович в оцінці Василя Гренджі-Донського** / О. Барчан // Вісник Львівського університету. Серія : Журналістика. – Вип. 24. – Львів, 2004. – С. 3-8. – Бібліогр. наприкінці ст.

489. **Барчан, О. Спиридон Черкасенко в публіцистиці Василя Гренджі-Донського** / О. Барчан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 9. – Ужгород : Ліра, 2004. – С. 112-115. – Бібліогр. наприкінці ст.

490. **Басараб, В. Августин Волошин у спогадах очевидців** : [в т. ч. про спогади В. Гренджі-Донського] / В. Басараб, М. Вегеш // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 10. – Ужгород, 2004. – С. 143-153. – Бібліогр. наприкінці ст.

491. **Василь Гренджа-Донський** : [коротка довідка про життя і творчість письменника] // Закарпатська література для дітей ХХ століття : антологія / упоряд., передм. та підгот. текстів Г. Малик ; худож. оформ., післямова О. Долгош ; голов. ред. Г. М. Курій. – Ужгород : Видво "Закарпаття", 2004. – С. 15-16 : портр. – (Серія Красне письменство Закарпаття).

492. **Гординський, С.** Сучасна закарпатська поезія / С. Гординський // Барчан, В. Поетична творчість В. Гренджі-Донського : навч. посіб. / В. Барчан. – Ужгород : Карпати, 2004. – С. 105-106.

493. **Гренджа-Донська, Зірка.** "Ми є лишень короткі епізоди" : [передмова] / З. Гренджа-Донська // Гренджа-Донський, В. Твори : у 2-х т. Т. 1 / В. Гренджа-Донський. – Ужгород : Карпати, 2004. – С. 5-68.

494. **Довгаль, С.** Шляхом поступу (з приводу десятиліття "Пчілки") : [про творчість В. Гренджі-Донського] / С. Довгаль // Барчан, В.

Поетична творчість В. Ґренджі-Донського : навч. посіб. / В. Барчан. – Ужгород : Карпати, 2004. – С. 103-104.

495. **Марко, В. Людина на історичних перехрестях** : [про кн. В. Рекіти “Історія Закарпаття у творчій спадщині В. Ґренджі-Донського”] / В. Марко // Новини Закарпаття. – 2004. – 10 черв. – С. 6.

496. **Мишанич, О. Син верховини** : [передмова] / О. Мишанич // Ґренджа-Донський, В. Твори : у 2-х т. Т. 2 / В. Ґренджа-Донський. – Ужгород : Карпати, 2004. – С. 3-15.

497. **Пагирия, Василь. Терновий шлях поета** : до 30-річчя смерті Василя Ґренджі-Донського / В. Пагирия. – Мукачево : Карпат. вежа, 2004. – 48 с. : портр.

498. **Рекіта, В. І. Історія Закарпаття у творчій спадщині Василя Ґренджі-Донського** : 65-ій річниці Карпат. України присвячується / В. І. Рекіта ; передм. В. Задорожного. – Ужгород : Гражда, 2004. – 100 с. – Бібліогр.: с. 91-97.

Рец. : **Марко, В.** Людина на історичних перехрестях / В. Марко // Новини Закарпаття. – 2004. – 10 черв. – С. 6.

499. **Рекіта, В. Літописець Карпатської України** / В. Рекіта // Народна Воля. – Скрантон, Па. – 2004. – 11 берез. – С. 5.

500. **Рекіта, В. Висвітлення постаті Августина Волошина у творчій спадщині В. Ґренджі-Донського** / В. Рекіта // Народна Воля. – Скрантон, Па. – 2004. – 22 квіт. – С. 5. ; Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 11. – 2004. – С. 149-153. – Бібліогр. наприкінці ст.

501. **Рекіта, В. Постать Августина Волошина у творчій спадщині Василя Ґренджі-Донського** / В. Рекіта // Історична школа професора Володимира Задорожного : наук. зб. – Вип. 2. Carpatica – Карпатика. – Вип. 30. – Ужгород : Гражда, 2004. – С. 95-100. – Бібліогр. наприкінці ст.

502. **Рекіта, Віктор. Рід Василя Ґренджі-Донського** / В. Рекіта // Календар “Просвіти” на 2004 рік. – Ужгород : Закарпат. край. т-во “Просвіта”, 2004. – С. 195-197. ; Слово. – 2004. – № 1 (січ.-берез.). – С. 19-21. : фот.

503. **Рекіта, Віктор. Рід, котрий породив поета** : [рід Ґренджі] / В. Рекіта // Свобода. – Нью-Джерсі. – 2004. – 5 листоп. – С. 26.

504. **Сенько, І. Рекомендоване міністерством** : [про кн. В. Барчан “Поетична творчість В. Ґренджі-Донського”, Ужгород, 2004] / І. Сенько // Погляд. – 2004. – трав. 4. – С. 2.

505. Скунць, П. **Ґренджа-Донський** : [вірш] / П. Скунць // Барчан, Валентина. Поетична творчість В. Ґренджі-Донського : навч. посіб. / В. Барчан. – Ужгород : Карпати, 2004. – С. 107.

506. Сюсько, М. **Спогад коло тернового вогню** : [спогади про В. Ґренджу-Донського] // Карпат. Україна. – 2004. – 17 квіт. – С. 13.

507. Сюсько, М. **Тобі, рідний краю, і честь, і любов** : до 30-річчя пам'яті В. Ґренджі-Донського / М. Сюсько // Новини Закарпаття. – 2004. – 30 листоп. – С. 3.

508. Ференц, Н. **Поезія Закарпаття першої половини ХХ століття** : [в т. ч. про В. Ґренджу-Донського] / Н. Ференц // Українська поезія Закарпаття ХХ століття : наук. зб. / упоряд. та передм. В. В. Барчан. – Ужгород : Ліра, 2004. – С. 11-42.

2005

509. Барчан, О. В. **Ґренджа-Донський у боротьбі за українську мову (20-30-ті рр. ХХ ст.)** / О. Барчан // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 9 / М-во освіти і науки України, Ужгород, нац. ун-т. – Ужгород, 2005. – С. 381-384. – Бібліогр. : с. 384.

510. Барчан, О. **Історична тематика у творчості В. Ґренджі-Донського** / О. Барчан // Вісник Львівського університету. Серія : Журналістика. – Вип. 26. – Львів, 2005. – С. 3-8.

511. Барчан, О. **Театральна тема у публіцистиці В. Ґренджі-Донського (20–30 рр. ХХ ст.)** / О. Барчан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 12. – Ужгород : Ліра, 2005. – С. 161-163. – Бібліогр. наприкінці ст.

512. Вегеш, Микола. **Василь Ґренджа-Донський розповідає...** : [про жит. і твор. шлях В. Ґренджі-Донського] / М. Вегеш // Вегеш, М. Історія і політика : в 4-х т. Т. 2 : Історія Карпатської України / М. Вегеш ; Ужгород, нац. ун-т, Іст. ф-т. – Ужгород : Вид-во Ужгород. нац. ун-ту, 2005. – С. 500-540.

513. Галда, П. **Феномен людської жорстокості в зображенні В. Ґренджі-Донського** / П. Галда // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 13. – Ужгород : Вісник Карпат, 2005. – С. 95-101.

514. Голомб, Л. В. **Ґренджа-Донський і В. Пачовський** / Л. Голомб // Голомб, Л. Із спостережень над українською поезією ХІХ–ХХ

століть : зб. ст. / Л. Голомб. – Ужгород : Гражда, 2005. – С. 314-319. – Бібліогр. наприкінці ст.

515. **З листів Зірки Гренджі-Донської до Миколи Вегеша** // Вегеш, М. Історія і політика : в 4-х т. Т. 2 : Історія Карпатської України / М. Вегеш ; Ужгород. нац. ун-т, Іст. ф-т. – Ужгород : Вид-во Ужгород. нац. ун-ту, 2005. – С. 541-549.

516. **Лізанець, О. Прозова творчість Василя Гренджі-Донського в оцінці критиків та літературознавців** / О. Лізанець // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 12. – Ужгород, 2005. – С. 117-121. – Бібліогр. наприкінці ст.

517. **Рекіта, В. Рід Василя Гренджі-Донського** / В. Рекіта // Матеріали четвертої міжобласної генеалогічної конференції “Український родовід”. – Львів : НВФ “Українські технології”, 2005. – С. 160-165.

518. **Сюсько, М. Псевдоніми В. Гренджі-Донського та інших персоналій у творчому доробку письменника** / М. Сюсько // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип. 8. – Ужгород, 2005. – С. 293-302. – Бібліогр. : с. 301-302.

519. **Ференц, Н. С. Творчість Т. Шевченка в оцінці В. Гренджі-Донського** / Н. С. Ференц // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 12. – Ужгород, 2005. – С. 147-150. – Бібліогр. наприкінці ст.

2006

520. **Барчан, В. Ідея державності та соборності в публіцистиці В. Гренджі-Донського** / В. Барчан, О. Барчан // Національна періодика початку ХХ століття: розвиток і реалізація української ідеї державотворення : матеріали міжнар. наук. конф. Київ, 8-9 груд. 2006 р. / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики ; за ред. Н. М. Сидоренко. – К., 2006. – С. 76-77.

521. **Барчан, Олесь. Народознавча проблематика в публіцистиці В. Гренджі-Донського 20-30 рр. ХХ ст. у контексті формування світоглядних засад автора** / О. Барчан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 14. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2006. – С. 164-168. ; Пресознавчі студії: історія, теорія, методологія : зб. праць кафедри укр. преси і Дослідницького центру історії

західноукр. преси. – Вип. 7 : До 150-річчя від дня народження Івана Франка. – Л., 2006. – С. 218-219.

522. **Барчан, Олеся Василівна.** Публіцистика В. Гренджі-Донського 20-30-х років ХХ ст. у контексті національного відродження Закарпаття : дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / О. В. Барчан ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2006. – 196 с.

523. **Басараб, М. Площадь Гренджи-Донского** / М. Басараб // Басараб, М. Ужгород : путеводитель / М. Басараб, В. Браславец. – Ужгород : Изд-во ПП Басараб М. М., 2006. – С. 14-15. – Текст рос. мовою.

524. **Габорець, Василь.** Василь Гренджа-Донський і український театр / В. Габорець // Скарби духовності : публіцистика, культуролог. ст., рец. – Ужгород : Ліра, 2006. – С. 35-43. – Бібліогр. наприкінці ст.

525. **Галда, П.** Жорстокість гортистських окупантів у зображенні В. Гренджі-Донського / П. Галда // Карпат. голос. – 2006. – 11-17 берез. – С. 6.

526. **Голомб, Лідія.** Новаторські тенденції в українській літературі кінця ХІХ – перших десятиліть ХХ ст. : [в т. ч. про творчість В. Гренджі-Донського] / Л. Голомб. – Ужгород : Гражда, 2006. – 296 с.

527. **Керівник Пресової служби Карпатської України Василь Гренджа-Донський: “Наша земля перероджується...”** : [про події Карпат. України] // Карпат. світ. – 2006. – № 1. – С. 93-105. : фот.

528. **Мишанич, Олекса.** Василь Гренджа-Донський (1897–1974) : [про жит. і творч. шлях В. Гренджі-Донського] / О. Мишанич // Письменники Срібної Землі : до 60-річчя Закарпат. орг. Нац. спілки письменників України / упоряд., передм., підгот. текстів П. М. Ходанича. – Ужгород : Ужгород. міська друк., 2006. – С. 121-130 : портр.

529. **Рекіта, Віктор.** Василь Гренджа-Донський: родовід поета / В. Рекіта // Наукові записки. Серія : Філологічні науки (літературознавство). – Вип. 69. Ч. 2. – Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2006. – С. 124-129.

530. **Рекіта-Пазуханич, Г.** З Україною в серці : [про В. Гренджу-Донського] / Г. Рекіта-Пазуханич // Дружба. – 2006. – 14 січ. – С. 4.

531. **Сюсько, М.** Василь Степанович Гренджа-Донський : 110-річчя від дня народж. письменника, громад. діяча (1897–1974) / М. Сюсько // Календар краєзнавчих пам'ятних дат на 2007 рік : рек. бібліогр.

посіб. / Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ; Від. краєзнав. л-ри ; уклад. Т. І. Васильєва ; відп. за вип. Л. З. Григаш. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2006. – С. 205-210. – Бібліогр. наприкінці ст.

532. **Сюсько, М. Рідну милу Верховину тоді побачив востаннє :** [до 110-річчя з дня народж. В. Ґренджі-Донського] / М. Сюсько // Фест. – 2006. – 20-26 квіт. – С. 14.

533. **Угрін, О. Стаття В. Ґренджі-Донського про привітання Августина Волошина працівникам новоствореного уряду Підкарпатської Русі** / О. Угрін // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 14. – Ужгород, 2006. – С. 209.

534. **Федака, Дмитро. Василь Ґренджа-Донський (1897–1974)** / Д. Федака // Під синіми Бескидами : антол. поезії та малої прози укр. письменників Словаччини / упоряд. : Д. М. Федака, І. Ю. Яцканин. – Ужгород : Закарпаття, 2006. – С. 19-22 : портр.

535. **Федака, Дмитро. Оберег українського Закарпаття :** Василь Ґренджа-Донський (1897–1974) / Д. Федака // “Криваві тіні Кремлю” : літ. творчість репресов. закарпатців / упоряд. і підгот. текстів О. Д. Довганича ; ред. Д. М. Федака ; худож. оформ. М. М. Дем’яна. – Ужгород : Закарпаття, 2006. – С. 101-109 : портр.

536. **Ференц, Н. “Вогонь патріотизму усім – усюди розсівав” :** [про творчість В. Ґренджі-Донського] / Н. Ференц // Ференц, Н. Поетичні горизонти Закарпаття : літ.-крит. ст. – Ужгород : Мист. Лінія, 2006. – С. 72-81.

537. **Ференц, Надія. “Ми українцями звемося” :** [про творчість В. Ґренджі-Донського] / Н. Ференц // Ференц, Н. Поетичні горизонти Закарпаття : літ.-крит. ст. / Н. Ференц. – Ужгород : Мист. Лінія, 2006. – С. 89-95.

538. **Ференц, Надія. “Я в “Нашу землю” вложив свою душу” :** [про творчість В. Ґренджі-Донського] / Н. Ференц // Ференц, Н. Поетичні горизонти Закарпаття : літ.-крит. ст. / Н. Ференц. – Ужгород : Мист. Лінія, 2006. – С. 82-89.

539. **Ференц, Надія. Будівничий і поет Карпатської України :** [про В. Ґренджу-Донського] / Н. Ференц // Там само. – С. 102-111.

540. **Ференц, Надія. Духовний спадкоємець Шевченка :** [про творчість В. Ґренджі-Донського] / Н. Ференц // Там само. – С. 95-102.

541. **Ходанич, Петро.** У пошуках красного слова : [в т. ч. про творчість В. Гренджі-Донського] / П. Ходанич // Письменники Срібної Землі : до 60-річчя Закарпат. орг. Нац. спілки письменників України / упоряд., передм., підгот. текстів П. М. Ходанича. – Ужгород : Ужгород, міська друк., 2006. – С. 11-63.

2007

542. **Барчан, О.** Боротьба за мову у структурі культурологічної проблематики в публіцистиці В. Гренджі-Донського / О. Барчан // Вісник Львівського університету. Серія : Журналістика. – Вип. 31. – Л., 2007. – С. 103-120.

543. **Барчан, О. В.** Роль Василя Гренджі-Донського у становленні закарпатської україномовної преси на початку 20 століття / О. В. Барчан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 17. – Ужгород, 2007. – С. 143-147.

544. **Барчан, О. В.** Соціальні питання в публіцистиці В. Гренджі-Донського / О. В. Барчан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 16. – Ужгород, 2007. – С. 127-130.

545. **Барчан, Олеся Василівна.** Публіцистика В. Гренджі-Донського 20-30-х років ХХ ст. у контексті національного відродження Закарпаття : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / О. В. Барчан ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2007. – 20 с.

546. **Густі, Василь.** “...Не лінуватися і не жаліти себе” : (про Василя Гренджу-Донського) / В. Густі // Густі, В. Кого я знав, кого люблю спогади-есеї / В. Густі. – Ужгород : Карпати, 2007. – С. 93-95.

547. **Кельбас, О. І.** Дві свічки на одному підсвічнику : [урок літ. про життя і творчість В. Гренджі-Донського та Зореслава] / О. І. Кельбас // Порадник учителям словесності : метод. посіб. – Ужгород, 2007. – С. 224-234.

548. **Пагиря, Василь.** Зустрічі і листування з Василем Гренджею-Донським та його дочкою Зіркою : до 110-річчя народж. письменника, публіциста, громад. діяча / В. Пагиря // Календар “Просвіти” на 2007 рік. – Ужгород : Закарпат. край. т-во “Просвіта”, 2007. – С. 54-58. : портр., фот.

549. **Рекіта, В. І.** Історія Закарпаття у творчій спадщині Василя Ґренджі-Донського / В. І. Рекіта ; передм. В. Задорожного. – Вид. друге, переробл., доп. – Ужгород : Гражда, 2007. – 112 с.

550. **Сюсько, Микола.** Вимушена розлука: тривалістю тридцять років : [про В. Ґренджу-Донського] / М. Сюсько // Новини Закарпаття. – 2007. – 5 черв. – С. 5. ; Новини Закарпаття. – 2007. – 9 черв. – С. 12.

551. **Сюсько, Михайло.** Ніхто з українських поетів Закарпаття не писав : 23 квіт. – 110-річчя від дня народж. В. С. Ґренджі-Донського, письменника, громад. діяча (1897–1974) / М. Сюсько // Репортаж. – 2007. – 21 квіт. – С. 4

552. **Філіппов, Олексій.** Мої зустрічі з Василем Ґренджою-Донським : [спогади В. Пагіри] / О. Філіппов // Старий Замок. Паланок. – 2007. – 19-25 квіт. – С. 20.

2008

553. **Бабота, Любиця.** Українська література Чехословаччини в міжвоєнний період (творчість В. Ґренджі-Донського, І. Невицької та Зореслава) / Л. Бабота // Мова і культура. – Вип. 10. Т. IX (109) / Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2008. – С. 172-179. – Бібліогр. наприкінці ст.

554. **Барчан, О.** Пропагандистська діяльність В. Ґренджі-Донського у період виборів до сойму Карпатської України / О. Барчан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 18. – Ужгород, 2008. – С. 107-110. – Бібліогр. наприкінці ст.

555. **Будівничі Карпато-Української держави** : Ґренджа-Донський Василь (23.04.1897–21.11.1974) – культурний і громадсько-політичний діяч // Вегеш, М. Карпатська Україна в контексті українського державотворення : навч. посіб. / М. Вегеш, М. Токар, М. Басараб. – Ужгород : Карпати, 2008. – С. 174-175 : портр.

556. **Густі, Василь.** “Не лінуватися і не жаліти себе” : [про В. Ґренджу-Донського] / В. Густі // Едельвейс Закарпаття. – 2008. – 25 квіт. – С. 4.

557. **Децик, Р.** Роль пошукової і дослідницької роботи у діяльності шкільних музеїв (на прикладі музеїв при навч. закл. Закарпат. обл.) : [в т. ч. про музеї В. Ґренджі-Донського] при Тячів. ЗШ I-III ст. № 1 (кер. Г. Рекіта), Міжгір. ЗШ I-III ст. (кер. Т. Юрик), ЗШ I-III ст. № 6 м.

Ужгорода (кер. М. Грибовська)] / Р. Децик // Український музей при навчальному закладі: історія і сучасність : матеріали обл. наук.-метод. конф. – Кіровоград, 2008. – С. 39-45.

558. **Ільницький, В. Літописець Карпатської України** : [поет та письменник В. Гренджа-Донський] / В. Ільницький, Д. Федака // Європа-Центр. – 2008. – № 4 (груд.). – С. 86-87. : фот.

559. **Рекіта, В. Рід Гренджив** / В. Рекіта // Науковий вісник Ужгородського університету, Серія : Історія. – Вип. 21. – Ужгород : Говерла, 2008. – С. 14-19. – Бібліогр. наприкінці ст.

560. **Рекіта, Віктор. Лицарі Великого Чину** : іст. портрети : [в т. ч. аналіз постаті В. Гренджі-Донського, як одного з ключових діячів Карпат. України] / В. Рекіта ; передм. С. Д. Федаки ; Ужгород. нац. ун-т, НДІ україністики ім. М. Мольнара. – Ужгород : Гражда, 2008. – 88 с. – Бібліогр. наприкінці ст. – (Ucrainica: personalia).

561. **Сторінками історії українських земель** : вплив літ. на нац. відродження в Закарпатті : [в т. ч. про письменника В. Гренджу-Донського] // Пороги. – 2008. – № 3 (лип.-серп.). – С. 8-9.

2009

562. **Барчан, О. Основні риси індивідуального стилю В. Гренджі-Донського як публіциста** / О. Барчан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. – Вип. 21. – Ужгород : Вид-во УжНУ "Говерла", 2009. – С. 120-124. – Бібліогр. наприкінці ст.

563. **Бумбар, М. І. Поема "Червона скала" В. Гренджі-Донського** / М. І. Бумбар // Все для вчителя. – 2009. – № 23/24. – С. 88-90.

564. **Неврлий, М. Я. Про В. Гренджу-Донського та його зв'язки з українською емігрантською літературою** / М. Я. Неврлий // Неврлий, М. Я. Минуле й сучасне : зб. слов'янознав. пр. / М. Я. Неврлий. – К. : Смолоскип, 2009. – С. 682-687. – Бібліогр. наприкінці ст.

565. **Мольнар, М. Скромний ювілей : до 70-річчя В. Гренджі-Донського ; Памяті Василя Гренджі-Донського** / М. Мольнар // Мольнар, М. Від Влтави до Дніпра : студії з укр. літературознавства та міжслов культурних взаємин / М. Мольнар ; упоряд. та передм. Л. Белей, Л. Белей ; Ужгород. нац. ун-т, НДІ україністики ім. М. Мольнара. – Ужгород : Гражда, 2009. – С. 121-126, 357-361.

566. Пагиря, Василь. Зустрічі і листування з Василем Гренджою-Донським і його дочкою Зіркою : [до 35-річчя з дня смерті] / В. Пагиря // Карпат. Україна. – 2009. – 21 листоп. – С. 7. : фот.

567. Рекіта, В. Висвітлення процесу національної ідентифікації українців Закарпаття у міжвоєнний період (на матеріалах творчої спадщини Василя Гренджі-Донського) / В. Рекіта // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 22. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2009. – С. 52-57. – Бібліогр. наприкінці ст.

568. Рекіта, Ганна. Вона встане, встане : ідея соборності України у творчості В. Гренджі-Донського / Г. Рекіта // Слово вчителя. – 2009. – 5 лют. – С. 3.

569. Роман, Михайло. Карпатська Україна в щоденнику В. Гренджі-Донського : “Щастя і горе Карпатської України” (до 70-річчя Карпатської України) / М. Роман // Дукля. – 2009. – № 1. – С. 47-58.

570. Статті про В. Гренджу-Донського : [перелік ст. письменника В. Пагири] // Пагиря, В. Серце диктує перу / В. Пагиря. – Мукачево : Карпат. вежа, 2009. – С. 77-78.

571. Сюсько, Микола. Він живе у пам’яті краян : [про життя і творчість громад. діяча, поета В. Гренджі-Донського] / М. Сюсько // Ужгород. – 2009. – 28 листоп. – С. 12.

572. Федака, Дмитро. Василь Гренджа-Донський – літописець Карпатської України : до 70-річчя Карпат. України : [культ.-освітній та громад. діяч Закарпаття про Карпат. Україну] / Д. Федака // Вісник Хустщини. – 2009. – 28 лют. – С. 3.

2010

573. Грибенюк, Н. І. Августин Волошин очима очевидців : [В. Гренджа-Донський одним з перших звернув увагу на політичну діяльність А. Волошина] / Н. І. Грибенюк. // Історичний архів : наук. студії. – Вип. 5 / Чорном. держ. ун-т ім. Петра Могили. – Миколаїв, 2010. – С. 135-138. – Бібліогр. наприкінці ст.

574. Костевич, Іван. Музей Гренджі-Донського став народним : [упр. культури ОДА присвоїло тячів. шкіл. музею звання нар.] / І. Костевич // Фест. – 2010. – 11-17 лют. – С. 2.

575. **Марчук, Василь. Галичани в боротьбі за Карпатську Україну :** [у ст. висвітлюється участь українців Галичини у процесі встановлення незалежної укр. державності, в т. ч. згадка про В. Ґренджу-Донського] / В. Марчук // Українознавчі студії. – 2010–2011. – № 11-12. – С. 225-233. – Бібліогр. наприкінці ст.

576. **Падяк, Валерій. Нарис історії карпаторусинської літератури XVI–XXI століть** / В. Падяк ; Дослідний центр карпатознавства. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2010. – 204 с. : іл.

Див. Іменний покажч.: Ґренджа-Донський В. 113-116, 120, 123, 130.

577. **Пасемко, Іван. Проблеми україністики у книжці Михайла Мольнара “Від Влтави до Дніпра” :** [в т. ч. згадка про творчість В. Ґренджі-Донського] / І. Пасемко // Рідна Школа. – 2010. – № 2. – С. 5-10.

578. **Рекіта, В. І. Василь Ґренджа-Донський у вітчизняній і зарубіжній історіографії** / В. І. Рекіта // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Історія. – Вип. 24. – Ужгород, 2010. – С. 229-237. – Бібліогр. наприкінці ст.

579. **Федака, Дмитро. Василь Ґренджа-Донський** / Д. Федака // Карпатська Україна : док. і матеріали : хроніка подій : персоналії : у 2 т. Т. 2 / упоряд. С. Д. Федака. – Ужгород ; Закарпаття. – 2010. – С. 615-622 : портр.

580. **Юришинець, Н. Зачинатель нової української літератури на Закарпатті** : [про В. Ґренджу-Донського] / Н. Юришинець // Нарцис. долина. – 2010. – 13 серп. – С. 6, 7 : фот.

■ 2011

581. **В Ужгороді відкрили меморіальну дошку Ґренджі-Донському** // Трибуна. – 2011. – 10 груд. – С. 4.

582. **Відновлено пам'ятний знак Ґренджі-Донському** : [в м. Ужгороді] // Срібна Земля. – 2011. – 9 груд. – С. 6.

583. **Музей Василя Ґренджі-Донського в Тячеві відвідали ужгородські школярі** : [про шкільн. музей Тячів. ЗОШ I-III ст.] // Ужгород. – 2011. – 26 листоп. – С. 12.

584. **Рекіта, Віктор Іванович. Василь Ґренджа-Донський (1897–1974) як політичний та культурний діяч** : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / В. І. Рекіта. – Ужгород, 2011. – 20 с.

585. **Чижмар, Ольга. В. Гренджа-Донський засновник нової української літературно-художньої антропонімії на теренах Закарпаття /** О. Чижмар // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. пр. – Вип. 15 / М-во освіти і науки, молоді та спорту України, ДВНЗ “Ужгород. нац. ун-т”. – Ужгород : Вид-во УжНУ “Говерла”, 2011. – С. 386-391. – Бібліогр. наприкінці ст.

2012

586. **Неврлий, М. Я. Суспільне будительство Василя Гренджі-Донського :** [про жит. і твор. шлях письменника] / М. Я. Неврлий // Літ. Україна. – 2012. – 13 верес. – С. 15 : портр.

587. **Неврлий, Микола. Соціальний характер будительства В. Гренджі-Донського :** доповідь у Словац.-укр. т-ві (Братислава, 24.04.2012) / М. Неврлий // Дукля. – 2012. – № 3. – С. 61-63 : фот. ; Літ. Україна. – 2012. – 19 верес. (№ 35). – С. 15 : фот.

588. **Рекіта, Ганна Іванівна. Словотворення :** вибране : [в т. ч. матеріали про життя В. Гренджі-Донського та листування з Зіркою Гренджа-Донською] / Г. І. Рекіта ; передм. Н. Ребрик. – Ужгород : Гражда, 2012. – 496 с. : іл.

589. **Падяк, Валерій. Нарис історії карпаторусинської літератури XVI – XXI стороча :** високошкольський учебник / В. Падяк. – Пряшів : Сполук русинських писателів Словенська, 2012. – 138 с. – Текст. русин. мовою.

Про Гренджу-Донського В. : С. 92-94.

590. **Сенько, І. М. Від часів Лаборця до сьогодення :** літ.-краєзн. студії про будителів, просвітян, будівничих Закарпаття : [в т. ч. приділено увагу творчій діяльності В. Гренджі-Донського] / І. М. Сенько. – Ужгород : Карпати, 2012. – 302 с. – Бібліогр. : с. 297-301.

591. **Фоллріх, Марія. 115 річниця з дня народження Василя Гренджі-Донського :** [про міжнар. семінар “Словацько-українські літературні зв’язки” присвяч. ювілею письменника, поета, журналіста в м. Братислава (Словачина)] / М. Фоллріх // Нове життя [р]. – 2012. – 11 трав. – С. 1 : фот., портр.

592. **Шетеля, В. Ідея пробудження національної свідомості закарпатців у поетичній творчості В. Гренджі-Донського та П. Скунця /** В. Шетеля // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Фі-

логія. Соціальні комунікації. – Вип. 28. – Ужгород, 2012. – С. 169-173. – Бібліогр. наприкінці ст.

2013

593. **Ащека, Олександр. Зразковий і народний** : [музей видат. закарпатця Гренджі-Донського діє у тячів. шк. № 1] / О. Ащека // Старий Замок. Паланок. – 2013. – 10-16 січ. – С. 12.

594. **Славець, Ганна. “Найкращий читач України – 2013”** : [про участь у Всеукр. конкурсі район. дит. б-ки ім. В. С. Гренджі-Донського] / Г. Славець // Верховина. – 2013. – 2 берез. – С. 2 : фот.

595. **Шетеля, Віктор. Поетика романтизму у збірці “Квіти з терньом” В. Гренджі-Донського** / В. Шетеля // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Філологія. Соціальні комунікації. – Вип. 1 (29). – Ужгород, 2013. – С. 221-227. – Бібліогр. наприкінці ст.

2014

596. **Андрійцьо, Василь. Український театр Закарпаття у творчій спадщині Василя Гренджі-Донського** : (до 75-ї річниці Карпатської України) : монографія / В. М. Андрійцьо. – Ужгород : Карпати, 2014. – 208 с. : іл. – Бібліогр.: с. 164-175.

Рец. : Баб'як, Т. Трете “повернення” Василя Гренджі-Донського / Т. Баб'як // Вісник Хустщини. – 2015. – 16 верес. – С. 3 : іл.

597. **Анталовський, Ігор. Співець рідної Верховини** : [про жит. і твор. шлях закарпат. письменника В. Гренджі-Донського] / І. Анталовський // Верховина. – 2014. – 4 груд. – С. 3 : фот.

598. **Барчан, О. В. Роль Василя Гренджі-Донського у формуванні духовного світу закарпатців в 20–30-х рр. ХХ ст.** / О. В. Барчан // Наукові записки Інституту журналістики : зб. наук. пр. – К., 2014. – Т. 56. – С. 348-354. – Бібліогр. наприкінці ст.

599. **В Ужгороді встановили пам'ятну дошку Василю Гренджі-Донському** : [в Ужгород. шк. № 6] // Срібна Земля. – 2014. – 6 черв. – С. 13 : фот.

600. **Захід приурочений світлій пам'яті В. С. Гренджі-Донського** : [про одноймен. захід в Міжгір. район. дит. б-ці] // Верховина. – 2014. – 4 груд. – С. 3.

601. Кричфалушій, Людмила. **Ім'я вірного сина Срібної Землі молодь Тячева вшанували годиною пам'яті** : [вшанування 40-річчя від дня смерті закарпат. поета В. Гренджі-Донського] / Л. Кричфалушій // Тячів. – 2014. – 6 груд. – С. 4 : фот.

602. Матьола, Ілона. **Поет Срібної Землі** : шоста шк. вшанувала видатного закарпат. митця : [про В. С. Гренджу-Донського] / І. Матьола // Ужгород. – 2014. – 1 трав. – С. 2 : фот.

603. Скунць, Петро. **Гренджа-Донський** : пам'яті мого забутого земляка-поета В. Гренджі-Донського, 12-томне зібрання творів котрого нарешті видано, та не у нас – у США : [в т. ч. вірш] / П. Скунць // Верховина. – 2014. – 4 груд. – С. 3.

604. Сокіл, В. **Про пісню “Пливе кача по Тисині”** : [дослідження про літ. походження пісні, автором якої може бути В. Гренджа-Донський] / В. Сокіл // Народознавчі зошити. Серія : Філологічна. – Л. – 2014. – № 4. – С. 817-821. – Бібліогр. наприкінці ст.

605. **Стали відомі імена лауреатів обласних премій** : [обл. премія у галузі журналістики ім. М. Бабидорича присуджена проф. УжНУ С. Федаці, а обл. премію ім. В. Гренджі-Донського творч. кол. ТВО “Студія експеримент за телепроект “Світ Закарпаття”] // Новини Закарпаття. – 2014. – 7 черв. – С. 5.

606. Сюсько, М. **Василь Степанович Гренджа-Донський** / М. Сюсько // Сюсько, М. І. Питання сучасної української літературної та живорозмовної мови : вибране / М. І. Сюсько. – Ужгород : Гражда, 2014. – С. 549-554. – Бібліогр. наприкінці ст.

Рец. : Вовченко, Г. Вагоме видання мовознавчих досліджень / Г. Вовченко // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. пр. – Вип. 20 / М-во освіти і науки України, Ужгород, нац. ун-т. – Ужгород : Говерла, 2015. – С. 152-154.

607. **Федака, С. Будитель народної волі** : [закарпат. Шевченкіана ; в т. ч. оцінка творчості Т. Шевченка В. Гренджою-Донським] / С. Федака // Україна Тараса Шевченка : іст.-краєзнав. нариси / упоряд. : Р. В. Маньковська, В. М. Мельниченко. – Х. : Фоліо, 2014. – С. 370-382.

2015

608. **Барчан, О. Освіта й шкільництво як об'єкти публіцистики Василя Гренджі-Донського у 20-30-х рр. ХХ ст.** / О. Барчан // Науко-

ві записки Інституту журналістики : зб. наук. пр. – Т. 61. – К., 2015. – С. 92-99. – Бібліогр. наприкінці ст.

609. **Козак, Марія.** Оцінки творчості поетів Закарпаття 20-40-х років ХХ ст. у західноукраїнській періодиці : [в т. ч. про поетичну творчість В. Гренджі-Донського] / М. Козак // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. пр. – Вип. 20 / М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород : Говерла, 2015. – С. 121-125. – Бібліогр. наприкінці ст.

610. **Офіцинський, Роман.** Новітня література Закарпаття : літературознавчі статті, нариси, рецензії, огляди : [в т. ч. про діяльність та літ. творчість В. Гренджі-Донського] / Р. Офіцинський. – Ужгород : Гражда, 2015. – 120 с.

611. **Падяк, Валерій.** Підкарпатурсинська балада “Пливе кача по Тисині” – символ української Революції гідності : [у т. ч. дискусія з приводу авторства балади “Пливе кача по Тисині”] / В. Падяк // Ювілейний збірник на честь професора Павла-Роберта Маґочія = a jubilee collection: essays in honor of professor Paul Robert Magocsi : до 70-річчя від дня народж. науковця = on his 70th Birthday / відп. ред. та упоряд. : В. Падяк, П. Крафчик = editors and Compilers : V. Padiak, P. A. Krafcik ; вип. ред. Л. Ільченко. – Ужгород ; Пряшів ; Нью-Йорк = Uzhhorod ; Prešov ; New York : Вид-во В. Падяка = V. Padiak Publishers, 2015. – С. 453-464 + ноти. – Бібліогр. наприкінці ст.

612. **Пеленка, Олена.** Даруємо квіти митцям, які народились на весні : літ. свято : [в т. ч. про життя і творчість В. Гренджі-Донського ; вірш “Тарасова мати”] / О. Пеленка // Укр. мова і літ. в школах України. – 2015. – № 4. – С. 55-62.

613. **Шетеля, В.** Суспільно-виховний потенціал лірики В. Гренджі-Донського 20–30-х рр. (на матеріалі журналів “Пчілка” та “Наша земля”) / В. Шетеля // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства : зб. наук. пр. – Вип. 20 / М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород : Говерла, 2015. – С. 145-151. – Бібліогр. наприкінці ст.

■ 2016

614. **Белень, Василь.** Любов'ю і патріотизмом пронизані його слова і діяння : [спільнота “Срібна земля” відзначає 120 р. від дня

народж. В. С. Гренджі-Донського] / В. Белень // Міжгір'я онлайн. – 2016. – 22 груд. – С. 3 : фот.

615. **Падяк, Валерій. Нарис історії карпаторусинської літератури** / В. Падяк. – Торонто : Каф. українознав. студій Торонт. ун-ту, 2016. – 242 с. : іл.

Див. Іменний покажч.: Гренджа-Донський В. 113-116, 120, 123, 130, 153.

616. **Сюсько, Микола. Готуватися до ювілею Гренджі-Донського варто вже тепер** : [з нагоди 120-річчя із дня народж. поета, прозаїка, громад. діяча] / М. Сюсько // Новини Закарпаття. – 2016. – 26 листоп. – С. 14 : фот.

617. **Сюсько, Микола. Легенда про поселення русинів – українців у Карпатах** : [в 2017 р. 23 квіт. виповнюється 120 р. від дня народж. В. С. Гренджі-Донського] / М. Сюсько // Міжгір'я онлайн. – 2016. – 13 жовт. – С. 3 : фот.

618. **Федака, Дмитро. Василь Гренджа-Донський (1897–1974)** / Д. Федака // Федака, Д. Українське красне письменство Закарпаття : літ. портрети й ескізи / Д. Федака. – Ужгород : ТИМΠΑНИ, 2016. – С. 154-169 : портр.

619. **Ходанич, Лідія. Патріотичне виховання засобами поезії Закарпаття як основа формування оборонця Карпатської України** : [в т. ч. про творчість В. Гренджі-Донського] / Л. Ходанич // Укр. мова і літ. в школах України. – 2016. – № 2. – С. 14-17.

620. **Чепелюк, Олеся. Син Срібної Землі** : [про В. Гренджу-Донського] / О. Чепелюк // Вісник Хустщини. – 2016. – 15 жовт. – С. 3 : фот.

621. **“Щастя і горе Карпатської України” Василя Гренджі-Донського** // Срібна Земля. – 2016. – 3 берез. – С. 6-7 : фот.

622. **Янчик, Михайло. Зустрічі з В. Гренджою-Донським назавжди запам'яталась мені** : [спогади про письменника] / М. Янчик // Міжгір'я онлайн. – 2016. – 5 листоп. – С. 3 : фот.

2017

623. **Автор реквієму** : 120 років від дня народж. В. Гренджі-Донського – українського поета // Шкільна б-ка. – 2017. – № 3. – С. 79-80.

624. Андрійцьо, Василь. Василь Гренджа-Донський. Корифей театральної критики Срібної Землі / В. Андрійцьо // Срібна Земля. – 2017. – 23 лют. – С. 6-7 : фот.

625. Барчан, О. В. Публіцистика Василя Гренджі-Донського 20-30-х рр. ХХ століття / О. В. Барчан ; М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т, Каф. журналістики. – Ужгород : Поліграфцентр “Ліра”, 2017. – 200 с. – Бібліогр.: с. 173-197.

626. Белень, Василь. Його творчість співзвучна величі Карпатської України : 23 квіт. відзначатимемо 120-річчя від дня народж. В. С. Гренджі-Донського / В. Белень // Міжгір'я онлайн. – 2017. – 30 берез. – С. 3 : портр.

627. Гренджа-Донський Василь Степанович : [про життя і творчу спадщину письменника] // Верховина. Волівщина-Міжгірщина : історико-культуролог. нариси / упоряд. : І. Завадяк, І. Сенько. – Ужгород : ТИМРАНІ, 2017. – С. 336-338 : портр.

628. Пилипчинець, В. Літописця Карпатської України пам'ятають на Верховині : [до 120-ї річниці з дня народж. В. Гренджі-Донського] / В. Пилипчинець // Новини Закарпаття. – 2017. – 16 трав. – С. 8.

629. Рубець, М. У стінах музею В. С. Гренджі-Донського : [вшанували пам'ять письменника в міжгір. ЗОШ I-III ст. № 1] / М. Рубець // Вісті Ужгородщини. – 2017. – 27 квіт. – С. 2 : фот.

630. Фесенко, В. 120 років від дня народження В. С. Гренджі-Донського відзначило Міжгір'я : [захід “Людина вічності” у РДБ ім. В. С. Гренджі-Донського] / В. Фесенко // Вісті Ужгородщини. – 2017. – 27 квіт. – С. 2 : фот.

З творчого доробку В. Гренджі-Донського

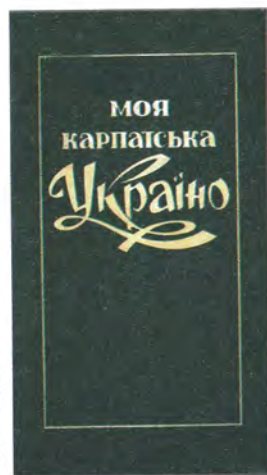
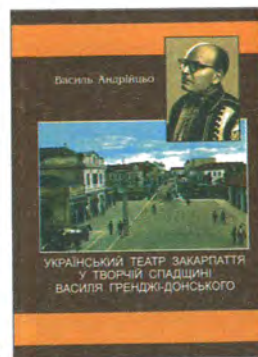

Книги про життя та творчість В. Гренджі-Донського

Бібліографічні та довідкові матеріали

1960

631. **Мишанич, О. В. Гренджа-Донський Василь** : [біогр. факти, творча діяльність] / О. В. Мишанич // Українська радянська енциклопедія. Т. 3 / АН УРСР ; голов. ред. М. П. Бажан. – К. : Голов. ред. УРЕ, 1960. – С. 427.

1975

632. **Hrendzsa-Donszkij Vaszil Sztepanovics** // Világirodalmi lexikon. K. 4. : Grog-Ilv. – Budapest : Akadémiai Kiadó, 1975. – О. 635. – Текст угор. мовою.

1979

633. **Мишанич, О. В. Гренджа-Донський Василь** : [біогр. факти, творча діяльність] / О. В. Мишанич // Українська радянська енциклопедія. Т. 3 / АН УРСР . – К. : Голов. ред. УРЕ, 1979. – 552 с.

1988

634. **Мишанич, О. В. Гренджа-Донський Василь** : [біогр. факти, творча діяльність] / О. В. Мишанич // Українська літературна : в 5-ти т. Т. 1 : А–Г / ред. І. О. Дзеве́рін. – К. : Голов. ред. УРЕ ім. М. П. Бажана, 1988. – С. 484.

1992

635. **Бібліографія** // Гренджа-Донський, В. Твори : в 12-ти т. Т. XII : Додаткові твори. Бібліографія / В. Гренджа-Донський ; зібрала і впо-

ряд. З. Гренджа-Донська ; літ. ред. проф. д-ра В. Лева. – Вашингтон : Вид. Карпат. Союзу, Інк., Від. у Вашингтоні, Д. К., 1992. – С. 297-524.

1995

636. **Хланта, Іван. Василь Гренджа-Донський** : поет, прозаїк, драматург / І. Хланта // Хланта, І. Літературне Закарпаття у ХХ столітті : біобібліогр. покажч. / І. Хланта. – Ужгород : Закарпаття, 1995. – С. 178-189 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

1999

637. **Гренджа-Донський Василь Степанович (1897–1974)** : [закарпат. письменник, поет, журналіст і культ.-освіт. діяч] // Павленко, Г. В. Діячі історії, науки і культури Закарпаття: малий енциклопед. слов. / Г. В. Павленко. – Ужгород : Патент, 1999. – С. 54-55 : портр.

2000

638. **Красовський, Іван. Діячі науки і культури Лемківщини** : довідник : [в т. ч. про письменника В. Гренджу-Донського] / І. Красовський, – Л., 2000. – С. 69.

2001

639. **Hrendzsa-Donszki Vaszil** // Keresztyén, B. Kárpátaljai művelő déstörténeti kislexikon / B. Keresztyén. – Budapest – Beregszász : Hato dik Síp Alapítvány – Mandátum Kiadó, 2001. – О. 95. – Текст угор. мовою.

2003

640. **Габор, В. Українські часописи Ужгорода (1867–1944 рр.)** : істор.-бібліогр. дослідження / В. Габор ; Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. – Л., 2003. – 564 с. – (Періодичні видання міст України)

Див. Іменний покажчик: Гренджа-Донський В. 50, 63, 64, 248, 264, 268, 272, 282-289, 291, 310, 322, 328, 330, 342, 376, 425, 426, 430, 443, 445, 448-451

2004

641. **Вегеш, Микола. Василь Ґренджа-Донський (1897–1974) /** М. Вегеш // Закарпаття. Хто є хто : міжнар. довід.-біограф. вид. – Вип. 1 / автор-ідеї та автор-упоряд. В. Болгов. – К., 2004. – С. 13 : портр.

642. **Вегеш, М. Ґренджа-Донський Василь Степанович /** М. Вегеш // Енциклопедія історії України. Т. 2 : Г-Д / редкол. : В. Смолій [та ін.]. – К. : Наук. думка, 2004. – С. 192 : портр.

643. **Реабілітовані історією** : Закарпатська область: у 2-х кн. Кн. 2. – Ужгород : Вид-во “Закарпаття”, 2004. – 800 с.

Див. Іменний покажч.: Ґренджа-Донський В. Кн. I – 22, 38, 63;
Кн. II – 13, 14, 15, 180, 321, 327, 346, 370, 372, 373, 404, 488

2007

644. **Василь Ґренджа-Донський – письменник, публіцист, громадський діяч** : метод.-бібліогр. матеріали до 110-річчя від дня народж. (1897–1974) / Закарпат. обл. універс. наук. б-ка, Наук.-метод. від. ; підгот. : Н. Панчук, М. Самусь, О. Малинич ; відп. за вип. Л. З. Григаш. – Ужгород, 2007. – 34 с. : іл. – Бібліогр. : с. 12-29.

645. **Ґабор, В. В. Василь Степанович Ґренджа-Донський /** В. В. Ґабор // Енциклопедія Сучасної України. Т. 7 : Ґ-Ді / Ін-т енцикл. дослідж. НАН України ; редкол. І. М. Дзюба [та ін.]. – К., 2007. – С. 84-85 : портр.

646. **Хланта, Іван. Ґренджа-Донський Василь Степанович** : [закарпат. письменник, поет, культ-освіт. діяч] / І. Хланта // Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Ґражда, 2007. – С. 112-113 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

2010

647. **Олашин, М. В. Історичний факультет Ужгородського національного університету** : біобібліогр. довід. / М. В. Олашин ; бібліогр. ред. О. Д. Закривидорога ; відп. за вип. І. О. Мандрик ; післямова В. Ілька ; М-во освіти і науки України, Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород : Ґражда, 2010. – 440 с. : іл. – Бібліогр.: с. 385-405. – Імен. покажч.: с. 406-418.

Див. Покажч. імен і назв: Ґренджа-Донський В. 75, 104, 113, 188, 277.

2012

648. **Гренджа-Донський Василь Степанович (1897–1974)** // Українська діаспора: літ. постаті, твори, біобібліогр. відомості / упоряд. В. А. Просалової. – Донецьк : Східний вид. дім, 2012. – С. 113-114.

649. **Кляшторна, Н. Василь Гренджа-Донський** : поет, письменник, журналіст, громад.-культ. діяч, один із творців Карпат. України / Н. Кляшторна // Кляшторна, Н. Бойківське сузір'я : словник персоналій Бойківщини : народилися бойками, мешкали на Бойківщині, прислужилися бойкам / Н. Кляшторна. – Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2012. – С. 17-18 : портр.

650. **Невиправний романтик та патріот закарпатської землі Василь Гренджа-Донський** : метод.-бібліогр. матеріали до 115-річчя від дня народж. В. С. Гренджі-Донського (1897–1974) / Тячів. центр. район. б-ка, Метод. від. ; уклад. : А. І. Адамчук, Г. П. Волос, Л. М. Пятяник ; відп. за вип. І. С. Ключкей. – Тячів, 2012. – 24 с. : іл. – Бібліогр.: с. 20-21.

2014

651. **Карпатська Україна: до 75-річчя вікопомних подій** : бібліогр. покажч. : з фондів Закарпат. обл. універс. наук. б-ки ім. Ф. Потушняка / Упр. культури Закарпат. облдержадмін., Закарпат. обл. універс. наук. б-ки ім. Ф. Потушняка ; уклад. М. Б. Бадида ; ред. Л. О. Падяк ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2014. – 108 с. : іл.

Див. Іменний покажч.: Гренджа-Донський В. 27, 74, 138, 182, 210, 237, 307, 340, 454, 491, 608, 713, 715, 718, 729, 733, 741, 742, 743-745, 757, 762

2017

652. **Василь Гренджа-Донський – співець українських Карпат** : до 120 річчя від дня народж. : інстр.-метод. лист / Хуст. район. б-ка ; уклад. О. І. Ярема ; відп. за вип. Ю. Ш. Крайникович. – Хуст, 2017. – 16 с. – Бібліогр.: с. 13-16.

Зірка Ґренджа-Донська (1921–2017) – донька В. Ґренджі-Донського, дослідник і упорядник його творів

1991

653. Пагиря, В. Дочка співця карпатських полонин : [Зірка Ґренджа-Донська] / В. Пагиря // Рад. Верховина. – 1991. – 31 січ. – С. 3.

654. Пагиря, В. Зірка : [З. Ґренджа-Донська] / В. Пагиря // Карпат. край. – 1991. – 5 лют. – С. 4.

655. Пагиря, В. Листи пані Зірки : [зі США] / В. Пагиря // Панорама. – 1991. – 3 верес. – С. 3.

1993

656. Клевець, В. “Це ж моє, рідне!” : [перебування З. Ґренджі-Донської та її сина Марка на Закарпатті] / В. Клевець // Карпат. Україна. – 1993. – 11 листоп. – С. 3.

657. Михайлів, Т. Вслухався в гомін “Струмочка”... : [приїзд на Закарпаття Зірки Ґренджі-Донської] / Т. Михайлів // Срібна Земля. – 1993. – 9 жовт. – С. 4.

658. Пагиря, В. Донька Ґренджі в Мукачеві : [приїзд Зірки Ґренджі-Донської на Закарпаття] / В. Пагиря // Новини Мукачева. – 1993. – 23 верес. – С. 3.

1994

659. Зірка Ґренджа-Донська : [про життя і творчу спадщину] // Відлуння Карпат : сторінки історії. – Ужгород : Срібна Земля, 1994. – С. 55-58.

660. Федака, Павло. Зірка Ґренджа-Донська / П. Федака // Календар “Просвіти” на 1994 рік. – Ужгород : Патент, 1994. – С. 164-165.

1995

661. **Анталовський, Володимир. Дочка поета – на батьківській землі** : [перебування З. Ґренджі-Донської на Міжгірщині] / В. Анталовський // Календар "Просвіти" на 1995 рік. – Ужгород : Ґражда, 1995. – С. 151.

1996

662. **"Ми є лишень короткі епізоди..."** : [про З. Ґренджу-Донську] // Бджілка. – 1996. – № 1. – С. 18-19.

663. **Рекіта-Пазуханич, Г. Славна дочка великого співця карпатських полонин** : [про З. Ґренджу-Донську] / Г. Рекіта-Пазуханич // Визвольний шлях. – Кн. 10. – 1996. – С. 1270-1277.

664. **Федака, П. Зірка Ґренджа-Донська** / П. Федака // Федака, П. Пам'ять рідної землі / П. Федака. – Ужгород, 1996. – С. 296-297.

1997

665. **Пагіря, Василь. Зірка Ґренджа-Донська** / В. Пагіря // Пагіря, В. Закарпатці у діаспорі : нариси про закарпат. емігрантів / В. Пагіря. – Ужгород : Патент, 1997. – С. 27-31

1998

666. **Ґренджа-Донська, Зірка. Моя подорож у світ** : [спогад про перебування на Закарпатті] / З. Ґренджа-Донська // Календар "Просвіти" на 1998 рік. – Ужгород : Закарпат. край. т-во "Просвіта", 1998. – С. 50-52.

2000

667. **Кардашинець, Імре. Про надзвичайну жінку** : [про З. Ґренджу-Донську, дочку письменника] / І. Кардашинець // Народна воля. – Скрантон, Па. – 2000. – 11, 18 трав. – С. 5 : фот.

2001

668. **Вегеш, М. Справа її життя** : до 80-річчя з дня народж. З. Ґренджі-Донської / М. Вегеш // Срібна Земля. – 2001. – 13 січ. – С. 14.

669. **Кардашинець, Імре. Про надзвичайну жінку** : [про З. Гренджу-Донську, дочку письменника] / І. Кардашинець // Календар "Просвіти" на 2001 рік. – Ужгород : Закарпат. край. т-во "Просвіта", 2001. – С. 23-25.

670. **Пагиря, В. Зірка Гренджа-Донська** : [до 80-річчя з дня народж.] / В. Пагиря // Новини Закарпаття. – 2001. – 11 січ. – С. 7.

671. **Рекіта-Пазуханич, Г. Зосталась Зіркою назавжди** : [до 80-річчя з дня народж. З. Гренджі-Донської] / Г. Рекіта-Пазуханич // Новини Вінogradівщини. – 2001. – 23 січ. – С. 3. ; Верховина. – 2001. – 31 січ. – С. 3.

672. **Рекіта-Пазуханич, Г. Славна українка** : [до 80-річчя з дня народж. З. Гренджі-Донської] / Г. Рекіта-Пазуханич // Соціал-демократ. – 2001. – 20 січ. – С. 12.

2003

673. **Рекіта-Пазуханич, Г. Зірка зіркою зісталась** : [про З. Гренджу-Донську] / Г. Рекіта-Пазуханич // Матеріали третьої міжобласної генеалогічної конференції "Український родовід" (м. Львів, 24-25 листоп. 2001 р.) / упоряд. А. Огорчак. – Л. : НВФ "Українські технології", 2003. – С. 241-247.

2004

674. **Гренджа-Донська Зірка** : (н. 7.01.1921) ; журналіст, громад. діяч // Висіцька, Таміла. Жіночі постаті в історії Закарпаття. Кн. перша: наука культура, мистецтво : біо-бібліогр. довід. / Т. Висіцька ; бібліогр. ред. Л. Ільченко. – Ужгород : Вид-во В. Падяка, 2004. – С. 104-105 : портр. – Бібліогр. наприкінці ст.

2005

675. **Гренджа-Донська Зірка (США)** // Закарпаття. Хто є хто : [міжнар. довід.-біограф. вид.] – Вип. 2 : Присвяч. 60-річчю возз'єднання Закарпаття з Україною / автор-ідеї та автор-упоряд. В. Болгов. – К., 2005. – С. 139 : портр., фот.

676. **Пагиря, В. Зірка Гренджа-Донська** / В. Пагиря // Карпат. Україна. – 2005. – 30 груд. – С. 14.

2006

677. **Рекіта-Пазуханич, Г. Зірка зіркою зосталась** : до 85-річчя з дня народж. З. Ґренджі-Донської / Г. Рекіта-Пазуханич // Календар "Просвіти" на 2006 рік. – Ужгород : Закарпат. край. т-во "Просвіта", 2006. – С. 23-27.

678. **Рекіта-Пазуханич, Г. З Україною в серці** : [до 85-річчя з дня народж. З. Ґренджі-Донської] / Г. Рекіта-Пазуханич // Фест. – 2006. – 9-15 лют. – С. 14.

679. **Рекіта-Пазуханич, Г. Славна Українка** : [до 85-річчя з дня народж. З. Ґренджі-Донської] / Г. Рекіта-Пазуханич // Дружба. – 2006. – 14 січ. – С. 3. ; Тячів. – 2006. – 14 січ. – С. 7.

2007

680. **Вегеш, М. М. Ґренджа-Донська Аліса Василівна** : [громад.-політ. і культ. діячка] / М. М. Вегеш // Енциклопедія Сучасної України. Т. 7 : Ґ-Ді / Ін-т енцикл. дослідж. НАН України ; редкол. І. М. Дзюба [та ін.]. – К., 2007. – С. 84. ; Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття. – Ужгород : Ґражда, 2007. – С. 111 : портр. – Бібліогр. наприкінці. ст.

2009

681. **Маркусь, В. Ґренджа-Донська Зірка Алісія** / В. Маркусь // Енциклопедія української діаспори. – Кн. 1 : АК / голов. ред. В. Маркусь ; співред. Д. Маркусь. – Нью-Йорк ; Чикаго, 2009. – С. 208.

2011

682. **Костевич, Іван. 90 років Зірці Ґренджі-Донській** / І. Костевич // Фест. – 2011. – 20-26 січ. – С. 3.

683. **Рекіта, Віктор. Шляхом терновим** : [про З. Ґренджу-Донську] / В. Рекіта // Дружба. – 2011. – 6 січ. – С. 8.

684. **Рекіта, Ганна. Зірка зіркою зосталась** : (до 90-річчя з дня народж. З. Ґренджі-Донської) / Г. Рекіта // Тячів. – 2011. – 15 січ. – С. 6 : фот.

2012

685. **Гренджа-Донська Зірка** // Українська діаспора: літ. постаті, твори, біобібліогр. відомості / упорядк. В. А. Просалової. – Донецьк : Східний вид. дім, 2012. – С. 113.

2017

686. **Гренджа-Донська Зірка** : [про життя і творчу спадщину] // Верховина. Волівщина-Міжгірщина : історико-культуролог. нариси / упоряд. : І. Завадяк, І. Сенько. – Ужгород : ТІМПАНИ, 2017. – С. 411 : портр.

Іменний покажчик*

А

Агій Ф. 4, 5
Адамчук А. І. 650
Андрієвська І. Л. 159
Андрійцьо В. 596, 624
Анталовський В. 256,
347, 661
Анталовський І. 597
Атаманюк В. 189
Ащека Ю. 593

Б

Бабидорич М. 232
Бабій О. 1, 2
Бабота Л. 354, 553
Баб'як Т. 596
Баглай Й. О. 126, 131,
136, 293, 294, 327,
342, 355, 432
Бадан О. 85
Бадида М. Б. 651
Бажан М. П. 631
Бажанський М. 209, 328
Балега Ю. 171, 211, 219,
257
Балог Ю. 258
Барчан В. В. 2, 47, 148,
423, 435, 486-487, 492,
494, 504, 505, 508, 520
Барчан О. В. 467, 468,
488, 489, 509-511,
520, 521, 522, 542-
545, 554, 562, 598,
608, 625

Басараб В. 15, 490
Басараб М. 523, 555
Белей Л. 565
Белей Л. 565
Белень В. 614, 626
Белень М. 401, 429
Береза І. 71
Бідзіля Ю. 259
Бірчак В. 168
Божук Г. 219, 441
Болгов В. 641, 675
Борканюк О. 105
Бочко М. 409, 443
Браславец В. 523
Бровдій 154
Бумбар М. І. 563

В

Вайда М. 181
Василенко П. 220, 234
Васильєва Т. І. 440, 531
Вегеш М. М. 221, 222,
235-239, 261, 262,
296-301, 314-317,
329-332, 343, 344,
347, 356, 411, 424,
425, 432, 448, 490,
512, 515, 555, 641,
642, 668, 680
Вигодованець Н. 426
Висіцька Т. 674
Вишнянський В. 472
Вовченко Г. 606
Волос Г. П. 650

Волошин А. 1, 154, 157,
163, 221, 236, 344,
411, 433, 465, 490,
500, 501, 533, 573

Г

Габор В. див. Габор В.
Габорець В. 524
Гаврош О. Д. 160, 161,
436, 437, 445
Гаджега В. 40
Галда П. 513, 525
Гоздог П. 412
Гоздюк П. 413
Голомб Л. 514, 526
Горват Л. В. 424, 425
Гординський С. 108, 170,
492
Горова Є. 263
Гостиняк С. 32, 223, 318
Гранічка Л. 15
Гранчак І. 338
Греба В. 45
Грибенюк Н. І. 573
Грибовська М. 557
Гривняк Ю. 205
Григаш Л. З. 160, 531, 644
Гулак-Артемівський С.
293
Гуменюк В. 357
Густі В. П. 146, 214, 242,
304, 470, 473, 546,
556

* Цифра після назви видання вказує на номер позиції.

Г

- Габор В. (Габор) 640, 645
Гренджа І. 437, 445
Гренджа Н. 446, 447, 472
Гренджі, рід 436, 502,
503, 517, 529, 559
Гренджа-Донська Зірка
(Аліса, Алісія) 27-31,
33-38, 40, 46, 47, 204,
213, 224, 225, 239,
240, 251, 264, 272,
275, 302, 303, 319,
358-360, 371, 373,
406, 414, 493, 515,
548, 566, 635, 653-686
Гренджа-Донська М. 229

Д

- Данилюк Д. Д. 333, 432
Данканич В. І. 39
Дацей В. 100
Делеган В. 301
Дем'ян М. М. 151, 535
Державин В. 98
Децик Р. 557
Джахман Г. 242
Дзеверін І. О. 634
Дзюба І. М. 645, 680
Добрянський П. К. 39
Довгаль С. 165, 494
Довганич О. Д. 43, 45,
151, 345, 346, 535
Долгош О. 146, 149, 470,
473, 491
Дончик В. Г. 295, 405
Дуйчак М. 303
Дурунда А. 428
Духнович О. 126, 151, 218,
257, 301, 344, 468, 488

Ж

- Жупанин С. 147, 471

З

- Заброварний С. 226
Завадяк І. 627, 686
Задорожний В. 297, 332,
501, 549
Закривидорога О. Д. 647
Зейкан Ю. 142, 243, 414,
419
Зимомря М. 266, 267,
363, 403
Зірка див. Гренджа-Дон-
ська Зірка
Зозуляк К. Г. 39
Зореслав (Сабол С. С.)
432, 547, 553

І

- Іванчов Ф. 192
Ілько В. 334, 647
Ільницький В. І. 43, 45,
450, 474, 558
Ільченко Л. 611, 674

К

- Канюка О. А. 161, 651
Кар. Бон. 11
Кардашинець І. 667, 669
Качанюк М. 3
Кельбас О. І. 547
Кирпа Г. 158
Клевець В. 347, 656
Ключкей І. С. 650
Кляшторна Н. 649
Кобаль Й. 415
Кобаль Т. 320
Коваль Ф. 409, 443
Ковальчук Г. К. 440
Ковач М. 268
Козак М. Ю. 427, 451,
452, 476, 609
Копейко В. 142, 414, 419
Кордонець В. 321

- Корнієнко С. 35
Костевич І. 574, 682
Кохан В. 469
Коцак А. 249
Крайникович Ю. Ш. 652
Красняник М. 215, 227, 228,
244, 245, 269, 270, 347
Красовський І. 638
Крафчик П. 611
Кричфалушій Л. 601
Кудрявська Л. 271
Кундрат Ю. 198, 404
Купранець О. 107
Курій Г. М. див. також Ма-
лик Г. 146, 149, 470,
473, 491

Л

- Лев В. 27-31, 33, 35-38,
40, 272, 635
Лелекач М. 13, 19
Липей І. 15, 44
Лізанець О. 516
Лісовий П. 193
Луців В. 17

М

- Магочій П.-Р. (Магочій П. Р.)
322, 611
Маланюк Є. 11
Малета В. 347
Малик Г. див. також
Курій Г. М. 149, 491
Малинич О. 644
Мальцовська М. 207
Мандзюк Г. 273
Мандрик І. О. 647
Маньковська Р. В. 607
Марина В. 335
Марко В. 495, 498
Марко [син Гренджі-Дон-
ської Зірки] 656

Маркусь В. 681
Маркусь Д. 681
Марчук В. 575
Матьола І. 602
Мацинський І. 101, 173
Мельниченко В. М. 607
Микита В. 143, 444
Микитась В. 100
Миколаєвич М. 95
Михайлів Т. 657
Мишанич О. В. 39, 172,
176-178, 206, 246, 247,
305, 306, 364-368, 405,
416, 454, 496, 528,
631, 633, 634
Мігалега М. 369, 417
Міщанин В. 298
Мокринин І. 238
Мольнар М. 22, 24, 25,
99, 174, 176, 179, 182,
185, 190, 194, 195,
200, 565, 577
Мушинка М. 40, 248,
249, 336, 337, 370-
373, 406

Н

Наурсков О. О. 43
Небесник І. 180, 374
Невицька І. 133, 553
Неврлий М. Я. 22, 564,
586, 587

Нитка В. 274
Нірода П. 229

О

Огорчак А. 673
Одарченко П. 203, 418
Олашин М. В. 334, 647
Оленюк Я. В. 39
Офіцинський Р. 610

П

Павленко Г. В. 637
Павличко Д. 375, 376,
419
Пагіря В. В. 24, 25, 40,
196, 230, 231, 250,
251, 275-277, 323,
347, 348, 377-380,
497, 548, 552, 566,
570, 653-655, 658,
665, 670, 676
Падяк В. 576, 589, 611,
615
Падяк Л. О. 651
Пальок В. 407
Панчук Н. 644
Панькевич І. 257, 267
Пап-Пугач С. 106, 197
Параска М. 199
Пасемко І. 577
Патяник Л. М. 650
Пачовський В. 2, 164,
307, 514
Пеленка О. 612
Пестременко А. 24, 183,
186
Петрович С. 279
Петруньо С. 175
Пилипчинець В. 237, 381,
429, 628
Пойда С. 281
Поп В. 383
Поп І. 322
Попов О. 252
Попович О. 282
Попович П. 324, 325, 339,
340
Просалова В. А. 648, 685

Р

Ребрик І. 39, 119, 210,
247, 260, 283, 303, 415

Ребрик Н. 386, 415, 588
Рекіта В. І. 48, 456, 477,
495, 498-503, 517,
529, 549, 559, 560,
567, 578, 584, 683
Рекіта Г. І. *див. також*
Рекіта-Пазуханич Г.
І. 384, 478, 557, 568,
588, 684
Рекіта-Пазуханич Г. І. *див.*
також Рекіта Г. І. 42,
385-388, 457-459,
479, 530, 663, 671-
673, 677-679
Рипкович Л. 253
Рильський М. 99
Рішко М. 284, 308, 309
Романенчук Б. 207
Роман М. 43, 188, 212,
569
Росул О. 435, 438
Рубець М. 629
Рудловчак О. 100

С

Сабол С. С. *див.* Зореслав
Садовський М. 342, 355
Самусь М. 644
Селянський Я. 285, 310,
347
Сенько І. М. 45, 349, 420,
430, 504, 590, 627,
686
Сидоренко Н. М. 520
Сірик М. 464
Сірка Й. 201
Скунць П. 505, 592, 603
Славець Г. 594
Смолій В. 642
Сокіл В. 604
Сополига М. 112, 130, 223
Стефанко А. 187

Сюсько М. 286, 421, 431,
432, 439, 461, 462,
506, 507, 518, 531,
532, 550, 551, 571,
606, 616, 617

Т

Талапканич М. 469
Токар М. 555
Турянця В. 314, 315,
317, 326, 330, 333,
347
Турянця Ю. Д. 341, 463

У

Угрін О. 533

Ф

Федака Д. М. 43, 126,
131, 136, 150, 151,
389, 450, 464, 534,
535, 558, 572, 579,
618
Федака П. М. 41, 162,
300, 312, 350, 402,
432, 481, 660, 664
Федака П. П. 162
Федака С. Д. 45, 390, 560,
579, 605, 607
Фединишинець В. 208,
254, 391
Фединишинець М. 392,
408, 433, 465
Ференц Н. С. 287-289,
311, 312, 351, 352,
393-395, 422, 434,
482-485, 508, 519,

536-540

Фесенко В. 630
Фізер І. 396
Філіппов О. 552
Фоллріх М. 591
Франко І. 67, 92, 161,
394, 521

Х

Химинець В. 216
Химій М. 107
Хланта І. 397, 636, 646
Ходанич Л. 619
Ходанич П. М. 143, 444,
528, 541
Худанич В. 422

Ч

Часто П. 156
Чепара В. 291
Чепелюк О. 620
Черкасенко С. Ф. 69, 75,
93, 342
Чижмар О. 585
Чопик Д. Б. 313
Чуйко В. Л. 159

Ш

Шебештян Я. 439
Шевченко Т. 70, 76, 96,
239, 262, 296, 467,
519, 540, 607
Шетеля В. 592, 595, 613
Шинкар І. 292

Ю

Юрик Т. 557

Юричка І. 466
Юришинець Н. 580
Юрчо Я. 202

Я

Янчик М. 622
Ярема О. І. 652
Яцканин І. Ю. 150, 534

***

G

Gozdok P. 217

J

Jirbsek J. 19, 169

K

Keresztuyn B. 639
Krafcik P. A. 611
Krasznayanik M. 255

M

Magocsi P. R. 611
Magyar T. 398

P

Padiak V. 611
Petrik J. 125

S

Skrobinec J. 118, 353, 399

Z

Zimomrja M. 400

Зміст

Від укладачів	3
Василь Гренджа-Донський – лицар національного духу (В. В. Барчан)	5
БІБЛІОГРАФІЯ	51
Окремі видання творів В. Гренджі-Донського	51
Літературні та публіцистичні твори, надруковані в періодичних виданнях і збірниках	59
Література про життя і творчість	71
З творчого доробку В. Гренджі-Донського	119
Бібліографічні та довідкові матеріали	123
Зірка Гренджа-Донська (1921–2017) – донька В. Гренджі- Донського, дослідник і упорядник його творів	127
Іменний покажчик	132

Ціна 44,45

Довідково-бібліографічне видання

**ВАСИЛЬ ГРЕНДЖА-ДОНСЬКИЙ:
до 120-річчя від дня народження**

Бібліографічний покажчик

Серія "КОРИФЕЇ ЗАКАРПАТТЯ: БІБЛІОГРАФІЯ"

В авторській редакції

Верстка та дизайн • Кокіна Рената

Підписано до друку 16.11.2017. Формат 64x90/16. Папір офсет.
Гарнітура Loga. Ум. друк. арк. 8,0. Замовлення № 1806. Тираж 150 прим.

Віддруковано у ТОВ «РІК-У»: 88000, м. Ужгород, вул. Гагаріна, 36
Свідоцтво Серія ДК 5040 від 21 січня 2016 року

Г80 **Василь Гренджа-Донський: до 120-річчя від дня народження** : бібліогр. покажч. / Упр. культури Закарпат. облдержадмін., КЗ "Закарпат. обл. універс. наук. б-ка ім. Ф. Потушняка" Закарпат. обл. ради ; уклад. М. Б. Бадида ; вступ. ст. В. В. Барчан ; відп. за вип. О. А. Канюка. – Ужгород : РІК-У, 2017. – 138 с. : іл. – (Серія "Корифеї Закарпаття: бібліографія").

ISBN 978-617-7404-62-9

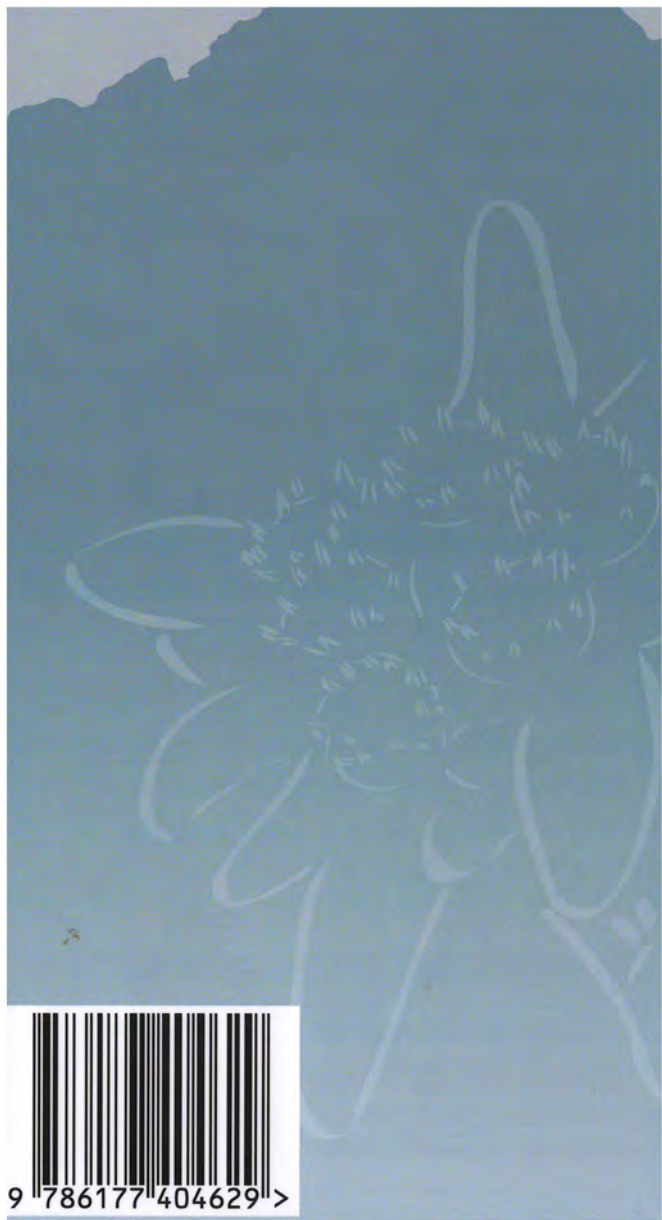
Бібліографічний покажчик "Василь Гренджа-Донський", приурочений до 120-річчя від дня народження цієї знакової для нашого краю постаті, продовжує серію "Корифеї Закарпаття: бібліографія".

Видання пропонує найповнішу на нині джерельну базу, яка стосується творчості та життєвого шляху поета, журналіста, громадського діяча, зачинателя української літератури на Закарпатті – Василя Гренджі-Донського.

Покажчик адресований літературознавцям, викладачам та студентам-філологам, історикам, бібліотечним працівникам, журналістам, усім, хто прагне повніше ознайомитись із творчим спадком та біографією В. Гренджі-Донського.

УДК 016:821.161.2.09Гренджа-Донський(477.87)

9 786177 404629 >